

## การอธิบายเตาฮีตในสมัยต่าง ๆ

เตาฮีตในสมัยสลัฟประกอบไปด้วยดังนี้คือ

#### 2.1.1.1 ความหมายของเตาฮีต

การเข้าใจเตาฮีตจะต้องทำความเข้าใจทั้งสองด้านได้แก่ เชิงภาษาและวิชาการ

คำว่าเตาฮีด (توحيد) เป็นภาษาอาหรับมาจากรากศัพท์ของคำว่า وَحْدٌ يُوْحِدُ تَوْحِيداً อ่านว่า วะฮะฮะดะ ยะวะฮะฮิดุ เตาฮีดัน ซึ่งแปลว่า การให้ความเป็นเอกะหรือการยืนยันในความเป็นหนึ่ง (al-Fairūz Abādīy, 1996 : 414) และคำว่าอัตเตาฮีด (التوحيد) ในภาษาอาหรับที่มีอักษรอะลิฟกับ ลามอยู่หน้าหน้าจะหมายถึงการศรัทธาว่าอัลลอฮ์ ﷻ คือผู้ทรงเอกะโดยไม่มีภาคใด ๆ ร่วมทั้งสิ้น (Ibrāhīm Mustafā et al, 1972 : 1016)

ชาวอาหรับกล่าวว่า واحد وأحد ووحد ووحد อ่านว่า วาฮิด อะฮัด วะฮุด วะฮีด มีความหมายเหมือนกันคือ ความเป็นเอกะ ดังนั้น อัลลอฮ์ ﷻ คือผู้ทรงเอกะ กล่าวคือ เป็นหนึ่งเดียวที่ไม่มีภาคีในทุกรูปแบบและในทุกสถานการณ์ (Abū al-Qāsim al-Taimiy, 1990 : 1/306).

เมื่อพิจารณาเตาฮีตตามรูปคำมีความหมาย คือ

1. การยอมรับในพระผู้เป็นเจ้าที่แท้จริง
2. การศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้าที่แท้จริงนั้นทรงเอกะ
3. ปฏิเสธพระผู้เป็นเจ้าอื่นๆ มีอำนาจเหนือหรือเสมอเหมือนพระผู้เป็นเจ้าที่

แท้จริง (Ibn Manzūr, 1993 : 15/233 ; al-‘Usaimīn, 1996 : 39).

อะฮุลสunnะฮ์                      วัลญะมาอะฮ์<sup>1</sup> ได้ให้ความหมายของเตาฮีดดังต่อไปนี้

<sup>1</sup> หมายถึง กลุ่มเซลล์ผู้ซึ่งดำเนินตามแนวทางของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ผู้เลือกแนวทางของศาสดาและตาบิอันมาเป็นแบบอย่างในการศรัทธา พวกเขาเป็นผู้มีต้นอัลกรอนและอัลสนันะฮ์ (อัลฮะดีษ) พวกเขารวมตัวไม่แตกแยกกัน (al-Sulamiy, 2001 : 29).

อิมามอะบู อัลกอสิม อัตตัยมีย<sup>1</sup> (Abū al-Qāsim al-Taimiy, 1990 : 1/305) อธิบายว่า : เตาฮีด คือ การให้ความเป็นเอกะต่ออัลลอฮ์ ﷻ เพียงผู้เดียวโดยไม่มีภาคีหรือเหมือนผู้ใดในความเป็นองค์ของพระองค์และคุณลักษณะของพระองค์

อิมามอิบนุ ตัยมียะฮ์<sup>2</sup> (Ibn Taimiyyah, 2000 : 1/39) อธิบายว่า : “เตาฮีด คือ การให้ความเป็นเอกะต่ออัลลอฮ์ ﷻ ด้วยกับการทำอิบาดะฮ์

อิมามอัลอัศเกาะลานีย<sup>3</sup> (al-‘Asqalāniy, n.d. : 13/345) อธิบายว่า : “เตาฮีด คือ การรู้จักอัลลอฮ์ ﷻ ว่าพระองค์ทรงเอกะ”

อิมามอัศสะฟารีนีย<sup>4</sup> (al-Safārīniy, 1991 : 1/57) อธิบายว่า : “เตาฮีด คือ การให้ความเป็นหนึ่งเดียวของอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยกับการทำอิบาดะฮ์พร้อมยึดมั่นความเป็นหนึ่งเดียวของพระองค์ในความเป็นองค์ของพระองค์ คุณลักษณะของพระองค์ และการกระทำของพระองค์”

ชัยคุอัลฟาซาน (al-Fauzān, 1999 : 21) อธิบายว่า : “เตาฮีด คือ การยอมรับกับความเป็นเอกะของอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยกับการบังเกิดการบริหารและบริสุทธิ์ใจในการทำอิบาดะฮ์ต่อพระองค์ และห่างไกลกับการทำอิบาดะฮ์ต่อสิ่งอื่นที่นอกเหนือจากพระองค์และยืนหยัดกับพระนามอันวิจิตรของพระองค์และคุณลักษณะอันยิ่งใหญ่ของพระองค์ และบริสุทธิ์กับพระองค์จากความบกพร่องและข้อตำหนิ”

ดังนั้น เตาฮีดเชิงภาษาแสดงให้เห็นเอกลักษณ์เฉพาะในพระผู้เป็นเจ้า นั่นคือ การทรงเอกะ และการให้ความเป็นอุมุม (ทั่วไป) นั้น หมายความว่า มนุษย์ทุกคนจะต้องศรัทธาต่อพระผู้เป็นเจ้าผู้ทรงเอกะ ส่วนความหมายเชิงวิชาการเตาฮีด หมายถึง การยอมรับและการศรัทธาในความเป็นเอกะของอัลลอฮ์ ﷻ ในด้าน อัลอุลูฮียะฮ์ อาร์รูปียะฮ์และอัลอัสมาว์ศิฟาท โดยไม่มีภาคีใดๆ ทั้งสิ้นหรือมีส่วนร่วมของผู้อื่น

เตาฮีดเชิงวิชาการจะเป็นความหมายตามความเข้าใจของชาวสะลัฟไม่เปลี่ยนแปลงจากความหมายข้างต้น

#### 2.1.1.2 ความหมายของสะลัฟ

การเข้าใจอัลสะลัฟจะต้องทำความเข้าใจทั้งสองด้านได้แก่ เชิงภาษาและวิชาการ

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อัลกอสิม อัตตัยมีย อิสมาแอล เป็น มุฮัมมัด เป็น อัลฟุฏลุ เป็น อะลีย อัลอัคบะ ฮานีย ถูกขนานนามว่า กิยาม อัลสุนนะฮ์ หมายถึง ผู้ที่ปกป้องสุนนะฮ์ เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. ๔๕๗ และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๕๓๕ (al-Zirikli, 2002 : 1/323)

<sup>2</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า ตะกีุดดีน อะบู อับบาซ อะฮมัด เป็น อับดุลอะสิม เป็น อับดุลอะลาม เป็น อับดุลลอฮ์ เป็น อะบี อัลกอสิม เป็น มุฮัมมัด อิบนุ ตัยมียะฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 728 (al-Zirikli, 2002 : 1/144).

<sup>3</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะฮมัด เป็น อะลีย เป็น มุฮัมมัด เป็น สะอูร์ อัลอัศกอลานีย เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. ๗๗๓ และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๘๕๒ (al-Zirikli, 2002 : 1/178)

<sup>4</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เป็น อะฮมัด เป็น สาเล็ม อัลสะฟารีนีย เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 1114 และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 1188 (al-Zirikli, 2002 : 5/14).

### 2.1.1.2.1 ความหมายเชิงภาษา

คำว่า “อัสสะลัฟ” (السلف) เป็นคำภาษาอาหรับมีหลายความหมาย (Zainuddīn al-Rāziy, 1999 : 152 ; Ibn Manẓūr, 1993 : 9/158 ; al-Zabīdī, n.d. : 1/56,23/455 ; Ibrāhīm Mustafā et al, 1972 : 443-444 ; Ahmad Mukhtār, 2008 : 2/1096) อาทิ เช่น

อัสสะลัฟ หมายถึง สิ่งที่ผ่านมาหรือล่วงหน้าไปก่อน จะเป็นคำพูดหรือการกระทำ  
อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿وَلَا تَنْكَحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّهُ كَانَ فَحِشَةً  
وَمَقْتًا وَسَاءَ سَبِيلًا﴾

(سورة النساء : آية 22)

ความว่า: “และจงอย่าแต่งงานกับบรรดาหญิงที่บิดาของพวกเจ้าได้แต่งงาน  
มาแล้วนอกจากที่ได้ผ่านพ้นมาเท่านั้นแท้จริงมันเป็นสิ่งลามกและน่าเกลียด  
ยิ่งและเป็นวิถีทางที่ชั่ว”

(สุเราะฮ์อันนิสาอ์ : อายะฮ์ 22)

การบ่งชี้ของอายะฮ์คือ คำตรัส ﴿مَا قَدْ سَلَفَ﴾ คำว่า “สะละพะ” (سَلَفَ)<sup>1</sup> แปลว่า  
ผ่านมา ล่วงหน้าหรือมาก่อน เป็นคำกริยามาวิที่บ่งบอกถึงอดีตหรือเหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้ว แต่  
เจตนารมณ์ความหมายของอายะฮ์นี้ หมายถึง สิ่งที่ผ่านมาแล้ว (al-Ṭabariy, 2000 : 8/138 ;  
al-Qurtubiy, 1964 : 5/104)

อัสสะลัฟ หมายถึง กลุ่มชนยุคก่อน(ในอดีต) หรือกลุ่มชนที่เดินทางไปก่อน  
อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿فَلَمَّا ءَاسَفُونَا اَنْتَفَعْنَا مِنْهُمْ فَاَعْرَفْنَاهُمْ اٰجَمِيْنَ ﴿٥٥﴾ فَجَعَلْنَاهُمْ سَلَفًا وَمَثَلًا  
لِّلْآخِرِيْنَ﴾

(سورة الزخرف : آية 55-56)

ความว่า: “เมื่อพวกเขาได้ทำให้เรารู้ เราได้ตอบแทนพวกเขาอย่างเหมาะสม  
แล้วเราได้ให้พวกเขามานี้ทั้งหมดและเราได้ทำให้พวกเขาเป็นอดีตที่  
ล่วงเลยไปและอุทาหรณ์แก่คนรุ่นต่อ ๆ ไป”

(สุเราะฮ์อัลซุครุฟ : อายะฮ์ 55-56)

<sup>1</sup> คำว่า “สะละพะ” (سَلَفَ) ในรูปของกริยามาวิมีปรากฏอยู่ใน ๕ อายะฮ์ด้วยกัน คือ อายะฮ์ที่ ๒๗๕ ในสุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์  
อายะฮ์ที่ ๒๒ ในสุเราะฮ์อันนิสาอ์ อายะฮ์ที่ ๒๓ ในสุเราะฮ์อันนิสาอ์ อายะฮ์ที่ ๙๕ ในสุเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์ และอายะฮ์ที่ ๓๘ ในสุเราะฮ์  
อัลอันฟาล

การบ่งชี้ของอายะฮ์ คือ คำตรัส ﴿سَلَّمَ﴾<sup>1</sup> เป็นคำอาการนามซึ่งแปลว่า การผ่านไป การล่วงหน้าไปก่อนหรือการมาก่อน แต่เจตนารมณ์ความหมายของอายะฮ์นี้ หมายถึง ประชาชาติยุคก่อนที่ล่วงเลยไป (al-Tabariy, 2000 : 21/623 ; al-Baghawiy, 1420 : 4/1651 ; al-Qurtubiy, 1964 : 16/102).

อัลสะลัฟ หมายถึง บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปในอดีต หรือเครือญาติที่มีอายุและสูงศักดิ์กว่าท่าน และด้วยเหตุนี้ชนยุคแรกจากเศาะฮาบะฮ์และตาบิอินจึงถูกเรียกว่า “อัลสะลัฟ อัศศอลิย”

อัลสะลัฟ หมายถึง อุละมาอ์ในยุคแรกจากบรรดาเศาะฮาบะฮ์ ตาบิอิน และตาบิอิต

อัลสะลัฟ หมายถึง ผู้ที่ยืนหยัดกับคุณลักษณะที่ดั้งเดิมของอัลลอฮ์ ﷻ และไม่แยกระหว่างชาติกับศิฟาต ฟิอิลียะฮ์

อัลสะลัฟ หมายถึง ทุกการงานที่ดีที่ท่านได้เสนอมา

อัลสะลัฟ หมายถึง การซื้อขายที่มีการจ่ายเงินเป็นล่วงหน้า

คำว่า อัลสะลัฟเชิงภาษา คือ สิ่งที่ผ่านมา ล่วงหน้าไปก่อน กลุ่มชนยุคก่อน บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปในอดีต อุละมาอ์ในยุคแรก ผู้ที่ยืนหยัดกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ทุกการงานที่ดี และการซื้อขายชนิดหนึ่ง อาจจะเป็นเวลา เหตุการณ์ การงานหรือกลุ่มชน

#### 2.1.1.2.2 ความหมายเชิงวิชาการ

บรรดาอุละมาอ์ ด้านอะกีดะฮ์ ได้ให้ความหมายของ “อัลสะลัฟ” ทางวิชาการมีดังนี้

อัลสะลัฟ หมายถึง กลุ่มชนตั้งแต่รุ่นเศาะฮาบะฮ์ หรือเศาะฮาบะฮ์กับตาบิอิน หรือเศาะฮาบะฮ์กับตาบิอินและตาบิอิต ตาบิอิน (al-Athariy, 2001: 27)

อัลสะลัฟ หมายถึง ผู้ที่อยู่ในสามศตวรรษแรกอันประเสริฐ ซึ่งท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ให้การยอมรับในความดีของพวกเขา คือ เศาะฮาบะฮ์ ตาบิอิน และตาบิอิต ตาบิอิน (al-Tamīmīy, 1993 : 54)

รุ่นต่าง ๆ เหล่านี้ถือเป็นแบบอย่างที่ดีของการเป็นมุอ์มินในทุกๆ ด้านเช่น ด้านอะกีดะฮ์ อิบาดะฮ์ การยึดมั่นในศาสนาตลอดจนแง่มุมต่างๆ ของการใช้ชีวิต ชนเหล่านี้จึงได้รับการยกย่อง การรับรองจากท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ดังที่ปรากฏในฮะดีษ

((خَيْرُ النَّاسِ قَرْنِي، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ))

(أخرج هـ البخاري، 1997 : 2651 ومسلم، 1996 : 2533)

<sup>1</sup> คำว่า “สะละฟัน” (سَلَّمَ) ในรูปของอาการนามมีปรากฏอยู่ใน ๑ อายะฮ์เท่านั้น คือ อายะฮ์ที่ ๕๖ ในสุเราะฮ์ซุซุครุฟ

ความว่า : “มนุษย์ที่ดีที่สุดคือผู้ในศตวรรษของฉันทัน (หมายถึงเหล่าเศาะฮาบะฮ์) หลังจากนั้นคือผู้ในศตวรรษต่อมา หลังจากนั้นคือผู้ในศตวรรษต่อมา”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 2651 ; Muslim, 1996 : 2533)

บรรดาอุละมาอ์มีความเห็นรวมกันว่า ศตวรรษที่ดีที่สุดคือ ศตวรรษของท่านนะบี มุฮัมมัด ﷺ หมายถึง บรรดาเศาะฮาบะฮ์ หลังจากนั้นคือ ผู้อยู่ในศตวรรษที่สอง หมายถึง บรรดาตาบิอิน และหลังจากนั้นคือ ผู้อยู่ในศตวรรษที่สาม หมายถึง บรรดาตาบิอิตตาบิอิน (al-Nawawiy, 1392 : 16/84 ; al-Qastalāniy, 1323 : 4/384)

ฉะนั้นจากตัวของท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ เอง บรรดาเศาะฮาบะฮ์และตลอดจนบรรดาตาบิอินและตาบิอิตตาบิอินที่ปฏิบัติตามแนวทางของพวกเขาทั้งหมดโดยดีนั้น พวกเขาทั้งหมดบรรพชนยุคต้น (สะลัฟ) ของอุมมะฮ์นี้

ทุกคนที่เรียกร้องเชิญชวนไปสู่แนวทางเดียวกับสิ่งที่ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ และบรรดาเศาะฮาบะฮ์ และบรรดาผู้เจริญรอยตามเคยได้เรียกร้องเชิญชวนเอาไว้ เขาเหล่านั้นย่อมถือว่าอยู่ในแนวทางของชาวสะลัฟเช่นกัน

ฉะนั้นข้อจำกัดทางกาลเวลาจึงมิใช่ เป็นเหตุอันใดในเรื่องดังกล่าว แต่เงื่อนไขสำคัญคือ ต้องมีความสอดคล้องตรงกันกับอัลกุรอานและอัสสุนนะฮ์ทั้งในเรื่องของอะกิดะฮ์ บทบัญญัติต่าง ๆ และวิถีประเพณี ปฏิบัติตามที่ชาวสะลัฟเข้าใจ ดังนั้น ทุกคนที่ปฏิบัติสอดคล้องตรงกันกับอัลกุรอานและอัสสุนนะฮ์ เหล่านั้นคือ ผู้อยู่ในแนวทางของอัสสะลัฟ แม้พวกเขาจะไม่ได้มีชีวิตอยู่ในสถานที่หรือช่วงเวลาเดียวกับชาวสะลัฟในอดีตก็ตาม ส่วนผู้ใดที่ปฏิบัติแตกต่างขัดแย้งกับแนวทางของอัสสะลัฟก็ย่อมมีถูกยอมรับว่าเป็นพวกเดียวกัน แม้จะมีชีวิตอยู่ร่วมสถานที่หรือสมัยเดียวกันก็ตาม

#### 2.1.1.3 เตาฮีดของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ

1) สถานะของเตาฮีด เตาฮีดเป็นหลักการยึดมั่นที่สำคัญสำหรับมวลมนุษยและเป็นเป้าหมายหลักในการตะวะฮ์ฮ์ของบรรดาเราะสูลในแต่ละสมัยนับตั้งแต่ท่านอาดัมจนถึงท่านสุดท้ายมุฮัมมัด ﷺ หลักการเตาฮีดของบรรดานะบีมีหนึ่งเดียวเท่านั้นไม่มีการแตกแยก คือ เรียกร้องเชิญชวนสู่การเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ พระองค์เดียวและห้ามปรามจากการทำอิบาตะฮ์หรือสักระนอกอื่นจากอัลลอฮ์ ﷻ ดังที่พระองค์ตรัสว่า :

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾

(سورة النحل : بعض من آية 36)

ความว่า : “และโดยแน่นอนเราได้ส่งเราะสุลมาในทุกประชาชาติ (โดย  
 บัญชาว่า) พวกท่านจงเคารพภักดีอัลลอฮ์และจงหลีกเลี่ยงให้ห่างจากพวก  
 เจว็ด”

(สุเราะฮ์อันนะฮล : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 36)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ส่งเราะสุลให้แก่ทุกประชาชาติ ทุกศตวรรษและทุกกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่ง  
 พวกเขาท้งหมดทำหน้าที่อันเดียวกันคือ การเชิญชวนและเรียกร้องให้มวลมนุษยเ์เคารพภักดีต่ออัลลอฮ์  
 ﷻ พระองค์เดียวและห้ามปรามจากการทำอิบาดะฮ์หรือสักระนอกอื่นจากพระองค์ (Ibn Kathīr,  
 1991 : 2/626)

ดังนั้นการเรียกร้องสู่เตาฮีดจึงมีมาโดยตลอด โดยเฉพาะในสมัยท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ  
 อัลกุรอานที่ถูกประทานแก่ท่านในช่วงแรกนั้นล้วนกล่าวถึงเรื่องเตาฮีด สุเราะฮ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่  
 ในอัลกุรอานส่วนใหญ่จะเกี่ยวพันกับเตาฮีดเป็นหลัก และเตาฮีดที่ยึดถือโดยท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ นั้น  
 มาจากแหล่งวะฮยู คือ อัลกุรอานและอัลฮะดีษ

2) อัลกุรอานคือ แหล่งเตาฮีดที่สำคัญของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัส  
 ว่า :

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِيَ الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ  
 وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا  
 (سورة النساء : آية 59)

ความว่า : “ผู้ศรัทธาทั้งหลายจงเชื่อฟังอัลลอฮ์ และเชื่อฟังเราะสุลเถิด และ  
 ผู้ปกครองในหมู่พวกเจ้าด้วย แต่ถ้าพวกเจ้าขัดแย้งกันในเรื่องใดก็จงนำสิ่งนั้น  
 กลับไปยังอัลลอฮ์และเราะสุลุลลอฮ์ หากพวกเจ้าศรัทธาต่ออัลลอฮ์และวัน  
 ประโลก นั้นแหละเป็นสิ่งที่ดียิ่ง และเป็นการกลับไปที่สวยงามยิ่ง”

(สุเราะฮ์อันนิสาฮ์ : อายะฮ์ 59)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้เรียกร้องบรรดาผู้ศรัทธาให้เชื่อฟังและกลับไปหาพระองค์และเราะสุล  
 ของพระองค์ในทุก ๆ เรื่อง โดยเฉพาะกรณีมีการขัดแย้งไม่ว่าจะเป็นเรื่องอุศูลหรือฟุรูก วาญิบต้อง  
 กลับไปยังกิตาบุลลอฮ์และสุนนะฮ์ของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ และ ไม่อนุญาตให้ตัดสินกับสิ่งที่  
 นอกเหนือจากทั้งสอง (al-Shanqīṭiy, 1995 : 1/244).

การเชื่อฟังหรือการกลับไปยังอัลลอฮ์ ﷻ ในเรื่องเตาฮีดเป็นสิ่งจำเป็น เพราะไม่มีผู้ใด  
 ที่มีความรู้ในเรื่องของอัลลอฮ์ ﷻ ยิ่งกว่าพระองค์เอง

ในบรรดาอายะฮ์อัลกุรอานที่กล่าวถึงเตาฮีดที่ยึดมั่นโดยท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ คือ

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ۝ اللَّهُ الصَّمَدُ ۝ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ۝﴾  
﴿لَمْ يَكُنْ لَهُ ۝ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ ۝﴾

(سورة الإخلاص : آية 1-4)

ความว่า : “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) พระองค์คือ อัลลอฮ์ผู้ทรงเอกะ อัลลอฮ์นั้นทรงเป็นที่พึ่ง พระองค์ไม่ประสูติและไม่ทรงถูกประสูติ และไม่มีผู้ใดเสมอเหมือนพระองค์”

(สุเราะฮ์อัลอิคลาส : อายะฮ์ ๑-๔)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้แจ้งถึงความบริสุทธิ์พระนามและคุณลักษณะของพระองค์จากสิ่งบกพร่องทั้งหลาย โดยที่พระองค์นั้นเป็นผู้ทรงเอกะในเรื่องชาติ พระนาม คุณลักษณะและการกระทำ และสุเราะฮ์อัลอิคลาสนี้เทียบเท่ากับหนึ่งในสามของอัลกุรอาน เนื่องได้มีการเจาะจงเป็นการเฉพาะเกี่ยวกับสิทธิของอัลลอฮ์ ﷻ ในเรื่องชาติและคุณลักษณะต่าง ๆ ของพระองค์ที่เป็นเอกะและเป็นที่พึ่งพร้อมปฏิเสธการถูกกำเนิด การมีบุตรและความเหมือน ซึ่งทั้งหมดเป็นคุณลักษณะแห่งความเป็นเอกะของอัลลอฮ์ ﷻ (al-Shanqītiy, 1995 : 9/148).

การรู้จักอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยพระนามและคุณลักษณะของพระองค์พร้อมยอมรับในความเป็นเอกะของพระองค์แล้ว จำเป็นต้องเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ พระองค์เดียวโดยไม่ภาคใด ๆ ทั้งสิ้น

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ الْغَيْبُ وَالشَّهَادَةُ هُوَ الرَّحْمَنُ ۝ الرَّحِيمُ ۝ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ أَمَّا إِلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ۝﴾

(سورة الحشر : آية 22-23)

ความว่า : “พระองค์คืออัลลอฮ์ ซึ่งไม่มีพระเจ้าอื่นใดอีก นอกจากพระองค์ ผู้ทรงรอบรู้สิ่งเร้นลับและสิ่งเปิดเผย พระองค์คือผู้ทรงกรุณาปราณี ผู้ทรงเมตตาเสมอ พระองค์คืออัลลอฮ์ ซึ่งไม่มีพระเจ้าอื่นใด (ที่ถูกเคารพภักดีโดยเที่ยงแท้) นอกจากพระองค์ผู้ทรงอำนาจสูงสุด ผู้ทรงบริสุทธิ์ ผู้ทรงความศานติสุข ผู้ทรงคุ้มครองการศรัทธา ผู้ปกป้องรักษาความปลอดภัย ผู้ทรงอำนาจยิ่งใหญ่ ผู้ทรงปราบให้เรียบร่อย ผู้ทรงความยิ่งใหญ่ มหาบริสุทธิ์แต่ อัลลอฮ์ให้พ้นจากสิ่งที่พวกเขาตั้งภาคีต่อพระองค์”

(สุเราะฮ์อัลฮัซร : อายะฮ์ 22-23)



อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวถึงกะลิมะฮ์เตาฮีดสองครั้งพร้อมกับมีการตัสบีฮ์ และได้กล่าวถึงพระนามอันวิจิตรและคุณลักษณะอันสูงส่งของพระองค์ ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่สุดของทุกประชาชาติและบรรดาเราะสูลของพวกเขາ เพราะการเรียกร้องเชิญชวนของบรรดาเราะสูลต่อประชาชาติทั้งหมดคือ การให้ความเป็นเอกะต่ออัลลอฮ์ ﷻ ในเรื่องชาติ พระนามและคุณลักษณะของพระองค์ พร้อมกับให้ความบริสุทธิ์ต่อพระองค์ในทุกด้านของการภาควิ (al-Shanqīṭiy, 1995 : 8/67).

การให้ความสำคัญกับเตาฮีดและการยอมรับในพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ เป็นสิ่งจำเป็นกับมนุษย์ทั้งหลายที่จะต้องเรียนรู้และปฏิบัติ

นี่คือส่วนหนึ่งของเตาฮีดที่ยึดมั่นโดยท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ในอัลกุรอาน และอัลลอฮ์ ﷻ ทรงสั่งใช้ให้ปฏิบัติตามเตาฮีดของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ดังที่พระองค์ตรัสว่า :

﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾

(سورة الحشر : بعض من آية 7)

ความว่า : “และอันใดที่เราะสูลได้นำมายังพวกเจ้าก็จงยึดเอาไว้ และอันใดที่ท่านได้ห้ามพวกเจ้าก็จงละเว้นเสีย”

(สุเราะฮ์อัลฮัซร : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 7)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้สั่งใช้ให้ป่าวของพระองค์ทั้งหลายปฏิบัติตามเราะสูลของพระองค์ในทุกกรณีโดยไม่มีการจำกัด (al-Shanqīṭiy, 1995 : 8/40).

การปฏิบัติตามเราะสูลอัลลอฮ์ ﷻ เป็นสิ่งที่วาญิบกับบรรดามุอ์มินทั้งหลาย เพราะท่านเราะสูลอัลลอฮ์ ﷻ จะไม่สั่งหรือห้ามสิ่งใดเว้นแต่เป็นสิ่งที่โปรดปรานจากอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้น

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿إِنْ أَتَيْتُمْ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيْكُمْ﴾

(سورة يونس : بعض من آية 15)

ความว่า : “ฉันจะไม่ปฏิบัติตามเว้นแต่สิ่งที่ถูกประทานมาให้แก่ฉันเท่านั้น”

(สุเราะฮ์ยูनुส : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 15)

อัลลอฮ์ ﷻ สั่งให้ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวกับประชาชาติของเขาว่า ฉันจะไม่ปฏิบัติในทุกสิ่งที่ฉันสั่งใช้และสั่งห้ามกับท่านเว้นแต่สิ่งที่พระเจ้าของฉันทรงประทานให้กับฉันเท่านั้น (al-Ṭabariy, 2000 : 15/40).

การปฏิบัติตามคำสั่งของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ เช่นเดียวกับการปฏิบัติตามคำสั่งของอัลลอฮ์ ﷻ เพราะท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ จะไม่สั่งสิ่งใดให้กับประชาชาติของเขาเว้นแต่นั้นจะได้รับอนุญาตจากอัลลอฮ์ ﷻ



อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสอีกว่า :

﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ۖ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ﴾

(سورة النجم : أية 3-4)

ความว่า : “และเขามีได้พูดตามอารมณ์ สิ่ง(ที่เขาพูด)นั้นมีใช้อื่นใดนอกจาก  
เป็นวะฮยูที่ถูกประทานลงมา”

(สุเราะฮ์อันนัจญ์ม : อายะฮ์ 3-4)

ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ จะไม่พูดคำใดคำหนึ่งตามอารมณ์และเป้าหมาย แต่ท่านจะพูด  
ในสิ่งที่ถูกใช้กับมันให้เผยแพร่กับมนุษย์อย่างสมบูรณ์โดยไม่มีการเพิ่มและลดลง (Ibn Kathīr, 1999:  
7/447).

การเชื่อฟังและการปฏิบัติตามนะบีมุฮัมมัด ﷺ โดยเฉพาะในเรื่องอะกีดะฮ์เป็นสิ่งที่  
ถูกต้องและมั่นคง เพราะท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้รับสิ่งนั้นโดยตรงจากอัลลอฮ์ ﷻ

อายะฮ์ต่าง ๆ ข้างต้นชี้ให้เห็นว่า การดำเนินชีวิตต่าง ๆ ของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ  
ตลอดจนการยึดมั่นในเตาฮีด ล้วนแล้วมาจากวะฮยูของอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้น

3) อัลฮะดีษ คือ แหล่งเตาฮีดที่สำคัญรองลงมาจากอัลกุรอาน อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِّنكُمْ يَتْلُوا عَلَيْكُمْ ءَايَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ  
وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ﴾

(سورة البقرة : أية 151)

ความว่า : “ดังที่เราได้ส่งเราะสูลผู้หนึ่งจากพวกเจ้าเองมาในหมู่พวกเจ้า  
ซึ่งเขาจะอ่านบรรดาโอองการของเราให้พวกเจ้าฟัง และจะทำให้พวกเจ้า  
สะอาดบริสุทธิ์ และจะสอนคัมภีร์และความรู้เกี่ยวกับข้อปฏิบัติให้แก่พวก  
เจ้า และจะสอนพวกเจ้าในสิ่งที่พวกเจ้าไม่เคยรู้มาก่อน”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ : อายะฮ์ 151)

การบ่งชี้ของอายะฮ์คือ คำตรัส ﴿وَالْحِكْمَةَ﴾ หมายถึง “อิสสุนนะฮ์” (السنة)  
(Ibn Kathīr, 1999 : 1/464) ซึ่งเป็นแหล่งที่มาของอะกีดะฮ์ที่สำคัญรองลงมาจากอัลกุรอาน

อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวถึงนิอัมัตหนึ่งที่ได้ให้กับบรรดาบ่าวผู้ศรัทธาของพระองค์นั่นคือ  
การส่งเราะสูลมุฮัมมัด ﷺ ให้อ่านบรรดาโอองการให้กับพวกเขา ให้พวกเขาทำความสะอาดจากความไม่  
บริสุทธิ์ของอ้คโลก ความสกปรกของจิตใจ การกระทำแบบญะฮิลียะฮ์ และนำพวกเขาออกจาก  
ความมืดมนไปสู่แสงสว่าง และสอนอัลกุรอานกับสุนนะฮ์ให้กับพวกเขาโดยเฉพาะในสิ่งที่พวกเขาไม่รู้  
(Ibn Kathīr, 1999: 1/464).

ผู้ศรัทธาต้องยินยอมและยอมรับกับวะฮียูทั้งที่มาจากอัลกุรอานหรืออัลอะดีษ โดยเฉพาะในเรื่องการศรัทธาหรืออะกิดะฮ์เพราะไม่มีใครสามารถรู้ได้เว้นแต่ด้วยวิธีวะฮียูเท่านั้น ดังการยืนยันของท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((تَرَكْتُ فِيكُمْ أَمْرَيْنِ لَنْ تَضِلُّوا مَا تَمَسَّكْتُم بِهِمَا: كِتَابَ اللَّهِ وَسُنَّةَ نَبِيِّهِ))

(أَخْرَجَهُ مَالِكٌ ، 2004 : 3338)

ความว่า: “ฉันได้ละไว้แก่พวกท่าน สองอย่าง พวกท่านจะไม่มีวันหลงทาง ตราบใดที่พวกท่านยึดมั่นไว้กับทั้งสองนั้นคือกิตาบของอัลลอฮ์ (อัลกุรอาน) และสุนนะฮ์นะบีของพระองค์ (อัลอะดีษ)”

(บันทึกโดย Malik, 2004 : 3338)<sup>1</sup>

ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวยืนยันถึงความถูกต้องของแหล่งที่มาของเตาฮีดว่า ฉันได้ละไว้แก่พวกท่านสองสิ่งที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งพวกท่านจะไม่มีวันหลงผิดตราบใดที่พวกท่านยึดมั่นกับทั้งสอง คือ อัลกุรอานและอัลอะดีษของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ (‘Aliy bin Muhammad al-Qāriy, 200 : 1/269).

อัลกุรอานและอัลอะดีษเป็นแหล่งที่มาของอะกิดะฮ์ที่ถูดยอมรับโดยอัลลอฮ์และเราะสูลของพระองค์ ดังนั้นการศรัทธาในเตาฮีดของอัลลอฮ์ที่มาจากแหล่งทั้งสองนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องโดยไม่ต้องสงสัย

อัลมิกดาม<sup>2</sup> ได้เล่าว่า ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((أَلَا إِنِّي أُوتِيتُ الْكِتَابَ، وَمِنْهُ مَعَهُ))

(أَخْرَجَهُ أَبُو دَاوُدَ ، د.ت. : 4604)

ความว่า : “พึงรู้เถิด แท้จริงฉันได้ถูกนำมากับอัลกิตาบ และสิ่งที่คล้ายคลึงกับมันมาพร้อม ๆ กันกับมัน”

(บันทึกโดย Abū Dāwūd, n.d.: 4604)<sup>3</sup>

การบ่งชี้ของอะดีษนี้คือ คำว่า (( وَمِنْهُ مَعَهُ )) ซึ่งหมายถึง อายะฮ์บาฎีน (ข้อเน้น) ที่ไม่สามารถอ่านได้หรือการอธิบายของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ เกี่ยวกับสิ่งที่อยู่ในอัลกุรอาน กล่าวคือ อัสนุนะฮ์ (al-Khattābiy, 1932 : 4/298 ; Ibn al-Mulaqqin, 2008 : 33/80) และคำว่าอัลกิตาบคือ อัลกุรอานซึ่งนับเป็นวะฮียู ศอฮิร

อะดีษข้างต้นได้อธิบายว่าวะฮียู บาฎีนหรือการอธิบายของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ เกี่ยวกับอัลกุรอานนั้นวาญิบต้องยอมรับและปฏิบัติกับมันเช่นเดียวกับวะฮียู ศอฮิรที่สามารถอ่านได้

<sup>1</sup> อัลอัลบานียฺ กล่าวว่า เป็นอะดีษอะฮฺดีน (al-Albāniy, 1985 : 186).

<sup>2</sup> ท่านมิซอเดอิมว่า อัลมิกดาม เป็น มะอดีกัรบ เป็น อัมรุ อัลกินดี เป็นเศาะฮาบะฮ์ที่มีชื่อเสียงท่านหนึ่งเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๘๗ (al-‘Asqalāniy, 1380 : 1/122).

<sup>3</sup> อัลอัลบานียฺ กล่าวว่า เป็นอะดีษเศาะฮิฮ (al-Albāniy, 1420 : 4604).

กล่าวคืออัลกุรอาน (Ibn al-Athīr, 2005 : 5/552) ะฮฺยฺ ศุอฮิร<sup>1</sup> และะฮฺยฺ บาฏิน<sup>2</sup> ทั้งสองเป็นแหล่งที่มาของเตาฮีดที่ถูกยอมรับและศรัทธากับมัน

ในบรรดาอะดะบ์ที่กล่าวถึงเตาฮีดที่ยึดมั่นโดยท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ คือ

จากบุรยดะฮ์<sup>3</sup> ﷺ กล่าวว่า :

((سَمِعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ الْأَخَذُ الصَّمَدُ، الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَقَدْ سَأَلَ اللَّهَ بِاسْمِهِ الْأَعْظَمِ، الَّذِي إِذَا سُئِلَ بِهِ أُعْطِيَ، وَإِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ))

(أَخْرَجَهُ ابْنُ مَاجَه ، د . ت . : 3857)

ความว่า : “ท่านนะบี ﷺ เคยได้ยินชายคนหนึ่ง ได้กล่าวว่า “โอ้อัลลอฮ์ฉันขอต่อพระองค์เพราะพระองค์ท่านนั้นคือผู้ทรงเอกะ ทรงเป็นที่พึ่ง พระองค์ไม่ประສຸຕີและไม่ทรงถูกประສຸຕີและไม่มีผู้ใดเสมอเหมือนพระองค์ ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า แท้จริงเราได้ขออัลลอฮ์ด้วยพระนามที่ยิ่งใหญ่ที่เมื่อถูกขอความช่วยเหลือก็จะประทานให้และเมื่อถูกวอนขอก็จะทรงตอบรับ”

(บันทึกโดย Ibn Mājah, n.d. : 3857)<sup>4</sup>

อะดะบ์ข้างต้นได้ชี้ให้เห็นว่าสำหรับอัลลอฮ์ ﷻ นั้นมีพระนามที่ยิ่งใหญ่ ในเมื่อขอด้วยพระนามนั้นแน่นอนพระองค์จะตอบรับ (‘Aliy bin Muhammad al-Qāriy, 2002 : 4/1588).

การขอความช่วยเหลือด้วยพระนามที่ยิ่งใหญ่เป็นสาเหตุหนึ่งที่จะทำให้การขอนั้นถูกตอบรับ

ท่านอะบูฮุร็อยเราะฮ์ได้เล่าว่า ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((إِنَّ لِلَّهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا، مِائَةً إِلَّا وَاحِدًا، مَنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ))

(رواه البخاري، 1997 : 2736 ورواه مسلم، 1996 : 2677)

<sup>1</sup> ะฮฺยฺ ศุอฮิร หมายถึง สิ่งที่ถูกประทานให้กับท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ทั้งตัวบทและความหมายซึ่งสามารถอ่านได้ กล่าวคือ อัลกุรอาน

<sup>2</sup> ะฮฺยฺ บาฏิน หมายถึง สิ่งที่ถูกประทานให้กับท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นความหมายไม่มีตัวบทซึ่งไม่สามารถอ่านได้ แต่ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ จะเป็นผู้อธิบายให้กับมัน กล่าวคือ อัสนุนะฮ์

<sup>3</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า บุรยดะฮ์ เบน อัลฮุคัยบ อัลอัลสะมีเย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๖๓(al-‘Asqālāniy, 1380 : 1/96).

<sup>4</sup> อัลอัลบานียฺ กล่าวว่า เป็นอะดะบ์เศาะฮิฮ์ (al-Albāniy, 1417: 3857).

ความว่า : “แท้จริงสำหรับอัลลอฮ์นั้นมีเก้าสิบเก้าพระนามคือหนึ่งร้อยเว้นแต่หนึ่ง ผู้ใดได้ท่องจำและเข้าใจ ผู้นั้นได้เข้าสวรรค์”

(บันทึกโดย al-Bukhāri, 1997 : 2736 ; Muslim, 1996 : 2677)

อุละมาอ์มีความเห็นรวมกันว่าอะดิษนี้มีได้จำกัดบรรดาพระนามของอัลลอฮ์ ﷻ และมิใช่พระองค์ไม่มีพระนามอื่นแล้วนอกจากนี้ แต่ว่าความประสงค์ของอะดิษคือเป็นการรายงานเกี่ยวกับการเข้าสวรรค์ด้วยการท่องจำพระนาม ๙๙ ของพระองค์ ซึ่งไม่ได้เกี่ยวกับการจำกัดบรรดาพระนามของพระองค์ (al-‘Asqalāniy, 1379 : 11/220 ; al-Nawawiy, 1392 : 5/17).

การศรัทธาต่อบรรดาพระนาม ๙๙ และบรรดาพระนามที่นอกเหนือจากนั้นทั้งหมดเป็นสิ่งจำเป็นกับมุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติ

ดังนั้น สิ่งใดที่อัลกุรอานและอั ลอะดิษได้แนะนำเกี่ยวกับ เตาฮีดของอัลลอฮ์ สิ่งนั้นจำเป็นต้องศรัทธา ยึดมั่นและปฏิบัติ และสิ่งใดที่อัลกุรอานและอั ลอะดิษ ไม่ได้แนะนำไว้ สิ่งนั้นจำเป็นต้องปฏิเสธและหลีกเลี่ยงจากอัลลอฮ์ ﷻ เพราะนั่นคือเตาฮีดของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ

ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้สั่งสอนเกี่ยวกับเตาฮีดและการยึดมั่นในเตาฮีดตลอดจนอิมานไปยังรุ่นเศาะฮาบะฮ์ทุกประการอย่างสมบูรณ์

#### 2.1.2 เตาฮีดในสมัยเศาะฮาบะฮ์<sup>1</sup> (ฮ.ศ. ๑๐-๑๑๐)

เศาะฮาบะฮ์เรียนรู้อะกีดะฮ์เตาฮีด อิมาน และวะละลาห์ วะบะรอฮ์<sup>2</sup> ตลอดจนชีริกจากท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ โดยตรง โดยยึดอัลกุรอานและอัลอะดิษ พวกเขามีความเข้าใจ กับทั้งสองอย่างลึกซึ้ง ถูกต้องและสมบูรณ์แบบที่สุด ยึดมั่นอยู่ในจิตใจของพวกเขาโดยไม่มีข้อสงสัยหรือปฏิเสธแต่ยังใด พวกเขาน้อมรับตามแบบฉบับที่ปรากฏอยู่ในอัลกุรอานและอัลอะดิษของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ทุกประการ

ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวตอกย้ำถึงแนวทางและความถูกต้องของเศาะ ฮาบะฮ์ โดยเฉพาะบรรดาเคาะลีฟะฮ์ทั้งสิ้น

ท่านอัลอิรบาฏ<sup>3</sup> เป็น สาริยะฮ์ ได้รายงานจากท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((فَإِنَّهُ مَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ يَرَى اخْتِلَافًا كَثِيرًا، وَإِيَّاكُمْ وَمُحَدَّثَاتِ الْأُمُورِ فَإِنَّهَا ضَلَالَةٌ فَمَنْ أَدْرَكَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَعَلَيْهِ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ، عَصُوا عَلَيْهَا بِالتَّوَّاجِدِ))

(أخرجهم الترمذي ، د . ت . 2676)

<sup>1</sup> เศาะฮาบะฮ์ หมายถึง ผู้ที่ได้พบกับท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ โดยที่เขาผู้นั้นเป็นมุสลิม และเสียชีวิตในศาสนาอิสลาม (al-Tahhān, 1987 : 198).

<sup>2</sup> ดูในอาแว แมะอูมา, 2552 : 277-293

<sup>3</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อัลอิรบาฏ เป็น สาริยะฮ์ อัศสุละมียะ เสียชีวิตหลังจากปี ฮ.ศ. ๗๐(al-‘Asqalāniy, 1380 : 2/82).

ความว่า : “ดั่งนั้นแท้จริงผู้ใดในหมู่ของพวกเจ้าที่มีชีวิตต่อไป (หลังจากฉัน) พวกเขาจะพบกับความแตกแยกมากมาย และ (เมื่อเป็นเช่นนั้น) พวกเจ้าจงพึงระวังอุตริทั้งหลาย (เพราะสิ่งอุตริทั้งหลายนั้น) คือสิ่งที่หลงทาง ดั่งนั้นผู้ใดในหมู่ของพวกเจ้าพบเจอกับเรื่องดังกล่าว เขาจะต้องยึดมั่นกับสุนนะฮ์ของฉันและสุนนะฮ์ของอัลคุละฟ่า อรรอซิดีน<sup>1</sup> ที่ได้รับทางนำ พวกเจ้าจงขมับมันด้วยฟันกราม”

(บันทึกโดย al-Tirmidhiy, n.d. : 2676)

อะดิษนี้เป็นหลักฐานหนึ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นนะบีของนะบีมุฮัมมัด ﷺ โดยที่ท่านกล่าวในสิ่งอนาคตและเกิดขึ้นเป็นจริง บรรดาเศาะฮาบะฮ์ผู้ที่มีชีวิตอยู่หลังจากท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ พวกเขาได้เห็นความแตกแยกเกิดขึ้นมากมาย นั่นคือการเกิดกลุ่มผู้หลงผิดเช่น เกาะดะรียะฮ์ เคาะวาริจญ์และอื่น ๆ ดั่งนั้นผู้ใดในหมู่พวกเจ้าที่พบเจอกับสิ่งหลงผิด เขาจะต้องยึดมั่นกับแนวทางที่สันติและปลอดภัย กล่าวคือยึดมั่นกับสุนนะฮ์ของท่านนะบีและสุนนะฮ์ของอัลคุละฟ่า อรรอซิดีนในเรื่องอะกิดะฮ์ การปฏิบัติและการพูด (‘Abd al-Muhsin bin Hammād, 2003 : 97).

การยึดมั่นตามการชี้แนะของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ในทุก ๆ เรื่องดังเช่นการยอมรับของเศาะฮาบะฮ์โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอะกิดะฮ์ ซึ่งเป็นหลักของศาสนาคือแนวทางที่สันติและปลอดภัย ดั่งนั้นผู้ใดที่ยึดมั่นในอะกิดะฮ์ที่ขัดแย้งกับอะกิดะฮ์เศาะฮาบะฮ์ จึงเป็นสาเหตุทำให้เกิดความแตกแยกในสังคมมุสลิมดังที่ปรากฏในอัลอะดิษ

ท่านอับดุลลอฮ์<sup>2</sup> เป็น อัมรฺ ได้รายงานจากท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((تَفَرَّقَ أُمَّتِي عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ مِلَّةً، كُلُّهُمْ فِي النَّارِ إِلَّا مِلَّةً وَاحِدَةً، قَالُوا: وَمَنْ هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: مَا أَنَا عَلَيْهِ وَأَصْحَابِي))

(أخرج هـ الترمذي ، د . ت . : 2641)

ความว่า : “อุมมะฮ์ (ประชาชาติ) ของฉันจะแตกแยกเป็น ๗๓ จำพวก ทั้งหมดนั้นลงนรก เว้นแต่พวกเดียว เหล่าเศาะฮาบะฮ์ถามว่า และพวกนั้นคือใครเล่าโอ้อ่านเราะสูลุลลอฮ์ ? ท่านตอบว่าเป็น (แนวทาง) ที่ฉันและบรรดาเศาะฮาบะฮ์ของฉันดำรงอยู่”

(บันทึกโดย al-Tirmidhiy, n.d. : 2641)<sup>3</sup>

<sup>1</sup> อัลคุละฟ่า อรรอซิดีน หมายถึง บรรดาเศาะลัฟะฮ์ผู้นำทางที่ถูกต้องทั้งสิ้น คือเศาะลัฟะฮ์อะบูบักร์ อัศศิดดีก อุมร์ เป็น อัลค็อฏฏอบ อุษมาน เบ็บบ อัฟฟาน และอะลีย เบ็บบ อะบี ฏอลิบ

<sup>2</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อับดุลลอฮ์ เป็น อัมรฺ เป็น อัลอาศ เป็นเศาะฮาบะฮ์ท่านหนึ่งที่ได้รายงานอะดิษจากท่านนะบีมาภพอสมควร เสียชีวิตหลังจากปี ฮ.ศ. ๖๓(al-‘Asqalāniy, 1380 : 1/436).

<sup>3</sup> อะบูฮิชา กล่าวว่า เป็นอะดิษอะสันเศาะฮีย (al-Tirmidhiy , n.d. : 2641).

นี่เป็นมูญิซะฮ์หนึ่งของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ เพราะท่านกล่าวในสิ่งที่ขออภัยแล้วเกิดขึ้นมาจริง ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ตำหนิกับผู้ที่ขัดแย้งกับอะฮลิลอักบัลในหลักการเตาฮีด เพราะการขัดแย้งในเรื่องดังกล่าวอาจทำให้เกิดการกล่าวหาว่าปฏิเสธ (ตักฟิร) ซึ่งกันและกันและอาจเป็นสาเหตุการนำไปสู่นรก (al-Manāwīy, 1359 : 5/346 ; al-Mubārakfūriy, n.d. : 7/332).

แนวทางอะกิดะฮ์ของเศาะฮาบะฮ์เป็นแนวทางที่ถูกรับรองโดยท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ และเป็นหนทางที่รอดพ้นจากไฟนรกของอัลลอฮ์ ﷻ

เพื่อความชัดเจนในแนวทางของเศาะฮาบะฮ์ จึงขอนำเสนอคำกล่าวของเศาะฮาบะฮ์บางท่านที่บ่งบอกถึงเตาฮีดในยุคของพวกเขาว่าถูกต้องตามแนวทางที่ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้สั่งสอนไว้ดังนี้

1. คำกล่าวของอิบนุ อับบาส رضي الله عنه ที่เกี่ยวข้องกับเตาฮีด ท่านกล่าวว่า : “จงคิดในทุกๆ เรื่องและจงอย่าคิดในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับองค์ของอัลลอฮ์ อัชชะวะญุล แ่ทั้งจริงระยะทางจากปากฟ้าทั้งเจ็ดถึงอัลกุรสี ย (เก้าอี้ของอัลลอฮ์) นั่นคือเจ็ดพันรัศมีและพระองค์ทรงเหนือกว่านั้น ” (Ibn al-Qaiyim, 1993 : 88)

การพิจารณาในสิ่งถูกสร้างจะทำให้มนุษย์เกิดความรู้และรู้จักผู้ทรงสร้างมากขึ้น ในทางตรงกันข้ามอิสลามไม่อนุญาตให้พิจารณาใน เรื่องชาติของอัลลอฮ์และสิ่งขออภัยต่างๆ เนื่องจากความคิดของมนุษย์นั้นมีขอบเขตที่จำกัดไม่สามารถที่จะเข้าถึงสิ่งเหล่านั้นได้ ดังนั้นการศรัทธาต่ออัลลอฮ์และสิ่งขออภัยจำเป็นต้องศรัทธาตามสิ่งที่ปรากฏในอัลกุรอานและอัลหะดีษเท่านั้น

2. คำกล่าวของอะบูบักร<sup>1</sup> อัศคีดิก رضي الله عنه ที่เกี่ยวข้องกับเตาฮีด ท่านกล่าวว่า :

“โอ้มวลมนุษย์เอ๋ย หากว่ามุฮัมมัดนั้นเป็นพระเจ้าที่พวกท่านเคารพสักการะอยู่ แ่ทั้งจริงพระเจ้าของพวกท่านได้ถึงแก่กรรมแล้ว และหากว่าอัลลอฮ์ผู้ซึ่งอยู่บนชั้นฟ้า นั้นคือพระเจ้าของพวกท่าน แ่ทั้งจริงพระเจ้าของพวกท่านไม่ถึงแก่กรรม หลังจากนั้น ท่านได้อัญเชิญอายะฮ์อัลกุรอาน (سورة آل عمران) ﴿وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ﴾

(اية 144 : عمران: ความว่า: และมุฮัมมัดนั้นหาใช่อื่นใดไม่ นอกจากเป็นเราะสูลผู้หนึ่งเท่านั้น ซึ่งบรรดาเราะสูลก่อนจากเขาก็ได้ล่วงลับไปแล้ว ” (Ibn al-Qaiyim, 1993: 83).

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อับดุลลอฮ์ เบ็น อุษมาน เบ็น อามิร เบ็น อัมรุ เบ็น กะอับ เบ็น สะออด ท่านเกิดหลังจากท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ประสูติได้ 2 ปี ๖ เดือน เป็นสหายที่ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ สนนิมากที่สุด ท่านเป็นคนแรกที่เข้ารับอิสลาม เป็นคนที่มีส่วนร่วมทุกข้อมรสักกับเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ทั้งก่อนและหลังการถูกแต่งตั้งเป็นศาสนทูต เข้าร่วมสงครามพร้อมกับท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ทุกครั้งที่มีสงครามเป็นผู้ถือธงอิสลามในวันสงครามตะบูก เป็นผู้นำอัญญ์ในปี ฮ.ศ. 9 เป็นเคาะลีฟะฮ์คนแรก หลังจากท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ และทรงขนานนามให้ว่า อัศคีดิก (ผู้ที่มีความจริงจัง) เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๓(al-‘Asqalāniy, 1380 : 1/432).



คำกล่าวอะบู บักรที่ว่า “ อัลลอฮ์ผู้ซึ่งอยู่บนชั้นฟ้า ” เป็นการยืนยันถึงอะกีดะฮ์เตาฮีดของท่านเกี่ยวกับศิฟัตอัลลอฮ์ (การทรงอยู่เหนือ) ของอัลลอฮ์ ﷻ ที่เหมือนกับอะกีดะฮ์ของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ

3. คำกล่าวของอุมมุสะละมะฮ์<sup>1</sup> ﷺ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเตาฮีดอัลฮาม์ วัศตีฟาต นางกล่าวว่า : “คุณลักษณะหรือศิฟัต อัลอิสติวอา์ นั้นไม่ใช่สิ่งที่ไม่ เป็นที่รู้จัก และกัยฟียะฮ์ (วิธีการรายละเอียดอย่างไรวินั้น) เป็นสิ่งไม่สามารถเข้าใจได้ และการยอมรับด้วยกับมันนั้นถือว่าเป็นสิ่งจำเป็น และการปฏิเสธไม่ยอมรับด้วยกับมันนั้นคือ กุฟรฺ (การปฏิเสธ) (al-‘Asqalāniy, n.d. : 13/406).

คำกล่าวของอุมมุสะละมะฮ์ที่ว่า “ศิฟัต อัลอิสติวอา์ นั้นไม่ใช่สิ่งที่ไม่เป็นที่รู้จัก” เป็นการยืนยันถึงการศรัทธาในอะกีดะฮ์เตาฮีดของท่านเกี่ยวกับศิฟัต อัลอิสติวอา์ (การทรงสถิตย์) ของอัลลอฮ์ ﷻ ที่เหมือนกับอะกีดะฮ์ของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ที่ไม่มีการตะวิลจากความหมายเดิม

เตาฮีดในหมู่ของเศาะ ฮาบะฮ์ยังคงไว้ซึ่งความถูกต้องอย่างครบถ้วนตามแบบฉบับของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือใช้แนวทางที่ต่างจากแนวทางของท่านนนะบีมุฮัมมัด ﷺ หากแต่พวกเขาได้ยึดมั่นตามแนวทางของท่านนนะบีมุฮัมมัด ﷺ ดังที่พวกเขาได้รับการอบรมสั่งสอนจากท่านนนะบีมุฮัมมัด ﷺ พวกเขาเป็นผู้ที่ปกป้องสัจธรรมแห่งเตาฮีดหลังจากที่ท่านนนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้จากไป พวกเขาเป็นผู้ดูแลและเชิญชวนสู่แนวทางของท่านนนะบีมุฮัมมัด ﷺ และเขายืนหยัดอยู่บนหนทางของท่านนนะบีมุฮัมมัด ﷺ ที่ได้อบรมสั่งสอนพวกเขาบนพื้นฐานของเตาฮีดอัลอูลูฮียะฮ์ เตาฮีดอัรรูบียะฮ์ และเตาฮีด อัลฮาม์ วัศตีฟาต ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสถึงคุณลักษณะของพวกเขาในอัลกุรอานว่า :

﴿إِنَّ الَّذِينَ هُمْ مِنْ خَشْيَةِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ﴿٥٧﴾ وَالَّذِينَ هُمْ يَأْتِيَتْ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٨﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لَا يُشْرِكُونَ ﴿٥٩﴾ وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَى رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ ﴿٦٠﴾﴾

(سورة المؤمنين : أية 57-60)

ความว่า : “แท้จริงบรรดาผู้ที่พวกเขามีจิตใจยำเกรงเนื่องจากความกลัวต่อพระเจ้าพวกเขา และบรรดาผู้ที่พวกเขาศรัทธาต่อสัญญาณต่าง ๆ แห่งพระเจ้าของพวกเขา และบรรดาผู้ที่พวกเขามิตั้งภาคีต่อพระเจ้าของพวกเขา และบรรดาผู้ที่บริจาคสิ่งที่พวกเขาได้มาโดยจิตใจของเขาเปี่ยมได้ด้วย ความหวั่นเกรงว่า แท้จริงพวกเขาต้องกลับไปหาพระเจ้าของพวกเขา”

(สุเราะฮ์อัลมุอ์มินูน : อายะฮ์ 57-60)

บรรดาผู้ศรัทธาจะเกรงกลัวต่อโทษทัณฑ์ของอัลลอฮ์โดยเชื่อฟังและศรัทธาต่ออายะฮ์ต่าง ๆ ของพระองค์ รวมถึงไม่ภาคีต่ออัลลอฮ์ในการทำอิบาดะฮ์และบริจาคในสิ่งที่ได้มา เพราะพวก

<sup>1</sup> ท่านคือ ภรรยาของท่านนนะบีมุฮัมมัด ﷺ มีชื่อจริงว่า อินตุน เบนติ อะบี อุมัยยะฮ์ เบน อัลมุฮิเราะฮ์ เบน อับลลอฮ์ เบน อุมร์ เบน อัลมุฮิเราะฮ์ เบน มักชุม อัลมัคซุมียะฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ.๖๒(al-‘Asqalāniy, 1380 : 2/617).



เขาเชื่อมั่นในการกลับคืนสู่พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ (al-Tabariy, 2000 : 19/44 ; al-Baghawiy, 1420 : 3/368).

หลังจากท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ แล้วบรรดาเศาะฮาบะฮ์ถือเป็นผู้ที่เกรงกลัวและเชื่อฟังอัลลอฮ์ ﷻ มากที่สุด พวกเขาจะทำอิบาดะฮ์ต่ออัลลอฮ์ ﷻ โดยไม่ภาคีใดๆ ต่อพระองค์ ทั้งนี้เนื่องจากพวกเขาศรัทธาและยึดมั่นในอะกิดะฮ์เตาฮีดอย่างแท้จริง

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสถึงเศาะฮาบะฮ์ว่า :

﴿وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾  
(سورة التوبة : آية 100)

ความว่า: “บรรดาบรรพชนรุ่นแรกในหมู่ผู้อพยพ (ชาวมุฮาญิรีนจากมักกะฮ์) และในหมู่ผู้ให้ความช่วยเหลือ (ชาวอันศ็อรจากมะดีนะฮ์) และบรรดาผู้ดำเนินตามพวกเขาด้วยการทำดีนั้น อัลลอฮ์ทรงพอพระทัยในพวกเขาและพวกเขาก็พอใจในพระองค์ด้วย และพระองค์ทรงเตรียมไว้ให้พวกเขาแล้วซึ่งบรรดาสวนสวรรค์ที่มีแม่น้ำหลายสายไหลผ่านอยู่เบื้องล่าง พวกเขาจะพำนักอยู่ในนั่นตลอดกาล นั่นคือชัยชนะอันใหญ่หลวง”

(สุเราะฮ์อัตเตาบะฮ์ : อายะฮ์ ๑๐๐)

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงแสดงความพอพระทัยต่อบรรดาบรรพชนรุ่นแรกจากชาวมุฮาญิรีนและอันศ็อร และบรรดาผู้ที่ปฏิบัติตามพวกเขาในการทำมาดี พระองค์ทรงเตรียมไว้สวนสวรรค์ให้กับพวกเขาเพื่อเป็นที่พำนัก และนั่นคือชัยชนะที่ใหญ่หลวง และเป็นหลักฐานจากอัลกุรอานอย่างชัดเจนว่าผู้ที่เหยียดหยามและรังเกียจเศาะฮาบะฮ์คือผู้หลงผิด เพราะขัดแย้งกับอัลลอฮ์ ﷻ (Ibn Kathīr, 1999: 4/203 ; al-Shanqīṭiy, 1995 : 2/148).

การปฏิบัติตามเราะสูลของเศาะฮาบะฮ์ในมุมต่าง ๆ โดยเฉพาะในเรื่องอะกิดะฮ์ เป็นสาเหตุทำให้อัลลอฮ์ ﷻ ทรงพอพระทัย และทรงตอบแทนสวนสวรรค์ให้พวกเขาและผู้ปฏิบัติตามในการทำมาดี

บรรดาเศาะฮาบะฮ์ได้ถ่ายทอดเกี่ยวกับอะกิดะฮ์เตาฮีด อี้มาน วะลาอ์วะบะรออ์และชีริกไปยังตาบิอิน

### 2.1.3 เตาฮีดในสมัยตาบิอิน<sup>1</sup> (ฮ.ศ. ๙๓-๑๒๔)

ตาบิอินได้เรียนรู้และสืบทอดเจตนารมณ์ของอิสลามต่อจากเศาะฮาบะฮ์ โดยเฉพาะในเรื่องการศรัทธาและการยึดมั่นในเตาฮีด แม้ว่าจะมีแนวทางที่เบี่ยงเบนเกิดขึ้นมามากมาย เช่นกลุ่ม

<sup>1</sup> ตาบิอิน หมายถึง ผู้ที่ได้พบกับเศาะฮาบะฮ์โดยที่เขาเป็นมุสลิมและได้เสียชีวิตในศาสนาอิสลาม (al-Ṭahhān, 1987 : 202).

เคาะวาริจญ์ กลุ่มญะฮมิ ยะยะฮ์ และกลุ่มมูตะซิละฮ์ เป็นต้น แต่พวกเขายังคงดำรงรักษาเตาฮีดที่ถูกต้องตามแบบฉบับของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ และเศาะฮาบะฮ์ ﷺ มาโดยตลอด

เพื่อเป็นการยืนยันว่าเตาฮีดในยุคนี้ยังสมบูรณ์แบบครบถ้วนจึงใคร่ขอเสนอคำกล่าวของบรรดาตาบิอินบางท่านที่บ่งบอกถึงเตาฮีดในยุคนี้ยังสอดคล้องกับเตาฮีดในยุคของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ และเศาะฮาบะฮ์ ﷺ ทุกประการดังนี้

1. คำกล่าวของอิมามอัลเอาซาอีย <sup>1</sup> ที่ยืนยันถึงเตาฮีดที่ถูกต้องของพวกเขาหลังจากที่แนวทางของกลุ่มญะฮมิยะฮ์ได้แพร่หลาย ท่านกล่าวว่า : “พวกเราและบรรดาตาบิอินทั้งหมดที่มีอยู่กันมากมายต่าง ยืนยันว่า: แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ทรงอยู่เหนือบัลลังก์ของพระองค์และพวกเราศรัทธาต่อคุณลักษณะต่างๆ ของพระองค์ที่มาจากอัสนุนะฮ์ ” (Ibn al-Qaiyim, 1993 : 88 ; al-Dhahabiy, 1991 : 137).

อิมาม อัลเอาซาอีย ได้ยืนยันถึงอะกิดะฮ์เตาฮีดของท่านเกี่ยวกับคิฟัตการทรงอยู่เหนืออะรัชของอัลลอฮ์ ﷻ ว่า “แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ทรงอยู่เหนือบัลลังก์ของพระองค์” พร้อมทั้งประกาศจุดยืนเกี่ยวกับการศรัทธาต่อคุณลักษณะต่าง ๆ ของอัลลอฮ์ ﷻ คือ ศรัทธาต่อคุณลักษณะของพระองค์ที่มาจากอัสนุนะฮ์ในทุกประการโดยไม่ปฏิเสธ

2. คำกล่าวของ อิมามเราะฮะบิยะฮ์ <sup>2</sup> เป็น อับดุลเราะฮะฮ์ ฮะมานที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ยืนยันถึงเตาฮีดของพวกเขาหลังจากที่แนวทางของกลุ่มญะฮมิยะฮ์ ได้แพร่หลายจากอิบนุ อัยยานะฮ์ <sup>3</sup> ท่านกล่าวว่า :

“ท่านอิมามเราะฮะบิยะฮ์ เป็น อับดุลเราะฮะฮ์ ฮะมาน ได้ถูกถามเกี่ยวกับคำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ความว่า : “ผู้ทรงกรุณาปรานีทรงสถิตอยู่บนบัลลังก์” (สุเราะฮ์ฎอฮา : อายะฮ์ 5) พระองค์นั้นทรงสถิตอย่างไร? ท่านตอบว่า : อัลอิสติวอา (การทรงสถิต) นั้นไม่ใช่สิ่งที่ไม่เป็นที่รู้จัก และกัยฟิยะฮ์ (วิธีการรายละเอียดต่างๆ) เป็นสิ่งที่ไม่สามารถยอมรับด้วยสติปัญญาได้ และอรริสาละฮ์ (สาส์น) นั้นมาจากอัลลอฮ์ผู้ทรงสูงส่ง หน้าที่ของเราสู่ลุลลอฮ์ คือการเผยแพร่ ส่วนหน้าที่ของเราก็คือการยอมรับด้วยความสัจจริงเท่านั้น” (Ibn al-Qaiyim, 1993 : 94).

อิมามเราะฮะบิยะฮ์ เป็น อับดุลเราะฮะฮ์ ฮะมานได้ยืนยันถึงการศรัทธาในเตาฮีดของท่านเกี่ยวกับ คิฟัตอัลอิสติวอาของอัลลอฮ์ ﷻ ว่า “อัลอิสติวอาไม่ใช่สิ่งที่ไม่เป็นที่รู้จัก” หมายความว่า อัลอิสติวอาเป็นคิฟัตหนึ่งของอัลลอฮ์ที่มีความหมายเฉพาะที่วาญิบกับทุกคนต้องศรัทธากับมันโดยไม่มีตีความหมายเป็นอย่างอื่น

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อับดุลเราะฮะฮ์ ฮะมาน เป็น อัมรฺ อัลเอาซาอีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๕๗(al-‘Asqalāniy, 1380 : 1/493).

<sup>2</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า เราะฮะบิยะฮ์ เป็น อับดุลเราะฮะฮ์ ฮะมาน เป็นอาจารย์ของมาลิก เป็น อะนัส (al-‘Asqalāniy, 1380 : 1/347).

<sup>3</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบูมุฮัมมัด สุฟยาน เป็น อัยยานะฮ์ เป็น อะบิอิมรอน อัลกูฟิ เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. ๑๙๘(al-‘Asqalāniy, 1380 : 1/312).

3. คำกล่าวของอิมามอะบู ฮะนีฟะฮ์<sup>1</sup> ที่เกี่ยวข้องกับเตาฮีดอัสมาว์ศิฟัตในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการทรงสถิตยบนบัลลังก์ของอัลลอฮ์ ﷻ โดยท่านกล่าวว่า : “ผู้ใดที่กล่าวว่า : ฉันไม่ทราบว่พระเจ้าของฉันอยู่บนฟากฟ้าหรือบนพื้นแผ่นดิน แท้จริงเขาได้ปฏิเสธไปแล้ว ” (Ibn al-Qaiyim, 1993: 88 ; al-Dhahabiy, 1991 : 137) ท่านยังได้กล่าวต่อไปอีกว่า : “ผู้ใดที่ปฏิเสธไม่ยอมรับว่าอัลลอฮ์ ﷻ ทรงอยู่บนฟากฟ้า แท้จริงเขาได้ปฏิเสธไปแล้ว ” (al-Dhahabiy, 1991 : 137)

อิมามอะบู ฮะนีฟะฮ์ ได้แสดงจุดยืนในอะกิดะฮ์เตาฮีดของท่านเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ พร้อมชุกมกับผู้ที่ไม่ยอมรับคุณลักษณะการทรงสถิตยเหนือฟากฟ้าของอัลลอฮ์ ﷻ ว่าเป็นกุฟร (การปฏิเสธศรัทธา)

เตาฮีดของบรรดาตาบิอินนั้นยังคงไว้ซึ่งแบบฉบับของท่านน ะบีมุฮัมมัด ﷺ และเศาะฮาบะฮ์ ﷺ ไม่มีการตกแต่งหรือเพิ่มเติมแต่อย่างใด เพราะพวกเขาได้เจริญรอยตามแนวทางของอัสสะลัฟซึ่งยึดปฏิบัติตามแนวทางของอัลกุรอานและอัสสุนนะฮ์อย่างเคร่งครัด ส่วนเตาฮีด ตามแนวทางกลุ่มอื่นที่ฝ่าฝืนการปฏิบัติตามแนวทางอัสสะลัฟ ย่อมไม่ถือว่า ได้ปฏิบัติตามแนวทางของอัลกุรอานและอัสสุนนะฮ์ ถึงแม้ว่าพวกเขานั้นมีชีวิตอยู่ร่วมสมัยเดียวกับชาวอัสสะลัฟหรืออยู่ท่ามกลางเหล่าเศาะฮาบะฮ์หรือเหล่าตาบิอินก็ตาม

ตาบิอินได้ถ่ายทอดอะกิดะฮ์เตาฮีด อี้มาน วะลาอ์วะบะรออ์ และชีริกไปยังตาบิอิตาบิอิน

#### 2.1.4 เตาฮีดในสมัยตาบิอิตาบิอิน<sup>2</sup> (ฮ.ศ. ๑๒๔-๒๒๔)

ตาบิอิตาบิอินได้ เรียนรู้และสืบทอดเจตนารมณ์ของอิสลามต่อจากตาบิอิน โดยเฉพาะในเรื่องการศรัทธาและการยึดมั่นในเตาฮีด พวกเขาจะยึดตาม แบบฉบับของท่านน ะบีมุฮัมมัด ﷺ เศาะฮาบะฮ์และตาบิอินในการปฏิบัติ

เพื่อเป็นการยืนยันว่าเตาฮีดใน สมัยนี้ยังสอดคล้องกับเตาฮีดใน สมัยของท่านน ะบีมุฮัมมัด ﷺ เศาะฮาบะฮ์และตาบิอินทุกประการดังนี้

1. คำกล่าวของอิมามมาลิก<sup>3</sup> เป็น อะนัส จากคำถามที่ถามถึงคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ดังที่รายงานโดยอิบนุ วะฮบ<sup>1</sup> ว่า ฉันได้นั่งอยู่กับท่านอิมามมาลิก แล้วมีชายคนหนึ่งเข้ามาหาท่านและกล่าวว่า โอ้อะบูอับดุลลอฮ์ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อัลนุอมาน เบน ซาบิต เบน ชูฏอ อัดตะมิมีย เป็นอิมามคนหนึ่งในบรรดาอิมามสี่ท่าน เกิดที่เมืองกูฟะฮ์เมื่อปี ฮ.ศ. ๘๐ และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๕๐ (al-‘Asqālāniy, 1380 : 2/303).

<sup>2</sup> ตาบิอิตาบิอิน หมายถึง ผู้ได้พบกับตาบิอินปฏิบัติตามแนวทางของเศาะฮาบะฮ์และตาบิอิน ยึดมั่นในอะกิดะฮ์ที่บริสุทธิ์และห่างไกลจากบิดอะฮ์ทั้งหลาย

<sup>3</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า มาลิก เบน อะนัส เบน มาลิก เบน อะบี อามิร เบน อัมรุ อัลอัศบะหีย มีชื่อเล่นว่า อะบู อับดุลลอฮ์ อัลมะตะนีย อิมามแห่งเมืองมะดีนะฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๗๙ (al-‘Asqālāniy, 1380 : 2/223 ; Ibn Khalikān, 1949: 3/284 ; al-Khaḍariy, 1965 : 239) .

﴿الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى﴾

(سورة طه : آية 5)

ความว่า : “ผู้ทรงกรุณาปรานี ทรงสถิตย์บนบัลลังก์”

(สุเราะฮ์ฏอฮา : อายะฮ์ 5)

ชายผู้นั้นยังได้ถามอีกว่า พระองค์ทรงสถิตย์อย่างไร? อิมามมาลิกเงิบ พร้อมกับมองที่พื้น ในขณะที่พบว่าคุณมีเหงื่อไหลออกมาจนกระทั่งเปียกไปทั้งตัว แล้วท่านก็เงยหน้าขึ้นพร้อมกับอ่านอายะฮ์อัลกุรอาน

﴿الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى﴾

(سورة طه : آية 5)

ความว่า : “ผู้ทรงกรุณาปรานี ทรงสถิตย์บนบัลลังก์”

(สุเราะฮ์ฏอฮา : อายะฮ์ 5)

หลังจากนั้นอิมามมาลิก ได้กล่าวว่า “ดังที่พระองค์ ทรงกล่าวไว้กับคุณลักษณะของพระองค์และอย่าได้กล่าวว่าพระองค์มีทรงมีลักษณะอย่างไร ซึ่งคำกล่าวในลักษณะ นี้ ถูกยกขึ้นจากพระองค์ (ไม่จำเป็นต้องเข้าใจว่าเป็นอย่างไร) และเจ้า (ชายที่ตั้งถาม นั้น) คือ ชาวบิตอฮฺ จงนำเขาออกไป” (al-Dhahabiy, 1991 : 141).

อิมาม มาลิกได้กล่าวยืนยันถึงอะกีดะฮ์เตาฮีดของท่านเกี่ยวกับศิฟัตอัลอิสติวอาฮ์ ของอัลลอฮ์ ﷻ ว่า อัลอิสติวอาฮ์นั้น ดังที่พระองค์ทรงให้คุณลักษณะกับพระองค์เองเช่นเดียวกันกับ ศิฟัตอื่น ๆ ของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ว่าญิบต้องศรัทธา

2. คำกล่าวของอิมามอัซซาฟิอีย<sup>2</sup> ที่อธิบายเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ดังที่ รายงานโดยยูนุส<sup>3</sup> เป็น อับลอะอะลา ท่านกล่าวว่า :

“ฉันได้ยินอะบู อับลอะอะลา มุฮัมมัด เป็น อิตรีส อัซซาฟิอีย กล่าวว่า แท้จริงได้มี คำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์และการศรัทธาเป็นอย่างไร ? ท่านกล่าวว่า : สำหรับอัลลอฮ์ ﷻ มีพระนามและคุณลักษณะที่มาจากคัมภีร์ของพระองค์ (อัลกุรอาน) และที่มาจากคำบอกเล่าของท่านนบีของพระองค์ต่อประชาชาติของเขา ซึ่งผู้ที่ได้รับการชี้แจงโดยหลักฐานและเหตุผลแล้วจะรู้ความสามารถที่จะ

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อับลอะอะลา เป็น วะฮับ เป็น มุสลิม อัลกุเราะซี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๔๓(al-‘Asqalāniy, 1380 : 1/460).

<sup>2</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อับลอะอะลา มุฮัมมัด เป็น อิตรีส เป็น อัลอับาส เป็น อุซมาน เป็น ซาฟิอ เป็น อัศลาบ เป็น อุบัยด เป็น อับลอะอะลา เป็น ฮาซิม เป็น อัลมุฏะฮะลิบ เป็น อับลอะอะลา เป็น กุศัย อัลกุเราะซี อัลมุฏะฮะลิบ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 204 (al-Rāzīy, 1993 : 25 ; Ibn Kathīr, 1987 : 10/263).

<sup>3</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า ยูนุส เป็น อับลอะอะลา เป็น มัยสะเราะฮ์ อัศอะกะฟี ท่านเป็นที่รู้จักในนาม อะบูมุซา อัลอัศรี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 264 (al-Dhahabiy, 1985 : 12/348).

คัดค้านในเรื่องดังกล่าวได้ ทั้งนี้เนื่องจากว่าอัลกุรอานได้ประทานลงมาในเรื่องดังกล่าวแล้ว และมีคำตอบที่ถูกต้องจากท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ แล้วโดยผู้รายงานที่มีคุณธรรม แล้วหากว่าเขาไม่เห็นชอบกับเรื่องดังกล่าวหลังจากได้มีการพิสูจน์โดยหลักฐานแล้วเขาเป็นผู้ปฏิเสธ และหากว่าเขายังไม่ได้รับการพิสูจน์โดยหลักฐานในเรื่องดังกล่าวเขาก็จะได้รับการอภัย เนื่องจากความไร้ความรู้ของเขา... ” (Ibn al-Qaiyim, 1993 : 122)

อิมามอัซฮาฟีอีได้อธิบายถึงการศรัทธาในเตาฮีดอัลอัสมาอ์ วัศคิฟัตซึ่งมันแสดงถึงอะกิดะฮ์ของท่าน คือ วาญิบต้องศรัทธากับพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ที่มาจากอัลกุรอานและอัลฮะดีษที่ถูกต้องโดยไม่ปฏิเสธศรัทธา

3. คำกล่าวของ อิมามสุลัยมาน เบน ฮัรบ <sup>1</sup> ที่กล่าวถึงเกี่ยวกับเตาฮีดอัลอัสมาอ์ วัศคิฟัต ท่านกล่าวว่า : “ชาวสะลัฟ บรรดาอิมามชาวสุนนะฮ์ และยิ่งไปกว่านั้นบรรดาเศาะฮาบะฮ์ กล่าวว่าด้วยอัลลอฮ์และเราะสูลของพระองค์และบรรดามุอ์มิน (ขอยืนยันว่า) แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นอยู่บนฟากฟ้า และแท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ อยู่บนอะร็ช และแท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นอยู่เหนือฟากฟ้าทั้งเจ็ดของพระองค์ และพระองค์ทรงเสด็จลงสู่ฟ้าโลก และหลักฐานของพวกเขานั้นคือ อัลกุรอาน อัลฮะดีษและคำพูดของเศาะฮาบะฮ์” (al-Dhahabiy, 1995 : 143).

สุลัยมาน เบน ฮัรบได้กล่าวถึงอะกิดะฮ์เตาฮีดของท่านซึ่งสอดคล้องกับอะกิดะฮ์ของเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ เศาะฮาบะฮ์และอิมามอะฮลิซซุนนะฮ์ทั้งหลายที่ยืนยันถึงคิฟัตอัลอิสติวาล์และอันนุซูลของอัลลอฮ์ ﷻ ดังหลักฐานจากอัลกุรอาน อัลฮะดีษและอัลอาซาร

ตาบิอ ตาบีอินได้สั่งสอนและถ่ายทอดอะกิดะฮ์เตาฮีด อีมาน ะลาอ์วะบะรออ์ และชีริกไปยังอັตบาว ตาบีอ ตาบีอิน

#### 2.1.5 เตาฮีดในสมัยอັตบาว ตาบีอ ตาบีอิน<sup>2</sup> (ฮ.ศ. ๒๒๔-๓๐๓)

อັตบาว ตาบีอ ตาบีอินได้ เรียนรู้และสืบทอดเจตนารมณ์ของอิสลามต่อจากตาบีอ ตาบีอิน โดยเฉพาะในเรื่องการศรัทธาและการยึดมั่นในเตาฮีด พวกเขาจะยึดตาม แบบฉบับของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ เศาะฮาบะฮ์ ตาบีอินและตาบีอ ตาบีอินในการปฏิบัติ

ในบรรดาคำกล่าวของพวกเขายืนยันว่าเตาฮีดใน สมัยนี้ยังสอดคล้องกับเตาฮีดในสมัยก่อนหน้าพวกเขาทุกประการดังนี้

1. คำกล่าวของอิมามอะฮมัด<sup>1</sup> ที่ยืนยันถึงคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ถูกต้อง ดังที่รายงานโดยอับดุลลอฮ์ เบน อะฮมัด กล่าวว่า : “ได้มีการกล่าวกับบิดาของฉันว่า : พระเจ้าของเรารู้

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า สุลัยมาน เบน ฮัรบ เบน บะญีล อัลอัซดี อัลอาซียี อะบู อะยูบ อัลบศรี ท่าน เกิดเมื่อปี ฮ.ศ.๑40 เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๒24 (al-Zirikli, 2002 : 3/122).

<sup>2</sup> อັตบาว ตาบีอ ตาบีอิน คือ ผู้ที่อยู่ในช่วงสุดท้ายของสามร้อยปีแรก เป็นกลุ่มชนที่ดี พวกเขาจะยึดมั่นบนอะกิดะฮ์ ที่บริสุทธิ์ตามแนวทางของผู้ที่อยู่ก่อนหน้าพวกเขา

ทรงบริสุทธิ์และทรงสูงส่งอยู่เหนือปากฟ้าทั้งเจ็ดบนบัลลังก์ของพระองค์แตกต่างกับสิ่งที่ถูกสร้างของพระองค์ ความสามารถและความรู้ของพระองค์กับทุกๆ สถานที่ ? ท่านตอบว่าใช่ ไม่มีสิ่งใดที่จะหลีกเลี่ยงจากความรู้ของพระองค์ได้” (Ibn al-Qaiyim, 1993 : 152)

มีรายงานจากอับดุลมาลิก<sup>2</sup> เป็น อับดุลอะมีด อัลมัมูนีย กล่าวหาว่า : “ฉันได้ถามอะบู อับดุลลอฮ์ อะฮมัดกับผู้ที่กล่าวว่า แท้จริงพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ไม่ทรงอยู่เหนือบัลลังก์ แล้วท่านตอบว่า คำพูดเหล่านั้นมีจุดประสงค์การปฏิเสธ” (Ibn al-Qaiyim, 1993 : 153).

อิมามอะฮมัดกล่าวยืนยันถึงคุณลักษณะอัลอิสติวอาของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ไม่เหมือนกับสรรพสิ่งที่ถูกสร้าง และตักเตือนผู้ที่ไม่ยอมรับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ว่าเป็นการปฏิเสธศรัทธา

2. คำกล่าวของ อิมามอิสฮาก เป็น รอฮะวัยฮ์<sup>3</sup> ที่เกี่ยวกับคุณลักษณะอัลอิสติวอาของอัลลอฮ์ ﷻ โดยกล่าวว่า : “อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า ﴿الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى﴾ ความว่า : ผู้ทรงกรุณาปรานีทรงสถิตย์อยู่บนบัลลังก์ (สุเราะฮ์ ฏอฮา: อายะฮ์ 5) นักวิชาการมีมติอย่างเป็นเอกฉันท์ว่า แท้จริงพระองค์นั้นทรงสถิตย์เหนือบัลลังก์และพระองค์ทรงรอบรู้ทุกสิ่งที่อยู่ใต้แผ่นดินที่เจ็ด” (al-Dhahabiy, 1991 : 194)

อิมามอิสฮาก เป็น รอฮะวัยฮ์ ได้กล่าวยอมรับอะกิดะฮ์อะฮ์ลิสสุนนะฮ์ที่ศรัทธาว่า อัลลอฮ์ ﷻ ทรงอยู่เหนืออะรัชตามวิธีการที่พระองค์ทรงประสงค์และพระองค์ทรงรอบรู้ทุกสิ่งทุกอย่างดังที่พระองค์แจ้งไว้ในอัลกุรอานเกี่ยวกับพระองค์เอง

3. คำกล่าวของอิมามยะฮยา เป็น มุอาซ อรรอซี<sup>4</sup> ที่เกี่ยวกับการทรงสถิตย์เหนือบัลลังก์ของอัลลอฮ์ ﷻ โดยกล่าวว่า : “แท้จริง อัลลอฮ์ทรงอยู่บนอะรัช แตกต่างจากสิ่งที่ถูกสร้าง พระองค์ทรงรอบรู้ทุกอย่าง ไม่มีคนใดแตกต่างในคำพูดนี้เลยนอกจากคนญะฮ์ลียะฮ์ที่ร่วมระหว่างอัลลอฮ์กับมัลกุกของพระองค์” (al-Dhahabiy, 1991 : 208)

อิมามยะฮยา เป็น มุอาซ อรรอซี ได้กล่าวยอมรับว่า อัลลอฮ์ ﷻ ทรงสถิตย์อยู่เหนือบัลลังก์ของพระองค์ไม่เหมือนกับมัลกุก ซึ่งต่างจากอะกิดะฮ์ของอัลญะฮ์ลียะฮ์ที่กล่าวปฏิเสธกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ

อັตบาว ตาบีอฺ ตาบีอิน ยึดมั่นในอะกิดะฮ์เหมือนกับเตาฮีดของท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ เศาะฮาบะฮ์ ตาบีอิน และตาบีอฺ ตาบีอิน ซึ่งแตกต่างจากอะกิดะฮ์ของกลุ่มต่างๆ ตรงกันข้ามกับสะลัฟ

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อับดุลลอฮ์ อะฮมัด เป็น มุฮัมมัด เป็น ฮันบัล อัชชัยบานีย เป็นหนึ่งในบรรดาอิมามสี่ท่านที่สำคัญ ท่านเกิดเมื่อปี ฮ.ศ. ๒๖๔ และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๒๔๑ (al-‘Asqalāniy, 1380 : 1/14 : al-Zirikli, 1992 : 1/47).

<sup>2</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อับดุลมาลิก เป็น อับดุล อะมีด เป็น อับดุล อะมีด เป็น มัยมูน มีชื่อเล่นว่า อะบู อัล อะฮ์มัด อัลมัมูนีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๒๗๔ (al-‘Asqalāniy, 1380 : 1/520).

<sup>3</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อิสฮาก เป็น อิบรอฮีม เป็น มัคลัด เป็น อิบรอฮีม เป็น มะฎฺร อัลฮันซะฮีย เป็นที่รู้จักในนาม อิบนุ รอฮะวัยฮ์ เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. ๓๖1 เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 238 (al-Zirikli, 2002 : 1/292).

<sup>4</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า ยะฮยา เป็น มุอาซ เป็น ญะอฺฟร อรรอซี อะบู ชะกะรียา เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 258 (al-Zirikli, 2002 : 8/172).



### 2.1.6 อะกีดะฮ์ที่ตรงข้ามกับสะลัฟ

อะกีดะฮ์ที่ตรงข้ามกับสะลัฟในที่นี้ หมายถึง อะกีดะฮ์ที่แตกต่างกับอะกีดะฮ์เตาฮีด อี้มาน และวะลาอ์วะบะรอฮ์ของเราะสูลุลลอฮ์ เศาะฮาบะฮ์ ตาบีอิน ตาบีอ์ตาบีอิน และ อัตบาอ์ ตาบีอ์ตาบีอิน คือ ซืออะฮ์ เคาะวาริจญ์ เกาะดะรียะฮ์ ญะฮ์มียะฮ์ และมูตะซิละฮ์

#### 2.1.6.1 ซืออะฮ์

ซืออะฮ์ คือ กลุ่ม ผู้ให้ การ สนับสนุนกับท่านอะลี<sup>1</sup> และ เชื่อว่า การเป็นผู้นำ (อิมามะฮ์) และคิลาฟะฮ์ของท่านอะลี เป็นไปด้วยหลักฐานและคำสั่งเสียทั้งที่เปิดเผยและไม่เปิดเผย และการเป็นผู้นำจะต้องไม่ หลุดออกไป จากลูกหลานของท่าน แท้จริงการเป็นผู้นำคือ รุกนของ ศาสนาที่ไม่อนุญาตให้ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ละเลย เพิกเฉย หรือมอบหน้าที่ นี้ให้กับคนทั่วไป (al-Shahrestāniy, 1976 : 1/146 ; al-Shātibiy, 2008 : 3/350).

การเป็นผู้นำและการสืบตำแหน่งผู้ปกครองเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในหลักการของซืออะฮ์ และถือเป็นขอบเขตที่แยกกันระหว่างพวกซืออะฮ์กับพวกอื่นที่มีใช่เป็นซืออะฮ์

สิ่งสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้นำ (อิมามะฮ์) และการสืบตำแหน่งผู้ปกครอง (คิลาฟะฮ์) มี ๔ เรื่องได้แก่ คือ

#### 1) อัตตะอัยน วะ อัตตันศิศ (al-Ta'yīn wa al-Tansīs).

อัตตะอัยน วะ อัตตันศิศ หมายถึง การเจาะจงและการกำหนดที่ชัดเจน กลุ่มซืออะฮ์ เชื่อว่าการเป็นผู้นำมิใช่เป็นประเด็นปัญหาผลประโยชน์ที่ต้องพึงพิงกับการเลือกตั้งทั่วไปแล้วยกขึ้นมา เป็นผู้นำ (อิมาม) แต่เป็นประเด็นปัญหามูลฐาน คือ เป็นรุกนศาสนา (รากฐานศาสนา) ที่ไม่อนุญาตให้ ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ละเลยหรือเพิกเฉยหรือมอบหน้าที่ให้กับคนทั่วไปทำแทน ฉะนั้นท่านจะต้อง กำหนดและเจาะจงโดยวิธีเปิดเผยหรือไม่เปิดเผย ('Abd al-Latīf bin 'Abd al-Rahmān, 1989 : 100)

#### 2) อัลอิศมะฮ์ (al-'Ismah)

อัลอิศมะฮ์ หมายถึง การ สภาบริสุทธิ์จากการกระทำความบาปต่างๆ กลุ่มซืออะฮ์เชื่อว่า บรรดาอิมามเหมือนกับบรรดานะบีทั้งหลาย คือ พวกเขามีความบริสุทธิ์จากการกระทำความบาปต่าง ๆ ใน ชีวิตทั้งบาปเล็กและบาปใหญ่ จะไม่มีการละเมิด การผิดพลาดและการหลงลืมขึ้นกับพวกเขา (Ahmad Āmīn, 1956: 3/246).

#### 3) อัลมะฮ์ดีย วะ อรรฎูอะฮ์ (al-Mahdiy wa al-Ruj'ah).

อัลมะฮ์ดีย วะ อรรฎูอะฮ์ หมายถึง การฟื้นชีพของอัลมะฮ์ดีย กลุ่มซืออะฮ์ เชื่อว่า อัลมะฮ์ดีย คือ อิมามที่ถูกรอคอย ซึ่งจะกลับมาให้ความยุติธรรมกับโลกนี้ ผู้ที่กล่าว ถึงเรื่องการฟื้นชีพ

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะมีรุลมุอ์มินีน อะลี เป็น อะบี ฏอลิบ เป็น อับดุลมุฏฏาะลิบ เป็น ฮาซิม เป็น อับดุล มะนาฟ เป็นเคาะลีฟะฮ์คนที่สี่ ของอัลคุละฟะฮ์ อรรอซิดีน เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 40 ('Ibn Sa'ad, 1990 : 6/91).

คนแรก คือ अबดุลลอฮ์ เป็น สะบะ อ์<sup>1</sup> ซึ่งกล่าวว่า ท่านน ะบีมุฮัมมัดจะกลับมีชีวิตอีกครั้งหลังจากได้เสียชีวิต ซืออะ ฮ์อิมามียะ ฮ์ส่วนใหญ่จะยึดถือในเรื่องนี้ว่าท่านน ะบีมุฮัมมัด ะลี , อัลฮะสัน<sup>2</sup> , อัลฮุสัยน<sup>3</sup> บรรดาอิมามที่เหลือทั้งหลายและบรรดาผู้ต่อต้านกับพวกเขา เช่น อะบูบักร , อุมร์<sup>4</sup> , อูสมาน , มุอาวียะ ฮ์<sup>5</sup> และยะซีด<sup>6</sup> พวกเขาจะกลับมีชีวิตอีกครั้งบนโลกนี้หลังจากอัลมะฮ์ดีปรากฏขึ้นมา และจะลงโทษกับผู้ที่รุกรานกับบรรดาอิมามทั้งหลายและฉกชิงสิทธิ์ต่าง ๆ ของพวกเขาหรือฆ่าพวกเขา หลังจากนั้น จะเสียชีวิตทั้งหมดและจะเกิดอีกครั้งในวันกิยามัต ('Abd al-Latīf bin 'Abd al-Rahmān, 1989 : 101).

#### 4) อัตตะกียะฮ์ (al-Taqiyyah)

อัตตะกียะฮ์ หมายถึง การแสดงตัวโดยการรักดีและให้ความรัก เพื่อรักษาเกียรติยศ ชีวิต หรือทรัพย์สินที่มีการปิดบังความจริง ซึ่งซื่อ ๆ ถือว่าเป็นการจัดการลับ ในเมื่ออิมามต้องการที่จะปฏิบัติหรือออกจากเคาะลีฟะฮ์ เขาจะเอาการจัดการนี้มาใช้ในการบริหารจัดการ ในเมื่อสมาชิกทุกคนทราบพวกเขาก็จะปิดบังความจริงและแสดงความจงรักภักดีออกมาจนกว่าแผนการของพวกเขาจะสำเร็จ พวกเขาจะใช้การจัดการนี้เช่นกันในเมื่อพวกเขารู้สึกได้รับอันตรายจากคนกาฟิรหรือคนสุนนีย์ พวกเขาจะแสดงให้เห็นถึงการเห็นชอบกับเขาด้วยความบิดพลิ้ว ด้วยหลักการนี้ทำให้คนซื่อ ๆ สามารถร่วมอยู่ร่วมกับพวกอะฮ์ลิส สุนนะฮ์ได้ เขาเห็นชอบด้วยการละหมาดกับพวกเขา การถือศีลอดและทั้งหมดที่พวกเขาได้ปฏิบัติในพิธีศาสนา ซึ่งแนวคิดนี้ขัดกันกับแนวคิดของพวกเคาะวาริจญ์ ที่เห็นว่ามีคามจำเป็นอย่างย้งต้องออกจากผู้ปกครองที่อธรรมอย่างแน่อน (Ahmad Amīn, 1956: 3/247).

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า अबดุลลอฮ์ เป็น สะบะ อ์ เป็นหัวหน้ากลุ่มอัศสับอียะฮ์ เดิมเป็นชาวเยเมน นับถือศาสนาฮินดู แต่แสดงตนเป็นมุสลิมเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๔๐(al-Zirikli, 2002 : 4/88).

<sup>2</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อัลฮะสัน เป็น อะลี เป็น อะบี ฏอลิบ เป็น अबดุลมุลฏาะลิบ อัลกุเราะซีย อัลฮาซิมีย อะบู มุฮัมมัด อัลมะตะนีเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๔๙ หรือ ๕๐(al-Dhahabi, 1985 : 4/483).

<sup>3</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อัลฮุสัยน เป็น อะลี เป็น อะบี ฏอลิบ เป็น अबดุลมุลฏาะลิบ อัลกุเราะซีย อัลฮาซิมีย อะบู अबดุลอฮ์ อัลมะตะนีเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๖๑(Ibn 'Asākir, 1985 : 14/111).

<sup>4</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะมรุลมุอ์มินีน อะบู ฮัฟศ อุมร์ เป็น อัลค็อฏฏอบ เป็น นุฟัยล เป็น अबดุลอซซา เป็นเคาะลีฟะฮ์คนที่สองของอัลคุละฟะฮ์ อรรอชีดินหลังจากอะบู บักร เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๒๓(al-Zirikli, 2002 : 4/88 ; Abū al-Muatiy, 1997 : 3/67 ; Alā' al-Dīn, 2001 : 10/40).

<sup>5</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า มุอาวียะฮ์ เป็น อะบี สุฟยาน เป็น ฮัรบ เป็น อุมัยยะฮ์ เป็น अबดุล ชัมส เป็น अबดุล มะนาฟ อะบู अबดุลเราะฮมาน เป็นเคาะลีฟะฮ์คนแรกของอุมะวียะฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๖๐(Ibn Sa'ad, 1990 : 7/285).

<sup>6</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า ยะซีด เป็น มุอาวียะฮ์ เป็น อะบี สุฟยาน เป็น ฮัรบ เป็น อุมัยยะฮ์ เป็น अबดุล ชัมส อะบู คอลิด อัลอุมะวีย เป็นเคาะลีฟะฮ์ อุมะวียะฮ์คนที่สอง เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๖๔(Ibn 'Asākir, 1985 : 65/394).

### 6.1.6.2 เคาะวาริจญ์

เคาะวาริจญ์ หมายถึง ผู้ที่ออกจากอิมาม (ผู้นำ) ที่ถูกต้องที่เห็นชอบโดยญะมาอะฮ์ ไม่ว่าจะเป็นในสมัยอัลคุละฟะฮ์ อรรรอซิดีน หรือออตตาบีน หรือสมัยอื่นๆ (al-Shahrastāniy, 1976 : 1/114)

มุสลิมในสมัยท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ อะบูบักร์และอุมร์ ﷺ อยู่อย่างหนึ่งเดียวไม่มีความแตกแยก ทุกคนเท่าเทียมกัน จนกระทั่งช่วงท้ายสมัยของอูสมาน ﷺ ได้เริ่มมีการแบ่งแยกขึ้นมา ในบรรดามุสลิมเดียวกัน โดยมีกลุ่มชีอะฮ์เกิดขึ้นมาและได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วในสมัยของท่าน อะลี ﷺ

หลังจากได้มีเหตุการณ์เกิดขึ้นระหว่างอะลี กับมูอาวิยะฮ์ที่เมืองคัฟฟิน เมื่อฝ่ายมูอาวิยะฮ์เรียกร้องให้มีการตัดสินด้วยกิตาบอัลลอฮ์ ทางฝ่ายผู้สนับสนุนอะลี ได้มีความแตกต่างกัน ในบรรดาพวกเขา จะรับในเรื่องของการตัดสิน (ตะฮกิม) หรือจะปฏิเสธ? มีกลุ่มหนึ่งจากบรรดาพวกเขา ยอมรับและเสนอให้อะลีรับในเรื่องของการตัดสินเพราะพวกเขามองว่าพวกเขาทำการญิฮาดเพื่อ ความสูงส่งของศาสนาของอัลลอฮ์ และอีกกลุ่มหนึ่งจากบรรดาของพวกเขา รู้สึกหวาดกลัวกับอันตราย ที่จะเกิดขึ้น เพราะมองว่ามันเป็นเรื่องการหลอกลวงและเล่ห์เหลี่ยมหรือยุทธวิธีของมูอาวิยะฮ์และ พรรคพวกในการป้องกันเมื่อพวกเขารู้สึกด้วยความพ่ายแพ้

หลังจากอะลี ได้รับในเรื่องของการตัดสิน (ตะฮกิม) แล้ว มูอาวิยะฮ์ได้เลือก อัมรฺุ เป็น อัลอาศ <sup>1</sup> เพื่อเป็นตัวแทนของเขา และฝ่ายอะลี ก็ได้เลือก อะบูมุซา อัลอัซหะรีย <sup>2</sup> เพื่อเป็นตัวแทน ทางกองทัพอะลี ได้เกิดแยกตัวออกและได้ประกาศออกจากการภักดีต่อเขา แล้วตั้งชื่อกับพวกเขาในขณะนั้นว่า “อัลเคาะวาริจญ์” (al-Khawārij) ซึ่งพวกเขาได้มองว่าการตัดสิน (ตะฮกิม) เป็นสิ่งที่ผิด เพราะพวกเขาได้เข้าไปในสงคราม ซึ่งเชื่อว่าความถูกต้องนั้นอยู่กับพวกเขาแล้วเรื่องนี้ไม่จำเป็นต้องใช้คำชี้ขาดใหม่ และการตั้งให้คนหนึ่งเป็นผู้ตัดสินเป็นเรื่องที่สงสัย และความสงสัยนั้นจะไม่เกิดขึ้นกับการศรัทธา แล้วได้เลือกคำที่ว่า (لَا حُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ) ลาฮุกมะ อิลลา ลิลลาฮฺ หมายความว่า ไม่มีคำชี้ขาดใดนอกจากเพื่ออัลลอฮ์เท่านั้น เป็นสัญญาณของพวกเขา และได้เรียกร้องกับอะลี ให้ตัดสินออกจากความผิดพลาดในการรับเรื่องของตะ ฮกิม และให้แก่ออกกับสิ่งที่ได้ทำการลงนามสัญญา กับมูอาวิยะฮ์

เมื่อพวกเขาได้หมดความหวังจากการกลับตัวของอะลีในความเห็นของพวกเขา จึงได้รวมตัวและยินดีที่จะออกจากเมืองกูพะฮ์ไปที่หมู่บ้านแห่งหนึ่ง ซึ่งใกล้กับกูพะฮ์มีชื่อว่า ฮะรุรอฮ์

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อัมรฺุ เบน อัลอาศ เบน วาซิล เบน ฮาซิม เบน สะอิด อัลสะฮะมีย อัลกูเราะซีย อะบู อับดุลลอฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๔๓ (al-Zirikli, 2002 : 5/79).

<sup>2</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู มูซา อัลอัซหะรีย อับดุลลอฮ์ เบน กัยส เบน สุลัยม เบน ฮัฎฎาร เบน ฮัรบ เบนเคาะฮาบะฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๕๐ หรือ ๕๑ (al-Dhahabiy, 1985 : 2/380 ; Ibn Sa'ad, 1990 : 6/16).

และได้ตั้งชื่อกับกลุ่มนี้ว่า “ฮะรูริยะฮ์” เช่นเดียวกับศาลได้เรียกชื่อกับผู้ทีกล่าวว่า “ลาฮุกุม อิลลา ลิลลอฮ์” ว่า “ฮะรูริยะฮ์”

อะลี ได้ทำสงครามกับพวกเขาที่สมรภูมิ “อันนะฮฺเราะวาน ” ภายใต้การนำของ अबดุลลอฮ์ เป็น ะฮับ<sup>1</sup> อรรอสีบีและได้พ่ายแพ้ในที่สุด พวกเขาได้ถูกฆ่าเป็นจำนวนมาก ได้มีการกล่าวว่าไม่มีเหลือเลยในบรรดาพวกเขา นอกจากจำนวนไม่ถึงสิบคนเอง (al-Shahrastāniy, 1976 : 1/114-118).

ในการพ่ายแพ้ครั้งนี้ทำให้พวกเขาวาริจญ์โกรธมากกับอะลี จนได้ติดตามวางแผนกับเขาและได้ถูกฆ่าโดย अबดุลเราะฮ์ ฮมาน เป็น มัลญุม<sup>2</sup> อัลคอรียะฮ์ ซึ่งเป็นสามีของผู้หญิงคนหนึ่ง ที่สมาชิกครอบครัวของเธอถูกฆ่าหลายคนในสมรภูมิอันนะฮฺเราะวาน (Ahmad Āmin, 1956: 3/257)

พวกเขาวาริจญ์ได้แยกออกไปเป็นกลุ่มมากมาย แต่พวกเขาเห็นชอบด้วยอย่างเป็นทางการในการปฏิเสธ ต่ออุษมานกับอะลี อัล ฮาบูลญะมัล<sup>3</sup> และต่อทุกคนที่ยอมรับในเรื่องของการตะฮกิมและเห็นชอบด้วยในการปฏิเสธ ต่อผู้ที่ได้กระทำความผิดใหญ่ นอกจากผู้ที่ให้ความช่วยเหลือจากพวกเขาวาริจญ์ และการออกจากอิมามเป็นสิ่งที่ถูกต้องและจำเป็นเมื่อไม่เห็นชอบด้วยกับสุนนะฮ์

เคาะวาริจญ์จะเริ่มด้วยประโยคที่เกี่ยวข้องกับการสืบตำแหน่งผู้ปกครอง (คิลาฟะฮ์) และมีทฤษฎีเฉพาะในปัญหานี้ พวกเขามองว่า คิลาฟะฮ์จำเป็นต้องมีการคัดเลือกที่บริสุทธิ์จากบรรดามุสลิม และเมื่อถูกเลือกแล้วจะไม่มีใครถอนตัว หรือจะแต่งตั้งให้คนหนึ่งเป็นผู้ตัดสิน และเคาะลีฟะฮ์ไม่จำเป็นต้องเป็นคนกุร็อยซ แต่เป็นการถูกต้องกับคนอื่นที่นอกเหนือจากคนกุร็อยซด้วย แม้ว่าเขานั้นเป็นทาสชาว ฮะบะซีก็ตาม ในเมื่อมีความสมบูรณ์ในการคัดเลือกเป็นผู้ปกครองของคนมุสลิมทุกคน วาญิบต้องถ่อมตัวเชื่อฟังทั้งหมดในสิ่งที่อัลลอฮ์สั่งไว้ และหาก ไม่ปฏิบัติต้องปลดพ้นจากตำแหน่ง และสิ่งที่อันตรายที่สุดในบรรดาคำสอนของเคาะวาริจญ์คือ การมองของพวกเขาคือ การมองของผู้ทำบาปใหญ่และบางครั้งบาปเล็กน้อยว่าเป็นกาฟิร (ผู้ปฏิเสธ) และด้วยสาเหตุนี้เองทำให้พวกเขาต้องออกจากบรรดาอิมามที่ กระ ทำความผิดขนาดเล็ก และมีส่วน ใหญ่ จากพวกเขาวาริจญ์มองกับคนมุสลิมที่นอกเหนือจากพวกเขาคือเป็นกาฟิร และปฏิบัติต่อพวกมุสลิมเหล่านั้นยิ่งกว่าปฏิบัติกับคนกาฟิร โดยไม่เว้นในการฆ่าเด็ก ผู้หญิง และคนชรา

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า अबดุลลอฮ์ เป็น ะฮับ อรรอสีบี อัลอุซัยดีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๓๘(al-Zirikliy, 2002 : 4/143).

<sup>2</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า अबดุลเราะฮ์ฮมาน เป็น อัลมุลญุม อัลมูรอติย เป็นผู้ฆ่าอะมีร์มูมินีน อะลี เป็น อะบี ฏอลิบ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๔๐ (al-Zirikliy, 2002 : 3/339).

<sup>3</sup> หมายถึง กลุ่มของท่านหญิงอะอิชะฮ์ที่เกิดการสงครามระหว่างกลุ่มท่านหญิงอะอิชะฮ์กับกลุ่มอะลี ซึ่งเป็นฝ่ายบริหารประเทศในสมัยนั้น และกลุ่มอะลี เป็นฝ่ายชนะสงคราม การทำสงครามครั้งนี้ทำให้มุสลิมต้องเสียเลือดเนื้อเป็นจำนวนมาก ที่เรียกว่าอัล ฮาบูลญะมัล เนื่องจากว่าท่านหญิงอะอิชะฮ์ได้ใช้อาวุธในการสงคราม

ในบรรดาคำสอนของพวกเคาะวาริจญ์เช่นกัน คือ ทุกการงานจากการละหมาด ละศีลอด จ่ายซะกาตและอื่น ๆ เป็นส่วนหนึ่งของอีมาน อีมานของคนหนึ่งจะไม่ทำให้ลุล่วงด้วยการ ศรัทธาในใจอย่างเดียวและไม่ใช้ด้วยการยืนยันด้วยลิ้น แต่จำเป็นต้องเป็นการงานทั้งหมด (Ahmad Amīn, 1956 : 3/339 ; Ahmad Nahrāwiy, 1988 : 141).

จากคำสอนของเคาะวาริจญ์ข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ในบรรดาอะกีดะฮ์ที่สำคัญ ของพวกเขาที่ไม่เหมือนกับกลุ่มอื่น ๆ ๒ ประการ คือ

- 1) การให้การปฏิเสธกับผู้กระทำความบาปใหญ่
- 2) การออกจากบรรดาอิมามมุสลิมและกลุ่มมุสลิมที่ขัดแย้งกับพวกเขา

#### 2.1.6.3 อัลเกาะดะรียะฮ์

อัลเกาะดะรียะฮ์ เป็นกลุ่มหนึ่งที่ปฏิเสธอัลเกาะดร์ (การกำหนดของอัลลอฮ์) ต่อ บรรดาบ่าวของพระองค์ (al-Dārimiy, 1998 : 1/148).

กลุ่มนี้เกิดขึ้นในสมัยเคาะลีฟะฮ์อับดุลมะลิก เป็น มัรวานของราชวงศ์อุมัยยะฮ์ ในระหว่างปีฮิจญ์เราะฮ์ศักราช ๕๖-๘๖ (al-Dhahabiy, 1985 : 4/718) กล่าวคือ เป็นช่วงท้ายของ สมัยเคาะ ฮาบะฮ์ ซึ่งนำโดยมะอับด อัลญะนี<sup>1</sup> ฆิลาณ อัลติมักษีย<sup>2</sup> และอัลญะอูดุ เบ็น ดิรฮัม<sup>3</sup> (al-Sallābiy, 2008 : 2/201 ; al-Zirikliy, 2002 : 7/265).

จากยะ ฮยา เบ็น ยะอุมร์<sup>4</sup> กล่าวว่า :

((كَانَ أَوَّلَ مَنْ قَالَ فِي الْقَدْرِ بِالْبُصْرَةِ مَعْبُدُ الْجُنَّيِّ))

(أخرجه مسلم، 8 : 1996)

ความว่า : “คนแรกที่กำลังถึงเรื่องอัลเกาะดร์ที่บัศเราะฮ์ คือ มะอับด อัลญะนี”

(บันทึกโดย Muslim, 1996 : 8)

คนแรกที่กำลังถึงเรื่องอัลเกาะดร์ คือ ชายคนหนึ่งจากชาวอิรักมีชื่อว่า สุสัน เดิมเป็น คนนับถือคริสต์ แล้วเข้ารับอิสลาม หลังจากนั้นกลับนับถือคริสต์อีกครั้ง มะอับด อัลญะนีได้รับเอา เรื่องนี้จากเขา และฆิลาณ อัลติมักษียได้รับเอาเรื่องนี้ต่อจากมะอับด อัลญะนี (al-Dārimiy, 1998 : 1/149).

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า มะอับด เบ็น อับดุลลอฮ์ เบ็น อุวัยอิม อัลญะนี อัลบัสรี ท่านเป็นคนแรกที่กำลังถึงเรื่องอัลเกาะดร์ที่บัศเราะฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 80 (al-Zirikliy, 2002 : 7/264).

<sup>2</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า ฆิลาณ เบ็น มุสลิม อัลติมักษีย ท่านเป็นคนที่สองที่กำลังถึงเรื่องอัลเกาะดร์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 105 (al-Zirikliy, 2002 : 5/124).

<sup>3</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อัลญะอูดุ เบ็น ดิรฮัม เสียชีวิตโดยการถูกฆ่าโดย คอลิด เบ็น อับดุลลอฮ์ อัลก็อสรีย ในปี ฮ.ศ. 118 (al-Zirikliy, 2002 : 7/264 ; al-Dhahabiy, 2003 : 2/218).

<sup>4</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า ยะฮยา เบ็น ยะอุมร์ อัลอควาเนีย อะบู สุลัยมาน ท่านเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 129 (al-Zirikliy, 2002 : 8/177).

จากอับดุลลอฮ์ เบน อุมัร رضي الله عنه กล่าวว่า ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :  
 ((الْقَدَرِيُّ جَوْسٌ هَذِهِ الْأُمَّةُ إِنْ مَرَضُوا فَلَا تُعَوِّدُوهُمْ، وَإِنْ مَاتُوا فَلَا تَشْهَدُوهُمْ))  
 (أخرجه أبو داود د.ت. : 4691)

ความว่า : “กลุ่มเกาะดะรี ยะยะฮ์ คือ มะญ์ลียะฮ์ของประชาชาตินี้ หากพวกเขาป่วย พวกเขาอย่าไปเยี่ยมพวกเขาและหากพวกเขาเสียชีวิต พวกเขาอย่าเข้าร่วมพวกเขา”

(บันทึกโดย Abū Dāwūd, n.d. : 4691)<sup>1</sup>

ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้แสดงจุดยืนต่อกลุ่ม เกาะดะรี ยะยะฮ์โดยที่ท่านห้ามไม่ให้บรรดาเศาะฮาบะฮ์ไปเยี่ยมและเข้าร่วมงาน กับพวกเขา ทั้งนี้เนื่องจากพวกเขาปฏิเสธต่ออัลเกาะดร์ และคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ

ในบรรดาอะกัศษะฮ์ของกลุ่มเกาะดะรียะฮ์ คือ

- 1) ปฏิเสธอัลเกาะดร์ (การกำหนดของอัลลอฮ์)
- 2) กล่าวว่า อัลลอฮ์มิได้อยู่บนอะรัช
- 3) อิสตะวา (อยู่เหนือ) หมายถึง อิสเตลา (ปกครอง)
- 4) อัลลอฮ์นั้นอยู่ทุกที่
- 5) อัลลอฮ์เป็นมัลกุก
- 6) ความรู้ของอัลลอฮ์ คือ สิ่งใหม่
- 7) อัลลอฮ์ ตะอาลาเป็นผู้บังเกิดความดีและชัยฏอนเป็นผู้บังเกิดความชั่ว

(al-Dārimiy, 1998 : 1/148 ; al-Ash‘ariy, 1990 : 39 ; al-Dhahabiy, 1985 : 5/433).

#### 2.1.6.4 อัลญะฮิมียะฮ์

อัลญะฮิมียะฮ์ เป็นกลุ่มที่ปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ และการมองเห็นพระองค์ (al-Dārimiy, 1998 : 1/138).

อัลญะฮิมียะฮ์ เป็นชื่อกลุ่มหนึ่งที่อ้างถึง ญะฮิม บิน ศัฟวาน <sup>2</sup> (جهم بن صفوان) ซึ่งเป็นชาวเคาะเราะซาน เกิดในหมู่บ้านดิมิช เป็นผู้ถือธงเผยแพร่คำสอนของเขาในช่วงท้ายสมัยของเคาะลีฟะฮ์บะนีอุมัยยะฮ์ในศตวรรษที่สอง (al-Shahrastāniy, 1976: 1/86 ; al-Ash‘ariy, 1969 : 1/338).

<sup>1</sup> อัลอัลบานียฺ กล่าวว่า เป็นชะดีษะฮ์สัน (al-Albāniy, n.d. : 2/818).

<sup>2</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า ญะฮิม บิน ศัฟวาน อะบู มุฮิซ อัลสะมร์กอนดี ท่านเกิดที่ดิมิช ซึ่งดั้งเดิมมาจากกูฟะฮ์ สาเหตุที่ได้อ้างถึงท่าน คือ เนื่องจากว่าท่านเป็นคนแรกที่เผยแพร่คำสอนนี้ ท่านได้รับเอาอะกัศษะฮ์เกี่ยวกับพระเจ้าจาก อัลญะฮอดุ เบ็น ดิรฮัมซึ่งเป็นคนแรกที่กล่าวว่า อัลลอฮ์เป็นมัลกุกและปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ท่านเสียชีวิตถูกฆ่าโดย สะลิม เบ็น อัซวัซ อัลมาซินียฺ ในปี ฮ.ศ. 128 ช่วงท้ายสมัยของเคาะลีฟะฮ์ มรวาน ราชวงศ์บะนีอุมัยยะฮ์ (al-Shahrastāniy, 1976 : 1/86 ; al-Ash‘ariy, 1969 : 1/338 ; al-Dārimiy, 1998 : 1/138-139 ; al-Dhahabiy, 2003 : 3/389).



จาก อิมามอัลมุตะมิม เป็น สุลัยมาน อัตตัยมีย<sup>1</sup> จากบิดาของท่านกล่าวว่า : “ไม่มีกลุ่มไหนที่ขัดแย้งกับอิสลามยิ่งกว่า อัลญะฮมิ ยะยะฮ์และอัลเกาะดะรียะฮ์ แท้จริงอัลญะฮมิ ยะยะฮ์นั้น พวกเขาได้ออกมาแสดงตัวต่ออัลลอฮ์ ﷻ ส่วนอัลเกาะดะรียะฮ์ได้กล่าว ว่าต่อ อัลลอฮ์ ﷻ” (‘Abdullāh bin Ahmad al-Shaibāniy, 1986 : 1/104).

จากอิมามสะอิด เป็น อามิร<sup>2</sup> ท่านกล่าวว่า : “อัลญะฮมียะยะฮ์ มีคำพูดที่เลว ยิ่งกว่า ขาวยิว และชาวคริสเตียน แท้จริงขาวยิว ชาวคริสเตียน และชาวศาสนาทั้งหลายรวมกันกล่าวว่า แท้จริงอัลลอฮ์ ตะบาเราะกะ ะตะอาลานั้นอยู่บนอะร็ช แต่พวกเขากล่าวว่าไม่มีสิ่งใดบนอะร็ช” (al-Bukhāriy, n.d. : 30).

จากอิมามอะฮมัด เป็น ฮันบัล ท่านกล่าวว่า : “ไม่มีคนหนึ่งคนใดที่ทำอันตรายให้กับ ชาวศาสนาอิสลาม ยิ่งกว่า อัลญะฮมียะยะฮ์ พวกเขาไม่ต้องการอะไรนอกจากล้มล้างอัลกุรอานและ อัลชะดีซของท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ” (al-Khallāl, 1989 : 5/123).

อัลญะฮมียะยะฮ์เป็นกลุ่มที่ขัดแย้งกับอิสลามยิ่งกว่าขาวยิวและชาวคริสเตียนซึ่งพวกเขาพยายามที่จะล้มล้างอัลกุรอานและอัลชะดีซ

ในบรรดาอะกิดะฮ์ของอัลญะฮมียะยะฮ์ที่เกี่ยวกับเตาฮีดมีดังนี้ คือ

- 1) ปฏิเสธบรรดาพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ
- 2) บำวนั้นจะไม่มีความปลอดภัยและการเลือกสำหรับเขา แท้จริงเขาจะถูกบังคับในการกระทำของเขา
- 3) อัลญะฮมียะยะฮ์ กล่าวว่า อัลกุรอานเป็นมัลกุล
- 4) อัลญะฮมียะยะฮ์ กล่าวว่า การกระทำนั้นไม่ใช่ส่วนหนึ่งของการศรัทธา
- 5) อัลญะฮมียะยะฮ์ กล่าวว่า อิสตะวา (อยู่เหนือ) หมายถึง อิสเตลา (ปกครอง)
- 6) อัลลอฮ์มิได้อยู่บนฟากฟ้า แต่ว่าอัลลอฮ์นั้นอยู่ทุกที่
- 7) ปฏิเสธอัลอะร็ช อัลกุร็สีย อัลมีซาน อัศศิรอตและการลงโทษในกุโบร์
- 8) ความรู้ของอัลลอฮ์ คือ สิ่งใหม่
- 9) ศรัทธาว่าสวรรค์และนรกพินาศทั้งสอง
- 10) การศรัทธา คือ การรู้จักอัลลอฮ์เท่านั้น (al-Shahrastāniy, 1976 : 1/86-87 ; al-Ash‘ariy, 1969 : 1/338 ; al-Dhahabiy, 1991 : 52; Ibn al-Qaiyim, 1993 : 156 ; ‘Abd al-Qāhir al-Baghdādīy, 1977 : 199 ; al-Haqawiy, n.d. : 484).

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อัลมุตะมิม เป็น สุลัยมาน อัตตัยมีย อะบู มุฮัมมัด ท่านเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 187 (Ibn Sa‘ad, 1990 : 7/213).

<sup>2</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า สะอิด เป็น อามิร อัญญะบะบีย อัลบัศรีย ท่านเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 208 (al-Dhahabiy, 1985 : 9/385).

### 2.1.6.5 มุอตะซิละฮ์

มุอตะซิละฮ์เป็นกลุ่มศาสนาที่เกิดขึ้นโดยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการเมืองแตกต่างกับกลุ่มชีอะฮ์และเคาะวาริจญ์ที่มีบทบาทสำคัญในด้านการเมือง เช่น มีการพูดในเรื่องของอิมาม เงื่อนไขของอิมามและอื่น ๆ (Hasan 'Ibrāhīm, 1959 : 2/156).

อุละมาอ์ได้มีความเห็นที่แตกต่างกันเกี่ยวกับสาเหตุของการตั้งชื่อนี้ขึ้นมาใช้ แต่ที่มีชื่อเสียงคือ เนื่องจาก วาซิล เป็น อะตอฮ์<sup>1</sup> ได้มีความขัดแย้งกับอาจารย์ของเขาอัล อะสนอัลบศรีย์<sup>2</sup> ในปัญหาของมุอ์มินที่ได้กระทำบาปใหญ่ คนนั้นยังเป็นมุอ์มินอีกหรือไม่? วาซิล มองว่า หากได้เหมือนบุคคลนี้ก็ไม่สามารถที่จะเรียกว่าเป็นกาฟิร (ผู้ปฏิเสธ) ได้ แต่ในตรงกันข้ามเป็นสิ่งจำเป็นกับเขาต้องอยู่อีกที่ตำแหน่งหนึ่ง คือ ฟาลิก (ผู้ฝ่าฝืน) ซึ่งมีใช้มุอ์มินและกาฟิร และได้ย้ายออกไปไกลจากมัสยิด อัลอะสน อัลบศรีย์ได้กล่าวกับบรรดาผู้ที่อยู่รอบๆ เขาว่า วาซิลได้ออกจากฉัน และจากนั้นมาผู้ต่อต้าน วาซิลได้เรียกกับวาซิลและผู้ รวมกับ เขาว่า มุอตะซิละฮ์ ซึ่งแปลว่า ผู้ที่ห่างไกล (al-Shahrastāniy, 1976 : 1/48 ; al-Safārīniy, 1982 : 1/72, 364).

มีนักวิชาการมองกับทัศนะนี้ว่าเป็นทัศนะที่อ่อน (เฉาะอิฟ) ด้วยสาเหตุดังนี้คือ

1 ) เพราะการย้ายของวาซิลหรืออัมรุ เป็น อุบัยด จาก อะละเกาะฮ์ (การชุมนุมเป็นวงกลม) ในมัสยิดไปที่อื่นนั้น ไม่ใช่เป็น ประเด็น สำคัญที่ถูกต้องที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นช็อกลุม (ฟิรเกาะฮ์)

2 ) มีสายรายงานที่แตกต่างกันในเรื่องของการแยกย้าย

3) เพราะว่าชื่อ มุอตะซิละฮ์ เป็นชื่อของมัซฮับหรือทัศนะที่มีอุดมการณ์ ไม่ใช่เฉพาะการแยกออกจากสถานหนึ่งไปยังอีกสถานหนึ่งเท่านั้น (Ahmad Amīn, 1959 : 288-289).

อย่างไรก็ตามพวกมุอตะซิละฮ์เองก็ไม่ยอมรับกับชื่อนี้ พวกเขาจะเรียกชื่อกับตัวเองว่า อะฮ์ลุดเตาฮิด วัลอัลด เพราะพวกเขามีความเข้าใจว่าการปฏิเสธคุณลักษณะต่างๆ นั้น คือ อัตเตาฮิด และมีความเข้าใจว่าการปฏิเสธอัลเกาะดร์นั้น คือ อัลอัลด (ความยุติธรรม) ของอัลลอฮ์ ﷻ

นับว่ามุอตะซิละฮ์สืบทอดมาจากเกาะดะรี ยะยะฮ์และญะฮมิ ยะยะฮ์ เพราะในมุอตะซิละฮ์ได้ปรากฏร่องรอยเจือปนของทั้งสองอยู่ และด้วยเหตุนี้ทำให้ส่วนใหญ่เรียกชื่อ มุอตะซิละฮ์ ด้วยเกาะดะรียะฮ์ เพราะพวกเขาสอดคล้องกับเกาะดะรี ยะยะฮ์ที่เชื่อว่ามนุษย์นั้นมีความสามารถที่จะกระทำด้วยตนเองอย่างโดดเดี่ยวและอิสระจากอัลลอฮ์ ﷻ และจะเรียกชื่อมุอตะซิละฮ์ด้วยญะฮมียะยะฮ์ เพราะพวกเขาจะสอดคล้องกับญะฮมียะยะฮ์ในเรื่องของการปฏิเสธคุณลักษณะต่าง ๆ

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า วาซิล เป็น อะฆุอ์ อัลฆัซาล อะบู ฮุซัยฟะฮ์ เป็นแกนนำมุอตะซิละฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๓๑ (al-Zirikli, 2002 : 8/108).

<sup>2</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู สะอิด อัลอะสน เป็น อะบี อัลอะสน ยะสาร อัลบศรีย์ เป็นตาบิอิน เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๑๐ (Abū Qāsim, n.d.: 727 ; 'Ibn Khalikān, 1900 : 2/69).

ของอัลลอฮ์ อัลกุรอ่านคือมัคลุก (สิ่งถูกสร้าง) และอัลลอฮ์นั้นไม่ สามารถมองเห็นในวันอาคิเราะฮ์ (al-Dhahabi, 2003 : 1/50).

สำหรับมูตะซิละฮ์นั้นมี ๕ หลักการด้วยกันคือ อัตเตาฮีด อัลอัดล อัลวะอุดวุละฮ์ อัลมันชีละตุบัยนัลมันชีละตัยน์ และอัลอัมรุบิลมะอรูฟ วันนะฮยุอะนิลมนักร์ (al-Ash'ariy, 1969 : 1/338 ; al-Shātibi, 2008 : 3/343).

คนหนึ่งในบรรดาพวกเขาไม่สามารถจะเป็นมูตะซิละฮ์ได้จนกว่าเขาจะประกอบ ด้วยหลักการ ๕ ประการคืออัตเตาฮีด อัลอัดล อัลวะอุดวุละฮ์ อัลมันชีละตุบัยนัลมันชีละตัยน์ และอัลอัมรุบิลมะอรูฟ วันนะฮยุอะนิลมนักร์ และในเมื่อครบ ๕ ประการแล้ว เขาคือคนมูตะซิละฮ์ (Yahyā bin al-Khair, 1999 : 1/69).

### 1) อัตเตาฮีด

อัตเตาฮีดเป็นหลักการที่สำคัญที่สุดของมูตะซิละฮ์ พวกเขาได้กล่าวว่าแท้จริง อัลลอฮ์นั้นไม่เหมือนกับสิ่งใดทั้งสิ้น แต่ที่ต่างกับกลุ่มอะฮลิซุนนะฮ์ คือ พวกเขาจะใช้ความคิดหรือ ปรัชญาในการอธิบายและวิเคราะห์อายะฮ์ต่าง ๆ พร้อมทั้งตีความอายะฮ์ตามความเห็นชอบของ สติปัญญา โดยเฉพาะอายะฮ์มุตะซาบิฮาต (คลุมเครือ) พวกเขาจะตีความหมายให้สอดคล้องกับ ความ บริสุทธิ์ ซึ่งจะแตกต่างกับมูลฐานของเตาฮีดในส่วนของความหมาย

ในเรื่องของเตาฮีดเช่นกันพวกมูตะซิละฮ์มองว่า ชาตของอัลลอฮ์กับศิฟาตของ พระองค์คือสิ่งเดียวกัน พวกเขาจะปฏิเสธกับคุณลักษณะต่างๆ ที่ไม่ใช่ตัวเดียวกันกับชาต อ าทิ เช่น ศิฟัตอิลุม กุดเราะฮ์ และหยาดเป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นคุณลักษณะที่เพิ่มเติมจากชาตของอัลลอฮ์ ด้วย หลักการนี้เองทำให้พวกมูตะซิละฮ์กล่าวกับอัลกุรอ่านว่า เป็นมัคลุก ไม่ใช่กะลามุลลอฮ์ (คำตรัส ของอัลลอฮ์) ซึ่งจะขัดแย้งกับพวกอะฮลิซุนนะฮ์ที่ยึดถือว่า อัลกุรอ่านคือ กะลามุลลอฮ์ (คำตรัส ของอัลลอฮ์) ซึ่งเป็นศิฟัตหนึ่งในบรรดาศิฟาตของอัลลอฮ์ ﷻ (al-Ash'ariy, 1969 : 1/235, 244 ; Sulaimān bin 'Abdullāh, 1984 : 179).

### 2) อัลอัดล

อัลอัดล หมายความว่า อัลลอฮ์นั้นอาดิล (ผู้ทรงยุติธรรม) และด้วยความยุติธรรมของ พระองค์จึงได้กำหนดความสามารถและความปรารถนาให้กับมนุษย์ แล้วมนุษย์เองจะเป็น ผู้บังเกิด ใกับการกระทำของเขาและเป็นผู้รับผิดชอบกับการกระทำนั้น สำหรับอัลลอฮ์นั้นไม่ มีส่วนรวมใน เรื่องนั้น หลักการนี้จะตรงข้ามกับพวกญะบะรียะฮ์ที่ กล่าวว่า อัลลอฮ์คือ ผู้ทรงสร้างทุกสิ่งและเป็น ผู้กระทำทุกสิ่งที่เป็นการกระทำของมนุษย์ทั้งหมด โดยที่มนุษย์นั้นเป็นผู้ถูกอำนาจบังคับเหมือนกับสิ่ง อื่นในธรรมชาติ (al-Ash'ariy, 1969 : 1/298).

### 3) อัลวะอุดวุละฮ์

อัลวะอุดวุละฮ์ หมายถึง การตอบแทนกับผู้รักดีและลงโทษกับผู้ฝ่าฝืนหากไม่ขอ อกภัยโทษ หรือในคำอธิบายอื่นว่า แท้จริงอัลลอฮ์จะไม่ทรงอกภัยโทษกับผู้ทำความผิดใหญ่ นอกจากด้วยการเตาบะฮ์ (ขอภัยโทษ) เท่านั้น และพระองค์นั้นเป็นผู้สั่งจะในสัญญาไม่มีการ

เปลี่ยนแปลงในข้อบัญญัติของพระองค์ และนี่เป็นผลมาจากความคิดของพวกเขาที่ว่า อิมานนั้นไม่ใช่เป็นการยอมรับด้วยใจอย่างเดียว แต่ต้องปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ เพราะอิมานในความหมายพวกเขาคือ การยอมรับด้วยใจ การกล่าวด้วยลิ้นและการปฏิบัติด้วยอวัยวะต่าง ๆ แล้วผู้กมัตการตอบแทนและการลงโทษด้วยการงานต่าง ๆ (Ahmad Amīn, 1956 : 3/61-63).

#### 4) อัลมันซิละตุ บัยนัลมันซิละตัยน

อัลมันซิละตุ บัยนัลมันซิละตัยน หมายความว่า ผู้กระทำความบาปใหญ่จะอยู่ที่ตำแหน่งหนึ่งซึ่งอยู่ระหว่างกุฟรฺ (การปฏิเสธ) กับอิมาน (การศรัทธา) คือ ตำแหน่งฟิสก (การฝ่าฝืนหรือการทรยศ) และหลักการนี้จะตรงข้ามกับพวกเคาะวาริจญ์ที่กล่าวว่าเป็นกุฟรฺกับผู้กระทำความบาปใหญ่และตรงข้ามกับพวกมูรญอะฮ์ที่พวกเขานับว่าเป็นมูอฺมิน แต่พวกเขามีความแตกต่างกันในการกำหนดบาปเล็กและบาปใหญ่มีสามทัศนะด้วย คือ

(1) สิ่งทุกอย่างที่มีอะฮ์ด (การขู่เข็ญ) มันคือบาปใหญ่ และสิ่งทุกอย่างที่ไม่มีอะฮ์ดมันคือบาปเล็ก

(2) สิ่งทุกอย่างที่มีอะฮ์ด (การขู่เข็ญ) มันคือบาปใหญ่และสิ่งทุกอย่างที่เหมือนกับมันในความใหญ่ก็คือบาปใหญ่เช่นกัน และสิ่งทุกอย่างที่ไม่มีอะฮ์ดหรือ ในสิ่งที่เหมือนกับมัน สามารถกล่าวได้ว่าทั้งหมดคือบาปเล็ก และสามารถกล่าวได้ว่าส่วนหนึ่งคือบาปใหญ่และอีกส่วนหนึ่งคือบาปเล็ก และไม่สามารถกล่าวได้เลยว่าส่วนหนึ่งหรือทั้งหมดไม่ใช่บาปเล็ก

(3) ทุกอย่างที่มีการเจตนาหรือตั้งใจคือบาปใหญ่ และทุกคนที่ได้กระทำความผิดฝ่าฝืนโดยเจตนาผู้นั้นคือผู้ที่ได้กระทำความบาปใหญ่ (al-Ash‘ariy, 1969 : 1/332 ; Ibn Taimiyyah, 1995: 13/387).

#### 5) อัลอัมรฺบิลมะอฺรูฟ วันนะฮฺยอะนัลมุนกัร

อัลอัมรฺบิลมะอฺรูฟ วันนะฮฺยอะนัลมุนกัร หมายถึง การสั่งใช้ในเรื่องที่ดีและยับยั้งในสิ่งที่ชั่วช้า หลักการนี้ใช้ในการต่อสู้กับทุกคนที่ไม่เห็นชอบด้วยกับบทบัญญัติของอัลลอฮ์ สั่งใช้และสั่งห้ามโดยการลงโทษด้วยดาบหากมีอำนาจ และไม่มี ความแตกต่างกันระหว่างการต่อสู้กับกาฟิร (ผู้ปฏิเสธ) หรือฟาสิก (ผู้ฝ่าฝืน) ด้วยหลักการนี้ทำให้พวกเขาสามารถใช้อาวุธได้ และทุกครั้งที่พวกเขาได้มีโอกาสใช้มันก็สามารถทำให้ผู้ต่อต้านดีได้ และไม่เกิดการเคลื่อนไหวที่ไร้ความปราณีในปัญหาของคือลุลกุลรอน นอกจากการที่พวกเขาได้ใช้กับอาวุธนี้เท่านั้น (Ahmad Nahrawiy, 1988 : 150).

นอกเหนือจากหลักการ ๕ ประการนี้แล้วพวกเขาได้ใช้พลังสติปัญญาในการตัดสินความดีและความเลวอีกด้วยแม้ว่าทั้งสองนั้นไม่ได้กล่าวในบทบัญญัติก็ตาม

จากหลักการที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ในบรรดาอะกีดะฮ์ของมุตะชีละฮ์ที่สำคัญคือ

- 1) ปฏิเสธคุณลักษณะต่าง ๆ ของอัลลอฮ์ ﷻ
- 2) ปฏิเสธการมองเห็นอัลลอฮ์ ﷻ ในวันอาคิเราะฮ์
- 3) อัลกุรอ่านคือ มัคดูก ไม่ใช่กะลามุลลอฮ์ (คำตรัสของอัลลอฮ์)
- 4) ปฏิเสธอัลเคาะดร์โดยกล่าวอ้างว่ามนุษย์มีความสามารถที่จะกระทำด้วยตนเอง

อย่างโดดเดี่ยวและอิสระจากอัลลอฮ์ ﷻ

- 5) มีความเชื่อว่า ความดีมาจากอัลลอฮ์และความชั่วนั้นมาจากบ่าว
- 6) ผู้ที่กระทำความบาปใหญ่จะอยู่ในฐานะเป็นฟาลิกซึ่งไม่ใช่มุอ์มินและกาฟิร
- 7) อัลลอฮ์จะไม่ทรงอภัยโทษให้กับผู้ที่กระทำความบาปใหญ่นอกจากด้วยการเตาบะฮ์

เท่านั้น

อะกีดะฮ์ของชีอะฮ์ เคาะวาริจญ์ เกาะดะรียะฮ์ ญะฮะมียะฮ์และมุตะชีละฮ์ เป็นอะกีดะฮ์ที่แตกต่างกับอะกีดะฮ์สะลัฟ ด้านวิธีการยึดมั่น การอธิบาย การทำความเข้าใจด้วยบทอายะฮ์และอัลฮะดีษ

## 2.2 เตาฮีดในสมัยเคาะลัฟ

การเข้าใจเคาะลัฟจะต้องเข้าใจทั้งความหมายเชิงภาษาและเชิงวิชาการ

ก. ความหมายเชิงภาษา

คำว่า “เคาะลัฟ” ที่จริงคำนี้ถูกอ่านว่า “เคาะลฟุ” (خَلْفٌ) และ “เคาะละฟุ” (خَلْفٌ) เป็นอาการนามมมีหลายความหมาย (Ibn Manẓūr, 1414 : 9/89)<sup>1</sup> อาทิ เช่น หลัง ข้างหลัง ภายหลัง ศตวรรษหลัง คำพูดที่ไม่ดี ลูกที่ชั่วช้า สิ่งแลกเปลี่ยน สิ่งทดแทน พลั่วที่ใช้แกะสลักไม้ ขวานใหญ่ สิ่งที่ไม่มีความดีกับมัน และผู้ที่ไม่มีความดีกับเขา

คำว่า “เคาะลฟุ” (خَلْفٌ) เช่นกัน หมายถึง ผู้สืบช่วงต่อ ขนรุ่นหลัง ผู้มาภายหลัง ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ﴾

(سورة الأعراف : آية 169)

ความว่า : “ครั้นต่อมาก็มีผู้สืบทอดภายหลังจากพวกเขา”

(สุเราะฮ์อัลอะอ์รอฟ : อายะฮ์ ๑๖๙)

<sup>1</sup> ดูเพิ่มเติม Zainuddin al-Rāzīy, 1999 : 95 ; al-Zabīdīy, n.d. : 23/246 ; Ibrāhīm Mustafā et al, 1972 : 1/250; al-Zāwīy, 1963 : 191

การบ่งชี้ของอายะฮ์ คือ คำตรัส ﴿حَبْ﴾<sup>1</sup> อ่านว่า “เคาะลฟุ” เป็นคำอาการนาม ซึ่งเจตนาารมณ์ความหมายของอายะฮ์ หมายถึง ผู้สืบทอดมาภายหลัง (al-Baghawiy, 1420: 2/243 ; Ibn Kathīr, 1999 : 3/498).

คำว่า“เคาะลฟุ”เชิงภาษา คือ ภายหลัง ข้างหลัง ภายหลัง ศตวรรษหลัง คำพูดที่ไม่ดี ลูก ที่ชั่วช้า สิ่งแลกเปลี่ยน สิ่งทดแทน พลับที่ใช้แกะสลักไม้ ขวานใหญ่ สิ่งที่ไม่มีความดีกับมัน ผู้ที่ไม่มีความดีกับเขา ผู้สืบช่วงต่อ ชนรุ่นหลัง และผู้มาภายหลัง อาจจะเป็นเวลา อุปกรณ์ สิ่งของ คำพูด บุคคล หรือกลุ่มชน

#### ข. ความหมายเชิงวิชาการ

บรรดาอุละมาฮ์ทางอะกิดะฮ์ ได้ให้ความหมายของ “เคาะลฟุ”ทางวิชาการดังนี้

เคาะลฟุ หมายถึง บรรดาอุละมาฮ์จำนวนมากในระดับแกนนำที่ได้รับการยอมรับ ซึ่งเป็นอุละมาฮ์ในด้านฟิกฮ์ อะฮ์ดีษ อุศูลุดดีนและอื่น ๆ ซึ่งมีชีวิตอยู่หลังสามศตวรรษแรกของอิสลาม อุละมาฮ์เหล่านี้มีทัศนคติต่ออายะฮ์และอะฮ์ดีษที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ว่าจำเป็นต้องมีการตีความอย่างละเอียด (Ibn Jamā‘ah, 1990 : 40).

เคาะลฟุ หมายถึง ผู้ที่เอนไป (เอนออก) จากแนวทางของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ และเศาะฮาบะฮ์ของท่านในเรื่องอะกิดะฮ์จากพวกบิดอะฮ์ (อุตริ) และปฏิบัติตามอารมณฺเช่น เคาะวาริจญ์ รอฟีฎะฮ์และพวกอะฮ์ลิลกะลามที่นำเอาความคิดเหนือกว่าหลักฐานจากอัลกุรอานและอัลอะฮ์ดีษ เช่น ญะฮ์มียะฮ์ มุอตะฮิละฮ์ อะชาอิเราะฮ์ เกาะดะรียะฮ์ มุรญูอะฮ์ และนอกอื่นจากพวกเขา (al-Jibrīn, 1424: 11).

เคาะลฟุ หมายถึง บรรดาอุละมาฮ์ กะลาม กล่าวคือ ผู้ที่นำเอาความคิดของเขาเหนือกว่าอัลกิตาบและอัซซุนนะฮ์ซึ่งมีชีวิตอยู่หลังจากศตวรรษที่ดีที่สุด พวกเขา คือ กลุ่มมุอตะฮิละฮ์ และอะชอะรียะฮ์ที่ปฏิบัติตามแนวทางญะฮ์มียะฮ์ (Muhammad bin ‘Abd al-Razāq, 2005 : 40).

เคาะลฟุ อาจหมายถึง อุละมาฮ์กลุ่มหนึ่งซึ่งมีชีวิตอยู่หลังสามศตวรรษแรกของอิสลามที่นำใช้หลักการตรรกวิทยาในการอธิบายอายะฮ์และอะฮ์ดีษที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ที่มีความหมายเป็นนัย โดยการตีความอายะฮ์และอะฮ์ดีษดังกล่าวให้เหมาะสมกับคุณลักษณะอันสูงส่งของอัลลอฮ์ ﷻ

<sup>1</sup> คำว่า“เคาะลฟุ”(حَبْ) ในรูปของอาการนามมีปรากฏอยู่ใน ๒๒ อายะฮ์ด้วยกันคือ อายะฮ์ที่ ๖๖ ในสุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์, อายะฮ์ที่ ๒๕๕ ในสุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์, อายะฮ์ที่ ๑๗๐ ในสุเราะฮ์อัลอะอิมรอน, อายะฮ์ที่ ๙ ในสุเราะฮ์อันนิสาอ์, อายะฮ์ที่ ๑๗ ในสุเราะฮ์อัลอะออรอฟ, อายะฮ์ที่ ๑๒๙ ในสุเราะฮ์อัลอะออรอฟ, อายะฮ์ที่ ๕๗ ในสุเราะฮ์อัลอันฟาล, อายะฮ์ที่ ๙๒ ในสุเราะฮ์ญุนส, อายะฮ์ที่ ๑๑ ในสุเราะฮ์อัลรูด, อายะฮ์ที่ ๕๙ ในสุเราะฮ์อัลมัรยัม, อายะฮ์ที่ ๖๔ ในสุเราะฮ์อัลมัรยัม, อายะฮ์ที่ ๑๑๐ ในสุเราะฮ์ญุฮุฮ, อายะฮ์ที่ ๒๘ ในสุเราะฮ์อัลอัมบิยาอ์, อายะฮ์ที่ ๗๖ ในสุเราะฮ์อัลหัจญ์, อายะฮ์ที่ ๙ ในสุเราะฮ์อัลสะบะอ์, อายะฮ์ที่ ๙ ในสุเราะฮ์อัลฮิน, อายะฮ์ที่ ๔๕ ในสุเราะฮ์อัลฮิน, อายะฮ์ที่ ๑๔ ในสุเราะฮ์ฟุศสิลัต, อายะฮ์ที่ ๒๕ ในสุเราะฮ์ฟุศสิลัต, อายะฮ์ที่ ๔๒ ในสุเราะฮ์ฟุศสิลัต, อายะฮ์ที่ ๒๑ ในสุเราะฮ์อัลอะฮ์กอฟ และอายะฮ์ที่ ๒๗ ในสุเราะฮ์อัลญินน



### 2.2.1 เตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ แห่งอิญเราะฮ์ศักราช

การอธิบายเตาฮีดหรือการ ศรัทธาในศตวรรษที่ ๔ แห่งอิญเราะฮ์ ศักราชพบว่านักปราชญ์มุสลิมแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มสะลัฟ กลุ่มเคาะลัฟ และกลุ่มชีอะฮ์ (จะอธิบายรายละเอียดในหน้า ๑๐๐-๑๑๔)

#### 2.2.1.1 กลุ่มสะลัฟ

##### 2.2.1.1.1 หลักการศรัทธาของชาวสะลัฟ

ชาวสะลัฟได้ยึดถือหลักการศรัทธาในเตาฮีดมีดังนี้

#### 1) ตามคำบัญญัติของอัลกุรอานและอัลฮะดีษ

ชาวสะลัฟได้ยึดถือตัวบทบัญญัติของอัลกุรอานและอัลฮะดีษในทุกกรณีของเรื่องการศรัทธา ทั้งนี้เนื่องจากว่าอัลลอฮ์ ﷻ ได้ยืนยันกับผู้ยึดมั่นกับทั้งสองว่า จะไม่มีการหลงผิดและทุกข์ยากอย่างแน่นอนกับพวกเขา ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสในอัลกุรอานว่า :

﴿فَمَنِ اتَّبَعَ هَذَا فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى ۖ وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَعْمَى﴾

(سورة طه : آية 123-124)

ความว่า “แล้วผู้ใดปฏิบัติตามคำแนะนำ (ฮิดายะฮ์) ของข้า เขาก็จะไม่หลงผิดและจะไม่ได้รับความลำบาก และผู้ใดผินหลังจากการรำลึกถึงข้าแท้จริงสำหรับเขา คือ การมีชีวิตอยู่อย่างคับแค้น และเราจะให้เขาพินาศในชีวันกียามะฮ์ในสภาพของคนตาบอด”

(สุเราะฮ์ฏอฮา : อายะฮ์ 123-124)

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานอัลกุรอานและเราะสุลมายังประชาชาติเพื่อชี้แนะไปสู่แนวทางที่ถูกต้อง โดยหลักการแล้วผู้ใดยึดมั่นต่อบทบัญญัติของอัลลอฮ์ ﷻ และปฏิบัติตามเราะสุลุลลอฮ์ ﷺ ผู้นั้นจะไม่หลงทางในโลกดุนยาอย่างแน่นอนและจะไม่ได้รับความลำบากในโลกอาคิเราะฮ์ด้วย ตรงกันข้ามผู้ใดไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของอัลลอฮ์ ﷻ ผู้นั้นจะมีชีวิตอยู่อย่างยากแค้น ถึงแม้ชีวิตที่เห็นจากภายนอกจะสุขสบายก็ตาม (al-Baghawiy, 1420 : 3/278 ; Ibn Kathīr, 1999 : 5/322).

การยึดมั่นต่อบทบัญญัติอัลกุรอานและการปฏิบัติตามอัลฮะดีษ โดยเฉพาะในเรื่องอะกีดะฮ์ จะนำสู่ความสำเร็จที่แท้จริงในโลกนี้และโลกหน้าอย่างแน่นอน ดังปรากฏจากการรายงานของมาลิก เบน อะนัส กล่าวว่า ท่านเราะสุลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((تَرَكْتُ فِيكُمْ أَمْرَيْنِ لَنْ تَضِلُّوا مَا تَمَسَّكْتُم بِهِمَا : كِتَابَ اللَّهِ وَسُنَّةَ رَسُولِهِ))

(أخرجهمالك، 2004 : 678)

ความว่า: “ฉันได้ละไว้แก่พวกท่าน สองประการ พวกท่านจะไม่มีวันหลงทางตราบใดที่พวกท่านยึดมั่นไว้กับ ทั้งสอง คือ กิตาบของอัลลอฮ์ (อัลกุรอาน) และสุนนะฮ์ของเราะสูลของพระองค์ (อัลฮะดีษ)”

(บันทึกโดย Mālik, 2004 : 678)<sup>1</sup>

ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้ยืนยันต่อผู้ยึดมั่นในอัลกุรอานและอัลฮะดีษจะไม่หลงผิดอย่างแน่นอน ดังนั้น การกลับไปยังทั้งสองเป็นสิ่งจำเป็นกับทุกคนที่จะดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง ประการทั้งปวงขึ้นอยู่กับอะกีดะฮ์ เนื่องจากเป็นรากฐานการดำเนินชีวิตในทุกๆ ด้าน กระนั้น การยึดมั่นในอัลกุรอานและอัลฮะดีษจะถูกต้องได้นั้นต้องประกอบด้วยหลักการดังนี้ คือ

**หลักการที่ ๑** ต้องให้ความสำคัญกับทบัญญัติ หรือ หลักฐานจากอัลกุรอานและอัลฮะดีษเหนือความคิดในเมื่อขัดกัน

ส่วนหนึ่งของแนวทางผู้ยึดมั่น ในอัลกุรอานและอัลฮะดีษ คือ พวกเขาจะเลือกคำตรัสของอัลลอฮ์ มากกว่าคำกล่าวของผู้อื่น จะชอบทางนำของเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ มากกว่าทางนำของผู้คนทั้งหมด และจะดำเนินรอยตามท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ทั้งการยึดมั่น (ภายใน) และการปฏิบัติ (ภายนอก) (Abū al-Qāsim al-Taimiy, 1990 : 1/272)

**หลักการที่ ๒** ศรัทธากับปรากฏการณ์ตัวบท โดยที่ไม่ค้นหาด้วยความคิดในสิ่งที่ไม่ให้ประโยชน์จากการตีความของอะฮลิลละลาม

ผู้ที่ยึดมั่นต่ออัลลอฮ์ ﷻ ตามที่ได้กล่าวไว้ในอายะฮ์อัลกุรอานและที่ได้กล่าวไว้ในฮะดีษเศาะฮี้ฮ์ โดยการยึดมั่นตามความเหมาะสมกับความยิ่งใหญ่ของอัลลอฮ์ ﷻ พร้อมกับ ปฏิเสธความบกพร่องต่าง ๆ ต่ออัลลอฮ์ ﷻ แสดงว่าได้รับทางนำที่แท้จริง และได้ดำเนินชีวิตตามแนวทางที่เที่ยงตรง (Ibn Kathīr, 1991 : 2/247).

**หลักการที่ ๓** ไม่มีการแยกกันระหว่างอัลกุรอานกับอัสสุนนะฮ์

สิ่งสำคัญที่ชาวสะลัฟมีความแตกต่างกันกับพวกอื่น ๆ จากบรรดาชาวบิตอะฮ์ (อูตริ) คือ พวกเขาให้ความสำคัญกับอัสสุนนะฮ์ ซึ่งถือว่าอัสสุนนะฮ์เป็นการขยายความอัลกุรอาน และเป็นสิ่งอธิบายให้กับอายะฮ์ที่ปรากฏมาในอัลกุรอาน ดังนั้นชาวสะลัฟจึงยึดมั่นกับสิ่งที่ปรากฏใน ฮะดีษโดยไม่พยายามตีความไปนอกเหนือจากนั้น

การยึดมั่นในอัลกุรอานและอัลฮะดีษพร้อมกับแสดงออกทางการปฏิบัติเป็นวิธีหนึ่งที่เป็นเครื่องหมายของการยึดมั่นในรูกนอิมาน การยึดมั่นและการปฏิบัติต่ออัลกุรอานและอัลฮะดีษจะไม่สมบูรณ์หากไม่ได้พิจารณาแบบอย่างของเศาะฮาบะฮ์

<sup>1</sup> อัลอัลบานีย์ กล่าวว่า เป็นฮะดีษสะสัน (al-Albāniy, 1985 : 1/66).

## 2) การให้ความสำคัญกับคำกล่าวของเศาะฮาบะฮ์

การให้ความสำคัญกับคำกล่าวของเศาะฮาบะฮ์ โดยการศึกษาความเข้าใจและปฏิบัติตาม เนื่องจากเป็นผู้ประเสริฐทั้งด้านอะกีดะฮ์ การปฏิบัติและคุณธรรมจริยธรรม ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ยืนยันไว้ในอักรอาน อาทิ เช่น อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ﴾

(سورة الفتح : بعض من آية 29)

ความว่า : “มุฮัมมัดเป็นเราะสูลของอัลลอฮ์และบรรดาผู้ที่อยู่รวมกับเขา เป็นผู้เข้มแข็งกล้าหาญต่อพวกปฏิเสธศรัทธา เป็นผู้เมตตาสงสารระหว่างพวกเขาเอง เจ้าจะเห็นพวกเขาเป็นผู้รู้กาว ผู้สujudโดยแสวงหาคุณความดีจากอัลลอฮ์และความโปรดปราน (ของพระองค์) เครื่องหมายของพวกเขาอยู่บนใบหน้าของพวกเขา เนื่องจากร่องรอยแห่งการสujud”

(สุเราะฮ์อัลฟัตฮ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 29) และอายะฮ์อื่น ๆ<sup>1</sup>

ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ และบรรดาเศาะฮาบะฮ์เป็นผู้แสดงออกซึ่งความเข้มแข็งต่อผู้ที่ขัดแย้งต่อศาสนาอิสลามและมีความเมตตาสงสารต่อผู้ที่มีความคิดเห็นตรงกันในเรื่องศาสนาที่ต่างคนต่างก็หลงงมงายและสujudในเวลาละหมาด โดยหวังการตอบแทนด้วยสวนสวรรค์และความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ ﷻ เครื่องหมายแห่งการอีมานและความบริสุทธิ์ปรากฏอยู่บนใบหน้าอันเนื่องมาจากร่องรอยแห่งการสujudต่ออัลลอฮ์ ﷻ (al-Tabariy, 2000 : 22/261; al-Baghawiy, 1420 : 4/244-245).

อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวถึงคุณลักษณะอันประเสริฐของบรรดาเศาะฮาบะฮ์ผู้ซึ่งยึดมั่นในอะกีดะฮ์ที่ถูกต้องที่แสดงให้เห็นเครื่องหมายแห่งการศรัทธาที่บริสุทธิ์ ดังนั้น การให้ความสำคัญกับคำกล่าวของเศาะฮาบะฮ์ในด้านต่าง ๆ เป็นสิ่งที่สมควรที่สุดหลังจากท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ

ความสำคัญดังกล่าวยังมีอะดิษอีกมากมายที่กล่าวถึงความประเสริฐของ เศาะฮาบะฮ์ จะพิจารณาจากคำพูด การกระทำและการยอมรับ เรียกว่า อะดิษเมากุฟ<sup>2</sup> อาทิ เช่น อะบี สะอิด<sup>3</sup> อัลคุดรีย์รายงานว่า ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((لَا تَسُبُّوا أَحَدًا مِنْ أَصْحَابِي، فَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَوْ أَنْفَقَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا، مَا ذَرَكْتُ مَدَّةَ أَحَدِهِمْ، وَلَا نَصِيفَهُ))

(أخرجهم مسلم ، 1996 : 2541)

<sup>1</sup> ดูสุเราะฮ์อัลเตาบะฮ์ อายะฮ์ ๑๐๐ (คำอธิบายอายะฮ์ในหัวข้อ ๒.๑.๒ หน้า ๕๑) และสุเราะฮ์อัลมูมินูน อายะฮ์ ๕๗-๖๐

<sup>2</sup> อะดิษเมากุฟ คือ อะดิษที่อ้างอิงถึงเศาะฮาบะฮ์ เช่น คำพูด การกระทำ หรือ การยอมรับ (al-Tahhān, 1987 : 162).

<sup>3</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า สะอิด บิน มาลิก เป็นเศาะฮาบะฮ์ ของท่านเราะสูลมาจากตระกูล อัลคุดรีย์ มีชื่อเล่นว่า อะบูสะอิดอาศัยอยู่ในเมืองมะดีนะฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๗๔(al-‘Asqalāniy, 1380 : 1/289).

ความว่า : “พวกเจ้าจงอย่าเหยียดหยามท่านหนึ่งท่านใดจากบรรดาเศาะฮาบะฮ์ของฉัน แท้จริงผู้หนึ่งในบรรดาพวกเจ้าหากว่าเขาได้ใช้จ่ายหมดเท่ากับภูเขาหุฎที่เป็นทอง ก็ยังไม่เท่ากับหนึ่งกำของท่านหนึ่งจากพวกเขาและไม่ใช้ครึ่งหนึ่งของมันเช่นกัน”

(บันทึกโดย Muslim, 1996 : 2541)

ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้ห้ามบุคคลทั้งหลายเหยียดหยามบรรดาเศาะฮาบะฮ์เนื่องจากความศรัทธา ความเข้าใจและการปฏิบัติที่ประเสริฐกว่าผู้อื่น ไม่สามารถที่จะเทียบเท่ากับผู้ใดได้ ท่านยังได้สั่งให้ประชาชาติปฏิบัติตามบรรดาเศาะฮาบะฮ์ เช่น คุณะฟาร์ รอชิดีน เศาะฮาบะฮ์รุ่นอาวุโส<sup>1</sup> และเศาะฮาบะฮ์รุ่นเล็ก<sup>2</sup> จะเป็นคำพูด การกระทำ หรือการยอมรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อเกิดความแตกต่างขึ้นมา ด้านความคิดหรือการปฏิบัติ ดังการรายงานของอัลอิรบาฏ<sup>3</sup> เป็น สารียะฮ์กล่าวว่าท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวว่า :

((فَإِنَّهُ مَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ بَعْدِي فَسَيَرَى اخْتِلَافًا كَثِيرًا، فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الْمَهْدِيِّينَ الرَّاشِدِينَ، تَمَسَّكُوا بِهَا وَعُضُّوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِدِ))

(أخرجها أبو داود، د.ت. : 4607 ، الترمذي ، د.ت. : 2676)

ความว่า : “ดังนั้น แท้จริงผู้ใดในหมู่ของพวกเจ้าที่มีชีวิตต่อไปหลังจากฉัน พวกเขาจะพบกับความแตกแยกมากมาย (เมื่อเป็นเช่นนั้น) พวกเจ้าจะต้องยึดมั่นกับสุนนะฮ์ของฉัน และสุนนะฮ์ของคุณะฟาร์รอชิดีนที่ได้รับทางนำ พวกเจ้าจงยึดถือกับมันและพวกเจ้าจงขมับมันด้วยฟันกราม”

(บันทึกโดย Abū Dāwūd, n.d. : 4607 ; al-Tirmidhiy, n.d. : 2676)<sup>4,5</sup>

บนหลักการแห่งบทบัญญัติได้ระบุว่า บรรดาเศาะฮาบะฮ์ได้รับการสรรเสริญ จากอัลลอฮ์ ﷻ และความรักยิ่งจาก ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ โดยการสั่งใช้ให้ปฏิบัติตามและสั่งห้ามคูหมัน บรรดาเศาะฮาบะฮ์ เนื่องจากบรรดาเศาะฮาบะฮ์ได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติอย่างเคร่งครัด ปฏิบัติตามอัสสุนนะฮ์ด้วยความบริสุทธิ์และสัมผัสกับการประทวนวะฮยู จึงนับว่าเป็นบรรพชนรุ่นแรกของประชาชาติมุสลิม

<sup>1</sup> เช่น อะบู สุร็อยเราะฮ์ อะบู สะอีด อัลคุดรี อับดุลลอฮ์ เป็น มัสอูด และอับดุลลอฮ์ เป็น อุมร์ เป็นต้น

<sup>2</sup> เช่น อับดุลลอฮ์ เป็น อับบาส อัลฮะสัน อัลฮุสัยน และอับดุลลอฮ์ เป็น ซุบัยร เป็นต้น

<sup>3</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อัลอิรบาฏ เป็น สารียะฮ์ อัสสุลมะมียะฮ์ เสียชีวิตหลังจากปี ฮ.ศ. ๗๐(al-‘Asqalāniy, 1380 : 2/17).

<sup>4</sup> อะบูอิซา กล่าวว่า เป็นอะดิษะสันเศาะฮีย (al-Tirmidhiy, n.d. : 2676).

<sup>5</sup> ดูคำอธิบายอะดิษในหัวข้อ ๒.๑.๒ หน้า ๔๘

### 3) ไม่ใช้ความคิดในการค้นหาสิ่งนอกเหนือหลักฐาน

ชาวสะลัฟจะไม่ใช้ความคิดในการค้นหาในสิ่งนอกเหนือจากความสามารถ โดยเฉพาะในเรื่องอะกีดะฮ์ ทั้งนี้เนื่องจากว่าอัลลอฮ์ ﷻ ได้ให้กับความคิดของมนุษย์นั้นมีขอบเขตความสามารถที่จำกัด คือมันไม่สามารถที่จะคิดค้นหาด้วยตัวเองได้ ด้วยสาเหตุนี้ชาวสะลัฟจึงหยุดนิ่งในการค้นหากับสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ชัดเจน และจะไม่ใช้วิธีการตะวิล<sup>1</sup> โดยยึดอัลกุรอานเป็นหลักฐาน

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿وَلَا يَأْتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلَّا جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ وَأَحْسَنَ تَفْسِيرًا﴾

(سورة الفرقان : آية 33)

ความว่า : “และพวกเขาจะไม่นำข้อเปรียบเทียบ (ข้อสงสัย) ใด ๆ มาแย้งเจ้า เว้นแต่เราจะได้นำความจริงมาให้เจ้าและการอธิบายอย่างดียิ่ง”

(สุเราะฮ์อัลฟุรกอน : อายะฮ์ ๓๓)

คำตรัส ﴿وَأَحْسَنَ تَفْسِيرًا﴾ หมายถึง “أَحْسَنَ تَفْسِيرًا” แปลว่า การอธิบายหรือการให้รายละเอียดอย่างดียิ่ง (al-Tabariy, 2000: 19/267 ; al-Baghawiy, 1420: 3/445 ; al-Suyūṭiy, n.d.: 6/255).

ชาวสะลัฟ จะยอมรับและจำนนต่อสิ่งที่มีอยู่ในบทบัญญัติและถือว่าหลักฐานที่มาจากอัลกุรอานและอัล ฮะดีษ (อันนักล) นั้นยอดเยี่ยมและเหนือกว่าการใช้สติปัญญา (อัลอักล) อย่างแน่นอน เช่น อิมามอะบู ฮะนีฟะฮ์ อิมามมาลิก อิมามอัชชาฟิอีย์ และอิมามอะฮมัด<sup>2</sup>

### 4) ห่างไกลจากสิ่งที่เป็นอุตริ

การห่างไกลจากสิ่งอุตริ (บิตอะฮ์) พร้อมระมัดระวังจากความคลุมเครือที่พวกบิตอะฮ์ได้คิดสร้างขึ้นมามีทั้งหมด นับเป็นการศรัทธาที่แท้จริงต่ออัลลอฮ์ ﷻ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ว่า

﴿لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾

(سورة المجادلة : بعض من آية 22)

ความว่า : “เจ้าจะไม่พบหมู่ชนใดที่พวกเขาศรัทธาต่ออัลลอฮ์และวันอาคิเราะฮ์รักใคร่ชอบพอผู้ที่ต่อต้านอัลลอฮ์และเราะสูลของพระองค์”

(สุเราะฮ์อัลมัจญาดะละฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 22)

<sup>1</sup> ตะฮ์วีลมี ๓ ชนิด ได้แก่ ๑) การตะวิลของชาวสะลัฟ หมายถึง การตีฟิรหรือการอธิบายความหมายอัลกุรอาน ๒) การตะฮ์วีลของชาวเคาะลัฟ หมายถึง การผินถ้อยคำออกจากความหมายที่มีน้ำหนักมากกว่าไปยังความหมายที่อ่อนกว่าเนื่องจากมีหลักฐานรวมประกอบกับมัน ๓) การตะฮ์วีลของชาวฟิร็อก หมายถึง การผินถ้อยคำออกจากสิ่งที่ได้แบ่งไปยังสิ่งอื่นโดยไม่มีหลักฐานถูกต้อง (Mannā' al-Qaṭṭān, 1981: 290 ; Fālih bin Mahdiy, 1413: 189,231 ; al-Shanqīṭiy, 1973: 21-23)

<sup>2</sup> รายละเอียดกล่าวไว้ในหัวข้อ ๒.๑.๓-๒.๑.๕ หน้า ๕๑-๕๖

ความศรัทธาของบรรดาอุมมิมินจะเสื่อมเสียด้วยการรักใคร่ชอบพอผู้ปฏิเสธศรัทธา และผู้ศรัทธานั้นจะไม่ปกป้องช่วยเหลือศัตรูของอัลลอฮ์ ﷻ ถึงแม้จะเป็นนางษาคณาญาติก็ตาม (al-Baghawiy, 1420: 5/50) บรรดาอุมมิมินไม่ยอมคบและรักใคร่ชอบพอพวกกุฟฟารและผู้กระทำความผิด สอดคล้องกับสำนวนของอายะฮ์ที่ตรัสในรูปของการบอกเล่าที่เน้นถึงการห้ามมิให้กระทำ

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ว่า :

﴿وَأَنَّا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرَضَ عَنْهُمْ﴾

(سورة الأنعام : بعض من آية 68)

ความว่า : “และเมื่อเจ้าเห็นบรรดาผู้ซึ่งกำลังวิพากษ์วิจารณ์กันอยู่ในบรรดา โองการของเรา (วิพากษ์วิจารณ์ในทำนองเย้ยหยัน) แล้วก็จงออกห่างจาก พวกเขาเสีย”

(สุเราะฮ์อัลอันอาม : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 68)

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงห้ามมิให้ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ นั่งพร้อมกับบรรดาผู้ที่ วิพากษ์วิจารณ์ เย้ยหยันบรรดาอายะฮ์ของพระองค์ (al-Tabariy, 2000: 11/436) การกระทำความผิดกล่าวเป็นการอุตริที่ ใหญ่หลวง เช่นเดียวกันกับการเยาะเย้ย การกล่าวหาว่าโกหกหรือการบิดเบือนต่อบรรดาอายะฮ์ ของอัลลอฮ์ ﷻ ที่พระองค์ทรงห้ามมิให้นั่งรวมกับผู้ที่กระทำในเรื่องเหล่านั้น

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสอีกว่า :

﴿وَلَا تُطِيعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوْنَهُ﴾

(سورة الكهف : بعض من آية 28)

ความว่า : “และเจ้าอย่าเชื่อฟังผู้ที่เราทำให้หัวใจของเขาละเลยจากการ รำลึกถึงเราและปฏิบัติตามอารมณ์ต่ำของเขา”

(สุเราะฮ์อัลกะฮฟ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 28)

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตักเตือนท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ไม่ให้เชื่อฟังคำพูดของผู้ที่จิตใจละเลย ต่อการรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ ปฏิบัติตามอารมณ์ต่ำและละทิ้งในการปฏิบัติตามคำสั่งใช้และคำสั่งห้ามของ พระองค์ (al-Tabariy, 2000 : 8/18).

ความล้มเหลวและการขาดทุนจะเกิดกับผู้ฝ่าฝืนต่อกิตาบของอัลลอฮ์โดยที่ไม่อ่าน และไม่ปฏิบัติต่อสิ่งที่อยู่ในอัลกุรอานจากบัญญัติศาสนาและกฎต่าง ๆ

5) ให้การคุ้มครองกับญะมาอะฮ์อัลมุสลิมิน<sup>1</sup>

<sup>1</sup> ญะมาอะฮ์อัลมุสลิมิน คือ ชนยุคต้น (อัสสะลัฟ) ของอุมมะฮ์จากบรรดาเศาะฮาบะฮ์ ตาบีอินและบรรดาผู้เจริญรอยตามแนวทางของ พวกเขาลงจากนั้นเรื่อยไปจนถึงวันกิยามะฮ์ พวกเขาต่างรวมอยู่ด้วยกันในแนวทางแห่งอัลกุรอานและอัสสุนนะฮ์ และดำเนินชีวิตไป ตามสิ่งที่ท่านเราะสูล เคยเป็นมาทั้งสิ่งที่เผยออกมาภายนอกและสิ่งที่อยู่ภายใน (al-Athariy, 2001: 35).



อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงใช้และกำชับให้ปวงบ่าวผู้ศรัทธาทั้งหลายอยู่ในสภาพของการเป็นญะมาอะฮ์ การรวมตัวเข้าด้วยกันและพึ่งพาอาศัยกัน และทรงห้ามการเป็นพวกที่แตกแยกและทะเลาะกัน และทรงห้ามการแตกแยกออกเป็นพวก ๆ และการทะเลาะกัน ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ว่า

﴿وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا﴾

(سورة آل عمران : بعض من آية 103)

ความว่า : “และพวกเจ้าจงยึดสายเชือก (ศาสนา) ของอัลลอฮ์โดยพร้อมกันทั้งหมด และจงอย่าแตกแยกกัน และจงรำลึกถึงความเมตตาของอัลลอฮ์ที่มีแด่พวกเจ้าขณะที่พวกเจ้าเป็นศัตรูกัน แล้วพระองค์ทรงให้สนิทสนมกันระหว่างหัวใจของพวกเจ้าแล้วพวกเจ้าก็กลายเป็นพี่น้องกันด้วยความเมตตาของพระองค์”

(สุเราะฮ์อาละอิมรอน : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 103)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้สั่งและสัญญาไว้กับบ่าวของพระองค์ในอัลกุรอานให้รวมตัวอยู่บนเตาฮีดและยินยอมต่อคำสั่งของพระองค์ ตลอดจนอย่าแตกแยกจากศาสนาอิสลาม การสัญญา การเชื่อฟังมีความพอใจต่อพระองค์พร้อมความโปรดปรานของพระองค์ที่มีต่อปวงบ่าว (al-Tabariy, 2000 : 7/70-74).

อัลลอฮ์ ﷻ ได้สั่งไว้กับบรรดาบ่าวของพระองค์สามประการคือ ให้ยึดกับอิสลาม ทั้งอะกีดะฮ์และชะรีอะฮ์ ห้ามมิให้แตกแยกจากศาสนาของพระองค์ และให้รำลึกถึงความโปรดปรานของพระองค์

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾

(سورة آل عمران : آية 105)

ความว่า : “และพวกเจ้าจงอย่าเป็นเช่นบรรดาผู้แตกแยกกันและขัดแย้งกันหลังจากที่บรรดาหลักฐานอันชัดแจ้งได้มายังพวกเขาแล้ว และชนเหล่านี้แหละสำหรับพวกเขา คือ การลงโทษอันใหญ่หลวง”

(สุเราะฮ์อาละอิมรอน : อายะฮ์ 105)

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงห้ามประชาชาติของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ไม่ให้เหมือนกับประชาชาติที่ผ่านมาที่แตกแยกกันและขัดแย้งในศาสนา พร้อมทั้งละทิ้งปฏิบัติการสิ่งที่ดีและการห้ามปรามในสิ่งชั่วช้าหลังจากได้มีหลักฐานอันชัดเจนมายืนยัน (Ibn Kathīr, 1999 : 2/91).

การเรียนรู้และการปฏิบัติตามบทบัญญัติศาสนาไม่สมควรเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการแตกแยกหรือการขัดแย้งกัน เพราะทั้งสองคือเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้เกิดเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือการเป็นเอกภาพขึ้นมา

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสอีกว่า :

﴿إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ﴾

(سورة الأنعام : بعض من أية 159)

ความว่า : “แท้จริงบรรดาผู้ที่แบ่งแยกศาสนาของพวกเขา (พวกอะฮ์ลุล กิตาบ) และพวกเขาได้กลายเป็นนิกายต่าง ๆ นั้น เจ้า (มุฮัมมัด) หาใช่อยู่ใน พวกเขาแต่อย่างใดไม่”

(สุเราะฮ์อัลอันอาม : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 159)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ชี้แจงกับท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ว่า แท้จริงท่านนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์จากผู้ที่ แยกแยกจากศาสนาที่ถูกต้องและจากกลุ่มต่างๆ ของพวกยิว เพราะศาสนาที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทาน ให้กับท่านนั้นคือ อัลอิสลาม (al-Tabariy, 2000 : 12/271).

พวกอะฮ์ลุล กิตาบ ได้แตกแยกเป็นกลุ่มต่างๆ มากมาย ซึ่งแต่ละกลุ่มมีการปฏิบัติที่ แตกต่างกัน ทั้งนี้เกิดจากได้มีการบัญญัติข้อปฏิบัติศาสนากันขึ้นใหม่ตามอารมณ์และละเลยบัญญัติที่ บรรดานะบีสอนไว้

ท่านมูอาวิยะฮ์ เป็น อะบิสูฟยานได้รายงานจากท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((أَلَا إِنَّ مِنْ قَبْلَكُمْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ افْتَرَقُوا عَلَى ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ مِلَّةً، وَإِنَّ هَذِهِ الْمِلَّةَ سَتَفَرِّقُنِي عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ: ثِنْتَانِ وَسَبْعُونَ فِي النَّارِ، وَوَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ، وَهِيَ الْجَمَاعَةُ))

(أخرجه أبو داود ، د.ت : 4597 ، الترمذي ، د.ت : 2641)

ความว่า : “พึงทราบเถิด แท้จริงผู้ที่มาก่อนพวกท่านจากชาวคัมภีร์ได้ แยกแยกออกเป็น ๗๒ จำพวก และแท้จริงศาสนานี้จะแตกแยกออกเป็น 73 จำพวก โดย ๗๒ จำพวกนั้นอยู่ในนรกและหนึ่งจำพวกเท่านั้นอยู่ใน สวรรค์ นั่นคือ อัลญะมาอะฮ์”

(บันทึกโดย Abū Dāwūd, n.d. : 4597 ; al-Tirmidhiy, n.d. : 2641)<sup>2</sup>

ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้สั่งใช้ประชาชาติของท่านให้ยึดมั่นกับญะมาอะฮ์ อัลมุสลิมิน และห้ามแตกแยกจากญะมาอะฮ์ เพราะการอยู่ในญะมาอะฮ์เท่านั้นที่จะรับรองตัวเองเข้าสวรรค์ได้

<sup>1</sup> คือ กลุ่มยิวและคริสต์

<sup>2</sup> อะบู อีซา กล่าวว่า เป็นอะดีษะฮ์สัน (al-Tirmidhiy, n.d. : 2641).



กับสิ่งที่ชนยุคต้นของอิสลามได้รวมตัวกันอยู่ และพวกเขาทราบดีว่าประชาชาตินี้จะไม่เกิดการรวมตัวขึ้นมาใหม่ได้หลังจากที่ได้เกิดการแตกแยก นอกจากด้วยสิ่งที่ชนยุคแรกได้รวมตัวกันอยู่บนนั้นเท่านั้น คือ กิตาบของอัลลอฮ์และสุนนะฮ์ของท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ดังนั้นพวกเขาได้กระตือรือร้นในการชักชวนมนุษย์เพื่อพิสูจน์กับสิ่งที่ชนยุคแรกได้รวมตัวกัน และละทิ้งกับทุกสิ่งที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดการแตกแยกกัน อัญญาอะบะรียะได้อธิบายว่า : “อัลลอฮ์ ﷻ ได้รวมหัวใจของบรรดาผู้ศรัทธาจากอาสและเคาะซเราะญ์บนศาสนาของพระองค์ หลังจากที่ได้แตกแยกเป็นศัตรูกัน แล้วกลับกลายเป็นพี่น้องกัน ในที่สุด หากท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ใช้จำยสิ่งที่มีอยู่ในแผ่นดินทั้งหมด ก็ไม่สามารถทำให้หัวใจรวมได้ แต่ทว่าอัลลอฮ์ ﷻ ได้รวมหัวใจของบรรดาผู้ศรัทธาด้วยทางนำที่ถูกต้อง” (al-Tabariy, 2000 : 14/45).

การศรัทธาและการยอมรับศาสนาของอัลลอฮ์ ﷻ เป็นสาเหตุทำให้บรรดาผู้ศรัทธาเป็นหนึ่งเดียวและกลายเป็นพี่น้องกัน

ในบรรดาอุละมาฮ์ศตวรรษที่ ๔ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกิดะฮ์เตาฮีดตามแนวทางสะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมามอิบนุ คุซัยมะฮ์<sup>1</sup> ได้แต่งหนังสืออัตเตาฮีด ะอิชบาตศิฟาตอัรรอบ อัชชะวะญัล ( كتاب التوحيد وإثبات صفات الرب عزوجل ) ในบรรดาคำกล่าวของท่านที่ยืนยันว่าเตาฮีดในสมัยของท่านยังสอดคล้องกับเตาฮีดในสมัยของท่านนะบีมุฮัมมัด เคาะฮาบะฮ์ ตาบีอิน และตาบิอิตาบีอินทุกประการ เช่น ท่านกล่าวว่า : “แท้จริงเรายืนยันหยัดต่ออัลลอฮ์ ﷻ ในสิ่งที่พระองค์ทรงยืนยันหยัดให้กับพระองค์เอง และขอยืนยันสิ่งเหล่านั้นด้วยลิ้น และเชื่อมั่นด้วยใจ โดยไม่เปรียบเทียบเหมือนพระพัตรของพระเจ้ากับใบหน้าของคนหนึ่งคนใดจากมัลลูก มหาบรีสุทธีพระเจ้าจากการเปรียบเทียบเหมือนมัลลูกและจากคำกล่าวของผู้ปฏิเสธคุณลักษณะของพระองค์” (Ibn Khuzaimah, 1993 : 1/26).

กลุ่มสะลัฟศรัทธาต่อคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ตามที่พระองค์ทรงยืนยันหยัดไว้ให้กับพระองค์เอง และไม่เปรียบเทียบพระองค์กับมัลลูก

2) อิมามอะบู ญะฮัฟร์ อัญญาอะฮะวียะ<sup>2</sup> ได้แต่งหนังสืออัลอะกิดะฮ์อัญญาอะฮะวียะฮ์ (العقيدة الطحاوية) ในบรรดาคำกล่าวของท่านที่ยืนยันถึงเตาฮีดสะลัฟ เช่น ท่านกล่าวว่า :

“และแท้จริงอัลกุรอาน คือ กะลามุลลอฮ์ เป็นคำตรัสที่เริ่มจากพระองค์โดยไม่มีวิธีการ และเป็นวะฮยูทรงประทานลงมาให้กับเราะสูลของพระองค์ และบรรดามุอ์มินยอมรับเป็นความจริงและเชื่อมั่นอย่างแน่นแฟ้นว่าแท้จริงอัลกุรอานคือกะลามุลลอฮ์

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู บักร มุฮัมมัด เบ็น อิสฮาก เบ็น คุซัยมะฮ์ เบ็น อัลมุสรีเราะฮ์ เบ็น คอลิหฺ เบ็น บักร อัลนัยสาบูรียฺ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๓๑๑(al-Dhahabiy, 1985 : 14/365 ; al-Zirikliy, 2002 : 6/29).

<sup>2</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะฮมัด เบ็น มุฮัมมัด เบ็น สะละมะฮ์ อัลมัสรีฮ์ อะบู ญะฮัฟร์ อัญญาอะฮะวียะ อัลฮะนะฟีเย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๓๒๑ (al-Dhahabiy, 1985 : 15/27 ; al-Zirikliy, 2002 : 1/206).

ตะอาลาอย่างแน่นนอน ไม่ใช่เป็นมัลลุกเหมือนกับคำพูดของมนุษย์ ผู้ใดได้ยินแล้วอ้างว่านั่นคือ คำพูดของมนุษย์ แท้จริงเขาได้ปฏิเสธศรัทธา และอัลลอฮ์ ﷻ ได้ตำหนิ เา ความผิดและสัญญากับเขาด้วยนรก โดยที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า ﴿إِنَّمَا لَا قَوْلَ الْبَشَرِ﴾<sup>1</sup> ความว่า: ไม่มีอะไรอื่นใดนอกจากเป็นคำพูดของปฤชน (สุเราะฮ์อัลมุดดัษชิร : อายะฮ์ 25) เราารู้และเชื่ออย่างแน่นแฟ้นว่า แท้จริงอัลกุรอานคือ คำตรัสของผู้ทรงสร้างมนุษย์และไม่เหมือนกับคำพูดของมนุษย์” (al-Tahāwiy, 1414 : 40).

อะฮฺลุสสุนนะฮ์ วะลญะมาอะฮ์ศรัทธาว่า อัลกุรอานคือ กะลามุลลอฮ์ ไม่ใช่มัลลุก ต่างกับอะกิดะฮ์ของกลุ่มมูตะชีละฮ์ที่ศรัทธาว่า อัลกุรอานคือ มัลลุกไม่ใช่กะลามุลลอฮ์

3) อิมามอะบู บักร อัลอาญูรีย<sup>1</sup> ได้แต่งหนังสืออัชชะรีอะฮ์ (كتاب الشريعة) ในบรรดาคำกล่าวของท่านที่ยืนยันถึงเตาฮีดสะลัฟ เช่น ท่านกล่าวว่า: “และการศรัทธาว่า แท้จริงอัลลอฮ์ อัชชะวะญุลทรงหัวเราะ” (al-’Ājuriy, 1996: 2/1051).

เตาฮีดในสมัยสะลัฟได้ศรัทธากับตัวบทตามที่ปรากฏในอัลกุรอานและอัลฮะดีษด้วยความหมายของมัน โดยไม่ตีความเช่นเหมือนกับกลุ่มมูตะชีละฮ์

#### 2.2.1.2 กลุ่มเคาะลัฟ

##### 2.2.1.2.1 หลักการศรัทธาของชาวเคาะลัฟ

กลุ่มเคาะลัฟหรือมูตะกัลลิมีน<sup>2</sup> จะใช้หลักการศรัทธาในเรื่องของเตาฮีดดังนี้

#### 1) การให้ความสำคัญกับความคิดเหนือหลักฐาน

การให้ความสำคัญกับความคิดเหนือหลักฐานคือหลักการที่สำคัญที่สุดในบรรดาหลักการทั้งหมดของพวกมูตะกัลลิมีน และหลักการอื่นที่นอกเหนือทั้งหมดจะรวมอยู่บนหลักการแห่งนี้ ซึ่งกลุ่มเคาะลัฟได้วาทมนิภาพความสำคัญของความคิดดังกล่าวของการอธิบายของอัลสุลละมียะและอัลอะกิลมี ๔ ข้อดังนี้

ก. แท้จริงการพิสูจน์ด้วยหลักฐานแห่งความคิดคือ รากฐานในการให้เหตุผลตามความปรารถนาของการเป็นพระเจ้า เพราะมันเป็นหลักฐานที่แน่ชัด

ข. ความคิด คือ รากของบทบัญญัติ (จากอัลกุรอานและอัลฮะดีษ) และไม่สามารถรู้ถึงความถูกต้องของปรากฏการณ์บทบัญญัติได้ นอกจากด้วยการรู้จักผู้ทรงสร้าง คุณลักษณะของพระองค์ และสัญญาณมูญิซะฮ์ (สิ่งที่ผิดธรรมชาติซึ่งมนุษย์ไม่สามารถกระทำได้) ที่ชี้ให้เห็นถึงความถูกต้องของเราะฮ์สุลุลลอฮ์ ﷺ และสิ่งเหล่านี้จะไม่เกิดสำเร็จได้นอกจากด้วยความคิด

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู บักร มุฮัมมัด เบน อัลฮุสัยน เบน อับดุลลอฮ์ อัลอาญูรีย อัลบัฆดาดี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๓๖๐ (al-Dhahabi, 1985 : 16/133 ; al-Zirikli, 2002 : 6/97).

<sup>2</sup> มูตะกัลลิมีน คือ กลุ่มที่ใช้แนวทางหลักตรรกหรือสติปัญญาเป็นหลักในการอธิบายหลักอะกิดะฮ์และเตาฮีด

ค. เมื่อเกิดการคัดค้านระหว่างบทบัญญัติกับความคิดขึ้นมาจะพิจารณากับความสอดคล้องกับเหตุผลแห่งความคิดที่ถูกต้องแล้วจะถือว่าบทบัญญัตินั้นไม่ถูกต้อง ( ไม่เศาะฮิฮ์) หรือจะตีความบนหนทางของความสวยงาม

ง. แท้จริงพวกเขาได้รับหลักการแห่งความคิดจากการโต้เถียงพวกเขากับนักปรัชญา และพวกเขาก็เชื่อมั่นเป็นสิ่งที่มั่นคงกว่าอัลกิตาบและอัลสุนนะฮ์ และกล่าวปฏิเสธ เปิดเผยการบิดพลิ้วกับฝ่าฝืน และกล่าวหาว่าละเมิดกับผู้ที่ไม่เห็นชอบด้วยกับหลักการอุดริแห่งนี้ ยิ่งไปกว่านั้นพวกเขาไม่เห็นด้วยและแบ่งแยกในบรรดาพวกเขา และต่างคนต่างกล่าวหาว่าเป็นปฏิเสธในเมื่อมีการขัดแย้งกับหลักการนี้

ทั้งสองได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ด้วยเหตุผลของหลักการแห่งนี้ ทำให้พวกเขาเกิดการปฏิเสธมากมายต่ออะกีดะฮ์ที่อ้างด้วยหลักฐานจากอัลกิตาบ และอัลสุนนะฮ์ที่ขัดแย้งกับความคิด ซึ่งความคิดในที่นี้หมายถึงความคิดของพวกเขาที่มาจากปรัชญาของผู้หลงทาง แต่พวกเขาก็ถือว่าเป็นหลักฐานที่ถูกต้อง ส่วนหลักฐานอื่นนั้นถือว่าเป็นหลักฐานที่ต้องสงสัย (al-Sulamiy, 2001 : 73 ; al-‘Aqīl, 1998 : 70-72).

## 2) การเปี่ยงเบนจากหลักฐานที่ชัดเจน

การเปี่ยงเบนในที่นี้ หมายถึงการเปี่ยงเบนโดยวิธีการตะอ์วิล หรือตัฟวีฎ

ตะอ์วิล หมายถึง การหาคำพูดที่ปรากฏไปสู่ความหมายอันอื่นที่นอกเหนือจากความจริงประสงค์ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการของพวกเขา (มุตะกัลลิมิน) อาทิ เช่น การตีความหมายของ “อิสติวอาฮ์ อะลา อัลฮัจญ์ ” แปลว่า การทรงสถิตย์อยู่เหนือบัลลังก์ของอัลลอฮ์ กลุ่มมุตะกัลลิมินมีความเห็นว่า “อิสติวอาฮ์” มีความหมายเป็น “อิสติลาฮ์” แปลว่า “ครอบครองและมีอำนาจเหนือ ” ซึ่งแตกต่างจากความหมายของชาวสะลัฟที่ไม่มีการเปี่ยงเบน (al-‘Aqīl, 1998 : 73-74)

ตัฟวีฎ หมายถึง การยุติในการให้การยืนยันหยุดและการปฏิเสธด้วยเหตุผลว่า แท้จริงอายะฮ์อัคศิฟาต (อายะฮ์ที่กล่าวถึงคุณลักษณะของอัลลอฮ์) นั้นเป็นส่วนหนึ่งของอายะฮ์อัลมุตะซาบิฮาต (อายะฮ์ที่คลุมเครือ) ที่เข้าใจยากโดยสติปัญญา แตกต่างจากชาวสะลัฟที่ให้การยืนยันหยุดกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ตามความหมายจริงเหมาะสมกับพระองค์และความรู้เรื่องกัยฟิยะฮ์ (วิธีการ) เป็นสิทธิของพระองค์เท่านั้น (al-Qūsiy, 2002 : 392).

ในบรรดาอุละมาฮ์ศตวรรษที่ ๔ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตาฮีดตามแนวทางเคาะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมามอัลอัซฮะรีย<sup>1</sup> ได้แต่งหนังสือเกี่ยวกับอะกีดะฮ์เตาฮีดหลายเล่ม มีทั้งที่แต่งตามแนวทางเคาะลัฟ อาทิ เช่น หนังสือกิตาบกะบิร ฟิ ศิฟาต (كتاب كبير في الصفات) กิตาบ ฟิ

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะลี เป็น อิสมาอิล เป็น อิสฮาก เป็น สาลิม เป็น อิสมาอิล เป็น อับดุลลอฮ์ เป็น มุซา เป็น บิลาล เป็น อะบี บุรตะฮ์ เป็น อะบี มุซา อัลอัซฮะรีย์ อะบูอัลฮะสัน เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๓๒๔(al-Dhahabiy, 1985 : 15/851 ; al-Zirikli, 2002 : 4/263).



ญะวาซ รุอัยยะฮ์ อัลลอฮ์ บิลอัศอร (كتاب في جواز رؤية الله بالأبصار) และอัลลุมอ ฟิ อรรร็อต อะลา อะฮล อัสซัยฆะ วะ อัลบิตอะฮ์ (اللمع في الرد على أهل الزيغ والبدع) เป็นต้น และที่แต่งตามแนวทาง สะลัฟ อาทิเช่น หนังสือมะกอလာต อัลอิสลามียีน (مقالات الإسلاميين) ริสาละฮ์ อิลา อะฮล อัสซัยฆะฮ์ (الإبانة عن أصول الديانة) เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากว่าชีวิตของอะบู อัลฮะสัน อัลอัสซะรียฺได้มีการเปลี่ยนแปลง ๓ ช่วงระยะด้วยกัน<sup>1</sup> คือ ระยะแรกท่านอยู่ในมูตะซิละฮ์ซึ่งเป็นช่วงที่มีการปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ตะอาลา ระยะที่สองคือช่วงที่ท่านอยู่ในอัลกุลลาบียะฮ์เป็นช่วงที่มีการยืนยันหยัดกับศิฟาตอัสสียะฮ์ทั้งเจ็ดหรือศิฟาตมะอานียฺ คือ อัลฮะยาฮ์ อัลอิลม อัลกุฎเราะฮ์ อัลอิรอตะฮ์ อัลสัมอ อัลบะศัรและอัลกะลัม พร้อมกับตะวิล (ตีความ) ศิฟาตเคาะบะรียะฮ์ (คุณลักษณะต่างๆ ที่มาจากการรายงาน) เช่น อัลวัญญ์ อัลยะดัยน อัลเกาะดัมและอัลซาก เป็นต้น ระยะที่สามคือเป็นช่วงที่มีการยืนยันหยัดกับศิฟาตของอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งหมดโดยไม่มีวิธีการ ไม่มีการเปรียบเทียบ ตามแนวทางสะลัฟอย่างเต็มรูปแบบ ดังที่ปรากฏในหนังสือ อัลอิบานะฮ์ ท่านกล่าวว่า : “และสรุปคำพูดของเรา คือ แท้จริงเราขอยืนยันต่ออัลลอฮ์ บรรดา มะลาอิกะฮ์ของพระองค์ บรรดาคัมภีร์ของพระองค์ บรรดาเราะสุลของพระองค์ สิ่งที่มาจากอัลลอฮ์ และสิ่งที่ได้รายงานอย่างเชื่อถือจากท่านเราะสุลุลลอฮ์ ﷺ เราจะไม่ต้านทานสิ่งนั้น ” (al-Ash‘ariy, 1990 : 43).

การศรัทธาในเตาฮีดที่แท้จริงจะยืนยันหยัดกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งหมดตามที่ปรากฏในอัลกรุอานและอัลฮะดีษ โดยไม่มีวิธีการ ไม่มีการเปรียบเทียบและไม่มีการตีความ ซึ่งต่างกับกลุ่มเคาะลัฟที่มีการตีความในเรื่องอายะตุศศิฟาต

2) อิมามอัลมาตุรียฺ<sup>2</sup> ได้แต่งหนังสือเตาฮีด (التوحيد) เป็นหนังสือที่แต่งตามแนวทางเคาะลัฟ เช่น ท่านได้อธิบายเกี่ยวกับการมองเห็นพระเจ้าในวันอาคิเราะฮ์ (อรรรอุยะฮ์) ว่า : “แล้วหากได้มีการกล่าวว่า จะมองเห็นพระเจ้าอย่างไร? ได้มีการตอบว่า โดยไม่มีวิธีการ เนื่องจากวิธีการนั้นจะเกิดขึ้นกับสิ่งที่มีภาพปรากฏ แต่ทว่าจะมองเห็นพระเจ้าโดยไม่ใช้ลักษณะอื่น นั่ง เอนกาย แขนง แยกออก อยู่ตรงข้าม หมุนกลับหลัง สั้น ยาว แสง มืด เจียบ เคลื่อนไหว สัมผัสกัน แตกต่างกัน อยู่ภายนอกและอยู่ภายใน ไม่ใช่ความหมายว่า การรับเอาโดยการนิมโนภาพหรือการกำหนดโดยสติปัญญา เนื่องจากความสูงส่งพระองค์จากสิ่งเหล่านั้น ” (al-Māturīdīy, n.d. : 85).

<sup>1</sup> al-Ash‘ariy, 1990 : 29 ; al-Ash‘ariy, 1413 : 14.

<sup>2</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด บิน มุฮัมมัด บิน มะฮมูด อะบู มัสนูร อัลมาตุรียฺ เป็นผู้มีความรู้ความชำนาญด้านวิชาเตาฮีดอีกคนหนึ่ง ที่ร่วมสมัยกับอะบู อัลฮะสัน อัลอัสซะรียฺ และมีจุดประสงค์เหมือนกันในการปราบปรามแนวคิด มูตะซิละฮ์ ซึ่งทำหน้าที่บทบาทเผยแพร่อะกิดะฮ์เตาฮีดแถบเมืองสะมารกัฮ์ในอดีต เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๓๓๓(al-Zirikliy, 2002 : 7/19).

เตาฮีดในสมัยเคาะลัฟจะใช้ความคิดและการตีความอายะฮ์ที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งยังพบว่าการยึดมั่นในเตาฮีด การศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮ์ก็ยิ่งเหมือนกับสะลัฟในบางเรื่อง เช่น การยึดมั่นต่ออัลลอฮ์ ﷻ การศรัทธาต่อสวรรค์และนรก เป็นต้น

## 2.2.2 เตาฮีดในศตวรรษที่ ๕ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราช

### 2.2.2.1 กลุ่มสะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มสะลัฟ ในศตวรรษที่ ๕ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการเหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔<sup>1</sup>

ในบรรดาอุละมาอ์ศตวรรษที่ ๕ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตาฮีดตามแนวทางสะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมามอะบู อัลกอสิม อัลลาละกาอีย<sup>2</sup> ได้แต่งหนังสือฮัรริษ อุศูล อิดติกอต อะฮล อัลสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ (شرح أصول اعتقاد أهل السنة والجماعة) ในบรรดาคำกล่าวของท่านที่ยืนยันว่าเตาฮีดในสมัยของท่านยังสอดคล้องกับเตาฮีดในสมัยของท่านนะบีมุฮัมมัด เคาะฮาบะฮ์ ตาบีอิน และตาบีอิตาบีอินทุกประการ เช่น ท่านกล่าวว่า :

“ความหมายที่ถูกรายงานในคำตรัสของพระองค์ ﷻ الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى” ความว่า : ผู้ทรงกรุณาปรานี ทรงสถิตอยู่บนบัลลังก์ (สุเราะฮ์ ฏอฮา: อายะฮ์ ๕) และแท้จริงอัลลอฮ์อยู่บนบัลลังก์ของพระองค์ อัลลอฮ์ อัชชะวะญุลลัตริสว่า ﷻ إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ” ความว่า : คำกล่าวที่ดีเยี่ยมจะขึ้นไปสู่พระองค์ (สุเราะฮ์ฟาฏีร : อายะฮ์ ๑๐) และพระองค์ตรัสว่า ﷻ أَمِنُكُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ” ความว่า : พวกเจ้าจะปลอดภัยจากพระเจ้าผู้ทรงสถิตอยู่ ณ ฟากฟ้าหรือ (สุเราะฮ์อัลมุลก : อายะฮ์ ๑๖) และพระองค์ตรัสอีกว่า ﷻ وَهُوَ الْغَايُ فَوْقَ عِبَادِهِ” ความว่า : และพระองค์คือผู้ทรงชนะเหนือปวงบ่าวของพระองค์ (สุเราะฮ์อัลอันอาม : อายะฮ์ ๑๘) อายะฮ์เหล่านี้ได้บ่งชี้ว่า แท้จริงพระองค์นั้นอยู่บนฟากฟ้าและความรู้ของพระองค์อยู่กับทุกที่ สิ่งเหล่านั้นได้รายงานจากอุมร์ อิบน์ มัสอูด อิบน์ อับบาสและอุมมุ สะละมะฮ์ และจากตาบีอิน ได้แก่ เราะบีอะฮ์ สุลัยมาน อัตตัยมีย และมุกอติล เป็น ฮัยยาน และสิ่งเหล่านั้นได้กล่าวโดยมาลิก อัชเชารีย์และอะฮ์มัด” (al-Dhahabi, 1991 : 262).

<sup>1</sup> ดูหน้า ๖9-79

<sup>2</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อิบบะตุลลอฮ์ เป็น อัลชะสัน เป็น มัสนูร อัญญาอะบะรีย์ อะบู อัลกอสิม อัลลาละกาอีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๔๑๘ (al-Dhahabi, 1985 : 17/419 ; al-Zirikli, 2002 : 8/71).

อายะห์ทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นเป็นหลักฐานยืนยันถึงคุณลักษณะอันสูงส่งของอัลลอฮ์ ﷻ คือ การอยู่เหนือของอัลลอฮ์ ﷻ หรือการทรงสถิตเหนือบัลลังก์ของพระองค์ ดังรายงานจากเศาะฮาบะฮ์ ตาบีอีน และตาบีอิต

2) อิมามอะบู อุรฺ ฏุมาละฮ์ มัณญีย <sup>1</sup> ได้แต่งหนังสืออัลลุศูล อิลลา มะอริฟะฮ์ อัลลุศูล ( الوصول إلى معرفة الأصول ) ในบรรดาคำกล่าวของท่านที่ยืนยันถึงเตาฮีดสะลัฟ เช่น ท่านกล่าวว่า :

“บรรดามุอฺมินจากอะฮฺลิสสุนนะฮ์ มีมติอย่างเป็นเอกฉันท์ว่า ความหมายคำตรัสของพระองค์ ﴿وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ﴾ ความว่า : และพระองค์ทรงอยู่กับพวกเจ้า ไม่ว่าพวกเจ้าจะอยู่ ณ แห่งใด (สุเราะฮ์อัลหะดีด : อายะฮ์ ๔) และเช่นเดียวกับนั้นที่มาจากอัลกุรอาน แท้จริงความหมายของมันคือ ความรู้ของพระองค์ และอัลลอฮ์ ﷻ นั้นอยู่บนฟากฟ้าทั้งเจ็ดด้วยอาตมันของพระองค์ ผู้ทรงสถิตอยู่บนบัลลังก์ของพระองค์ด้วยวิธีการที่พระองค์ทรงประสงค์” (al-Dhahabiy, 1991 : 264).

อะฮฺลิสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ยึดมั่นว่า อัลลอฮ์ ﷻ อยู่เหนือบัลลังก์ และพระองค์ทรงรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่เหมือนกับกลุ่มมูตะซิละฮ์ที่ยึดมั่นว่า อัลลอฮ์ ﷻ นั้นอยู่ทุกหนแห่ง

3) อิมามอะบู อุซมาน อัศศอบูนีย <sup>2</sup> ได้แต่งหนังสืออรริสาละฮ์ ฟิ อัสนุนะฮ์ ( الرسالة في السنة ) ในบรรดาคำกล่าวของท่านที่ยืนยันถึงเตาฮีดสะลัฟ เช่น ท่านกล่าวว่า : “ชาวอะดีษศรีทธาและปฏิญาณว่า แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ อยู่บนบัลลังก์ของพระองค์เหนือฟากฟ้าทั้งเจ็ดของพระองค์ ดังที่กิตาบของพระองค์ทรงกล่าวไว้กับมัน บรรดาอะละมาฮ์ของประชาชาตินี้และผู้บริสุทธิ์จากผู้นำสะลัฟมีความเห็นเหมือนกันว่า แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ อยู่บนบัลลังก์ของพระองค์ และบัลลังก์ของพระองค์นั้นอยู่บนฟากฟ้าทั้งเจ็ด” (al-Dhahabiy, 1991 : 265).

อะละมาฮ์อะดีษศรีทธาต่ออายะตุคศิฟาตตามตัวบทที่ปรากฏในอัลกุรอานและอัลอะดีษของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ โดยไม่การตีความ

#### 2.2.2.2 กลุ่มเคาะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มเคาะลัฟ ในศตวรรษที่ ๕ แห่งอิญญะเราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการเหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔<sup>3</sup>

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อุรฺ ฏุมาละฮ์ อะฮฺมัด บิน มุฮัมมัด บิน อับดุลลอฮ์ อัลอันดะลุสียฺ ฏุมาละฮ์ อัลมาลิกียฺ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๔๒๙ (al-Dhahabiy, 1985 : 17/566 ; al-Zirikliy, 2002 : 1/212).

<sup>2</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อุซมาน อิสมาอิล บิน อับดุลเราะมาน บิน อะฮฺมัด บิน อิสมาอิล อัศศอบูนียฺ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๔๔๙ (al-Dhahabiy, 1985 : 18/40 ; al-Zirikliy, 2002 : 1/317).

<sup>3</sup> ดูหน้า ๗9-82

ในบรรดาอุละมาฮ์ศตวรรษที่ ๕ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตาฮีดตามแนวทางเคาะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมามอัลบากิลลานีย<sup>1</sup> ได้แต่งหนังสือตัมฮีด อัลอะวาอิล ฟิ ตลัคศ อัดตะลาอิล (تمهيد الأوائل في تلخيص الدلائل) เป็นหนังสือที่อธิบายเตาฮีดตามแนวทางเคาะลัฟโดยใช้หลักตรรกวิทยาประกอบการอธิบาย เช่น ท่านอธิบายว่า ผู้สร้างโลกนี้คือหนึ่งเดียวเท่านั้นและเป็นไปไม่ได้ที่ผู้สร้างโลกนี้จะเป็นสองหรือมากกว่านั้น โดยกล่าวว่า :

“และหลักฐานเกี่ยวกับเรื่องนี้คือ แท้จริงกับผู้สร้างสองคนนั้นจะเกิดความขัดแย้งกัน และจะพบผู้หนึ่งตรงข้ามความประสงค์ของอีกผู้หนึ่ง เช่น ผู้หนึ่งต้องการรักษาชีวิตของร่างกายและอีกผู้หนึ่งต้องการให้ตาย แน่แน่นอนทั้งสองจะพบกับความอ่อนแอหรือผู้หนึ่งผู้ใดของทั้งสอง เพราะเป็นไปไม่ได้ที่จะเกิดความสมบูรณ์กับทั้งสองที่ขัดแย้งกัน ดังนั้นทั้งสองจะเกิดความอ่อนแอและความอ่อนแอเป็นส่วนหนึ่งของคุณลักษณะสิ่งใหม่ และผู้ทรงนิรันดร์คือพระเจ้าที่ไม่อนุญาตเป็นผู้ที่อ่อนแอ” (al-Bāqillāniy, 1987 : 45).

อุละมาฮ์เคาะลัฟจะใช้ความคิดและหลักตรรกวิทยาเป็นหลักในการอธิบายเตาฮีดเพื่อการยืนยันหัตต์ แตกต่างกับอุละมาฮ์สะลัฟที่ใช้หลักฐานจากอัลกุรอานและอัลฮะดีษในการยืนยันหัตต์ในเตาฮีด

2) อิมามอับดุลกอฮิร อัลบัฆดาดี<sup>2</sup> ได้แต่งหนังสืออุซูลุดดีน (أصول الدين) เป็นหนังสือที่อธิบายเตาฮีดตามแนวทางเคาะลัฟ เช่น ท่านอธิบายเกี่ยวกับศิฟัตอัลวะญญ์และอัลอัยนว่า :

“และที่ถูกต้องสำหรับเราคือ คำว่า “وَجْهَهُ” หมายถึง “أَمَّا” แปลว่า อาตมันของพระองค์ และคำว่า “عَيْنُهُ” หมายถึง “رُؤْيَتُهُ لِأَشْيَاءٍ” แปลว่า การเห็นของพระองค์ในสิ่งต่าง ๆ และคำตรัสของพระองค์ ﴿وَبَقِيَ وَجْهُ رَبِّكَ﴾ (สุเราะฮ์อิรเราะหมาน : อายะฮ์ ๒๗) ความหมายของมันคือ “وَبَقِيَ رَبُّكَ” แปลว่า “และพระเจ้าของเจ้าจะยังคงเหลืออยู่” และคำตรัสของพระองค์ ﴿وَلَنُصْنَعَنَّ عَلَى عَيْنِي﴾ (สุเราะฮ์ฏอฮา : อายะฮ์ 39) คือ “عَلَى رُؤْيَةِ مِنِّي” แปลว่า “ภายใต้การเห็นของฉัน” (‘Abd al-Qāhir al-Baghdādīy, 2002 : 129-130).

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู บักร มุฮัมมัด เบ็น อับดุลลอฮ์ เบ็น มุฮัมมัด เบ็น ญะอฺฟัร อัลบากิลลานีย เกิดในเมืองบัศเราะฮ์ เมื่อปี ฮ.ศ. ๓๓๘ และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 403 (al-Dāwūd, 1983 : 6/176 ; al-Zirikli, 2002 : 6/176).

<sup>2</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู มัสนูร อับดุลกอฮิร เบ็น ฆอสิร เบ็น มุฮัมมัด เบ็น อับดุลลอฮ์ อัลบัฆดาดี อัดตะมิมีย อัลอัษฟะรอฮียีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๔๒๙ (al-Dhahabīy, 1985 : 17/572 ; al-Zirikli, 2002 : 4/48).



ว่า : อัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงได้ยิน ผู้ทรงเห็น (สุเราะฮ์อันนิสาอ์ : อายะฮ์ ๑๓๔)” (Abū al-Qāsim al-Taimīy, 1990 : 1/176).

อะฮฺลุสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ใช้หลักการอายะฮ์ ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ

﴿البصير﴾ ในการยึดมั่นต่อคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งหมด

3) อิมามตะกียุดดีน อัลมัคดิสีย์<sup>1</sup> ได้แต่งหนังสืออัลอิกติศอด ฟิ อัลอิดกอด

(الإقتصاد في الاعتقاد) ได้อธิบายเกี่ยวกับคุณลักษณะ อัลอิสติวอาฮ์ของอัลลอฮ์ ﷻ ว่า :

“แท้จริงพระองค์นั้นทรงสถิตอยู่บนบัลลังก์ของพระองค์ ดังที่พระองค์ทรงบอกไว้กับพระองค์เอง” (al-Maqdīsiy, 1993 : 80) เช่นเดียวกับการอธิบายของท่านเกี่ยวกับศิฟัตุนซุลของอัลลอฮ์ ﷻ ว่า : “แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ทรงเสด็จลงสู่ฟากฟ้าดูนยาทุกย่ำคืน จำเป็นต้องศรัทธา ยินยอม และละทิ้งคัดค้านกับมัน ยอมรับโดยไม่มีวิธีการ ไม่มีการอุปมา ไม่มีการตีความ และไม่ให้ความบริสุทธิ์ที่ทำให้เกิดการปฏิเสธความจริงของการเสด็จลง” (al-Maqdīsiy, 1993 : 100).

อุละมาอะฮฺลิสสุนนะฮ์ยืนหยัดกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ตามที่ปรากฏในอัลกุรอานและอัลฮะดีษทุกประการ โดยไม่ตีความและไม่เปรียบเหมือนพระองค์กับสิ่งอื่น

#### 2.2.3.2 กลุ่มเคาะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มเคาะลัฟ ในศตวรรษที่ ๖ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการเหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ และศตวรรษที่ ๕<sup>2</sup>

ในบรรดาอุละมาอะศตวรรษที่ ๖ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตาฮีดตามแนวทางเคาะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมามอัลเมาะชาลี<sup>3</sup> ได้แต่งหนังสืออัลอิกติศอด ฟิ อัลอิดกอด (الإقتصاد في الاعتقاد) เป็นหนังสือที่อธิบายเตาฮีดตามแนวทางเคาะลัฟโดยใช้หลักตรรกวิทยาประกอบการอธิบาย เช่น ท่านกล่าวว่า :

“เรายืนยันว่า แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ เป็นผู้ทรงบริสุทธิ์จากการมีคุณลักษณะอยู่บนบัลลังก์ ทุกสิ่งที่มีนั้นคงอยู่บนมวลสาร (ญิสม) คือ สิ่งที่ถูกกำหนดโดยไม่มีข้อสงสัย บางทีมันใหญ่กว่าหรือเล็กกว่าหรือเท่ากัน ทั้งหมดนั้นจะไม่หลุดพ้นจากการประมาณการ และหากยอมให้มวลสารสัมผัสกับด้านหนึ่ง แน่นอนมันจะสัมผัสกับ

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อิมาม อัลหาฟิซ ตะกียุดดีน อะบู มุฮัมมัด अबดุลเมะนี เป็น อับลุลาหิด เบ็น สุรूर อัลมัคดิสีย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 600 (al-Dhahabiy, 1985 : 21/443 ; al-Zirikliy, 2002 : 4/34).

<sup>2</sup> ดูหน้า 79-85

<sup>3</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู ฮามิด มุฮัมมัด เบ็น มุฮัมมัด อัลเมาะชาลี อัฏฏูสียี เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. ๔๕๐ และ เสียชีวิต ในปี ฮ.ศ. 505 (al-Dhahabiy, 1985 : 19/322 ; al-Zirikliy, 2002 : 7/22).



ด้านต่างๆ ทั้งหมด แล้วมันกลายเป็นสิ่งที่ถูกห้อมล้อมกับมัน ผู้ต่อต้านจะไม่ศรัทธา กับสภาพเช่นนั้นและจะตามแนวทางของเขาด้วยความจำเป็น โดยภาพรวมแล้วสิ่งที่ อยู่บนมวลสารต้องเป็นมวลสารเช่นกัน และไม่อาศัยกับมันนอกจากคุณลักษณะ แท้จริงมีความชัดเจนว่าอัลลอฮ์ ﷻ นั้นไม่ใช่เป็นมวลสารและไม่ใช่เป็นคุณลักษณะ ดังนั้นไม่จำเป็นต้องนำหลักฐานมากกับการยืนยันนี้” (al-Ghazāliy, 2004 : 38).

อิมามอัลเคาะซาลีใช้หลักความคิดและตรรกวิทยาเป็นหลักในการอธิบายและการ ยืนหยัดในเตฮีด ไม่เหมือนอุละมาอะสะลัฟที่ใช้อายะฮ์อัลกุรอานและอัลฮะดีษเป็นหลักในการยึดมั่น ในเตฮีดของอัลลอฮ์ ﷻ

2) อิมามอัลเคาะซนะวี<sup>1</sup> ได้แต่งหนังสือกิตาบ อุกูล อัลดีน (كتاب أصول الدين) เป็นหนังสือที่อธิบายเตฮีดตามแนวทางเคาะลัฟโดยใช้หลักตรรกวิทยาในการอธิบาย เช่น ท่าน อธิบายเกี่ยวกับศิฟัตวะฮดานียะฮ์ว่า : “ผู้ทรงสร้างโลกนี้คือหนึ่งเดียวไม่มีภาคีสำหรับพระองค์ เพราะว่าหากมันมีผู้สร้างสองคนหรือมากกว่า แน่นอนจะเกิดการคัดค้านและการต่อสู้ระหว่างกัน นั้น ง่ายที่จะนำไปสู่ความเสื่อมเสียและทำให้เกิดความอ่อนแอของผู้หนึ่งในสอง และผู้อ่อนแอ นั้น ไม่สามารถที่จะเป็นพระเจ้าได้ ดังนั้นในเมื่อไม่สามารถยืนหยัดกับผู้สร้างสองคนได้ แน่นอนคนเดียว นั้น เป็นสิ่งที่จำเป็น” (al-Ghaznawiy, 1998 : 64).

การอธิบายเตฮีดของอุละมาอะเคาะลัฟโดยรวมแล้ว ใช้หลักความคิดและตรรกวิทยา ในการอธิบายเพื่อยืนหยัดในความเป็นเจ้าของอัลลอฮ์ ﷻ ดังการอธิบายของอิมามอัลเคาะซนะวี

## 2.2.4 เตฮีดในศตวรรษที่ ๗ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ ศักราช

### 2.2.4.1 กลุ่มสะลัฟ

เตฮีด กลุ่มสะลัฟ ในศตวรรษที่ ๗ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการ เหมือนกับเตฮีดในศตวรรษที่ ๔ ถึงศตวรรษที่ ๖<sup>2</sup>

ในบรรดาอุละมาอะศตวรรษที่ ๗ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตฮีดตามแนวทาง สะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมามอิบนุ กุฎามะฮ์ อัลมัคดิสีย<sup>3</sup> ได้แต่งหนังสือลุมอะฮ์ อัลอิติกอด (لمعة الاعتقاد) เป็นหนังสือเล่มหนึ่งที่เขียนตามแนวทางสะลัฟเช่น ท่านอธิบายเกี่ยวกับศิฟัตกะลามว่า:

“และส่วนหนึ่งจากคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ คือ พระองค์เป็นผู้ทรงตรัสด้วยคำ ตรัสที่ดั้งเดิม ได้ยินกับผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์จากมักลูกของพระองค์ มุซาได้ยิน

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า ญะมาลุดดีน อะฮมัด บิน มุฮัมมัด บิน สะอีด อัลเคาะซนะวี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๕๙๙(al-Zirikli, 2002 : 1/217)

<sup>2</sup> ดูหน้า 69-86

<sup>3</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู มุฮัมมัด มุวัฟฟิก อัลดีน अबดุลลอฮ์ บิน อะฮมัด บิน มุฮัมมัด บิน อะฮมัด บิน กุฎามะฮ์ อัลญะมาอียีย อัลมัคดิสีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๖๒๐(al-Dhahabi, 1985 : 22/165).

โดยตรงไม่มีสื่อกลาง ญิบรีล อะลัยฮิสสะลาม และผู้ได้รับอนุญาตจากมะลาอิกะฮ์ และเราะสูลของพระองค์ อัลลอฮ์ ﷻ จะตรัสกับบรรดามุอ์มินในวันอาคิเราะฮ์และบรรดามุอ์มินจะพูดกับพระองค์ และพระองค์จะทรงอนุญาตให้กับพวกเขา แล้วพวกเขาจะได้เยี่ยมพระองค์ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า ﴿وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا﴾ ความว่า : และอัลลอฮ์ได้ตรัสแก่โมซาลงจริง ๆ (สุเราะฮ์อันนิสาอ์ : อายะฮ์ 164) และ อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสอีกว่า ﴿يَمُوسَى إِنِّي اصْطَفَيْتَكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَتِي وَبِكَلَمِي﴾ ความว่า : โอ้โมซา แท้จริงข้าได้เลือกเจ้าให้เหนือกว่ามนุษย์ทั้งหลาย เนื่องด้วยบรรดาสา ส์นของข้าและด้วยถ้อยคำของข้า (สุเราะฮ์อัลอะอฺรอฟ : อายะฮ์ 144)” (Ibn Qudāmah, 2000 : 15).

อุละมาอ์สะลัฟยอมรับว่ากะลามคือ ศิพท์หนึ่งของอัลลอฮ์ ﷻ ที่พระองค์ทรงตรัสไว้ และได้ยินกับผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์ ดังหลักฐาน จากสุเราะฮ์ อันนิสาอ์ อายะฮ์ที่ ๑๖๔ และ อัลอะอฺรอฟ อายะฮ์ที่ ๑๔๔ ตรงกันข้ามกับกลุ่มมุอะชีละฮ์ที่ศรัทธาว่ากะลามไม่ใช่คำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ และไม่สามารถได้ยินได้

2) อิมามฎิยาอ์ อัลดีน อัลมัคดิสีย<sup>1</sup> ได้แต่งหนังสืออิกติศอศ อัลกุรอาน บิเอาดิฮ์ อิลา อ์เราะฮิม อ์เราะฮมาน (إختصاص القرآن بعوده إلى الرحيم الرحمن) เป็นหนังสือที่แต่งตามแนวทางสะลัฟเช่นกัน เช่น ท่านอธิบายเกี่ยวกับอัลกุรอานเป็นกะลามุลลอฮ์ว่า :

“และหากชายคนหนึ่งได้สาบานว่าเขาจะไม่พูดในวันนี้ หลังจากนั้นได้อ่านอัลกุรอาน หรือได้ละหมาด หรือได้ให้สลามในละหมาด ชายคนนั้นไม่ผิดคำสาบาน เพราะไม่สามารถที่จะเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับกะลามอัลลอฮ์ได้ อัลกุรอานคือ กะลามุลลอฮ์ ซึ่งมันเริ่มจากพระองค์และมันจะกลับไปสู่พระองค์ ไม่มีสิ่งใดจากอัลลอฮ์เป็นมัลลูก ไม่ใช่คุณลักษณะของพระองค์ ไม่ใช่พระนามของพระองค์และไม่ใช่ความรู้ของพระองค์” (Diyā‘ al-Dīn al-Maqdisiy, 1989 : 32).

อุละมาอ์สะลัฟศรัทธาว่า อัลกุรอาน คือ กะลามุลลอฮ์ที่มาจากพระองค์ไม่ใช่เป็นมัลลูก เช่นเหมือนกับการศรัทธาของพวกมุอะชีละฮ์ที่กล่าวว่าอัลกุรอานคือมัลลูก

#### 2.2.4.2 กลุ่มเคาะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มเคาะลัฟ ในศตวรรษที่ ๗ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการเหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ ถึงศตวรรษที่ ๖<sup>2</sup>

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า ฎิยาอ์ อัลดีน อะบู อับดุลลอฮ์ มุฮัมมัด เป็น อับลวาฮิด เป็น อะฮมัด เป็น อับดุลเราะฮมาน อัสซะอฺดี อัลมัคดิสีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๖๔๓(al-Zirikli, 2002 : 6/255).

<sup>2</sup> ดูหน้า 79-87

ในบรรดาอุละมาฮ์ศตวรรษที่ ๗ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตาฮีดตามแนวทางเคาะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมามฟักรุดดีน อรรอซีย <sup>1</sup> ได้แต่งหนังสืออะสาส อัตตะกดีส (أساس التقديس) ซึ่งเป็นหนังสือเตาฮีดเล่มหนึ่งที่แต่งตามแนวทางเคาะลัฟซึ่งท่านกล่าวว่า :

“การสรรเสริญทั้งหลายนั้นเป็นสิทธิของอัลลอฮ์ สิ่งที่ว่าญิบคือการมีของพระองค์ และการตั้งเดิมของพระองค์ สิ่งที่ไม่อาจเป็นไปได้คือการเปลี่ยนแปลงของพระองค์ และการสูญสลายของพระองค์ ความยิ่งใหญ่เหนือสิ่งอื่นใดคืออำนาจของพระองค์ และความสูงส่งของพระองค์ ความสมบูรณ์คือความโปรดปรานของพระองค์และความกรุณาของพระองค์ สิ่งที่ยังบอกถึงความเอเกะของพระองค์คือพื้นดินของพระองค์และฟากฟ้าของพระองค์ ความสูงส่งจากการไม่บริสุทธิของการเปรียบเทียบ และการปฏิเสธคือ บรรดาคุณลักษณะและบรรดาพระนามของพระองค์ ดังนั้น อัลอิสติวอาฮ์ของพระองค์หมายถึง การบังคับและการครอบครองของพระองค์ และนุซูลของพระองค์หมายถึง ความดีและการมอบให้ของพระองค์ และอัลมะญีฮ์ของพระองค์หมายถึง คำชี้ขาดของพระองค์” (al-Rāziy, 1986 : 9).

อุละมาฮ์เคาะลัฟจะใช้หลักความคิดในการอธิบายและพิจารณาเกี่ยวกับเตาฮีด พร้อมทั้งตีความอายะฮ์ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ เช่นเดียวกับอิมามฟักรุดดีน อรรอซีย

2) อิมามอัลอามิดี <sup>2</sup> ได้แต่งหนังสือมอยะฮ์ อัลมูรอม ฟิ อิลม อัลกะลาม (غاية المرام في علم الكلام) เป็นหนังสือเตาฮีดที่เขียนตามแนวทางเคาะลัฟ เช่น ท่านอธิบายเกี่ยวกับคิฟตะกะลามในตอนหนึ่งว่า : “กลุ่มที่ถูกต้องจากบรรดาผู้นับถือศาสนาอิสลามได้มีทัศนะว่า พระเจ้าทรงไว้ซึ่งความสูงส่งยิ่ง เป็นผู้ทรงตรัสด้วยคำตรัสที่ตั้งเดิมทรงอยู่กับพระองค์รวมอยู่กับชาติ ไม่มีอักษร และไม่มีเสียง” (al-ʿĀmidī, n.d.: 87).

กลุ่มเคาะลัฟมีความศรัทธาว่า คิฟตะกะลามของอัลลอฮ์ นั้นไม่ใช่เป็นคำตรัสที่มีหุรฟ

และสามารถได้ยิน ดังคำอธิบายของอิมามอัลอามิดี ซึ่งไม่เหมือนกับกลุ่มสะลัฟที่ศรัทธาว่า กะลามคือคำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ทรงมีหุรฟและสามารถได้ยินกับผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เบ็น อุมีร์ เบ็น อัลฮะสัน เบ็น อัลฮุสัยน อัตตัยมีย อัลบักรีย อะบู अबดุลลอฮ์ ฟักรุดดีน อรรอซีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๖๐๖(al-Subkiy, 1413 : 8/81 ; al-Zirikliy, 2002 : 6/313).

<sup>2</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อัลฮะสัน อะลีย เบ็น มุฮัมมัด เบ็น สาลิม สัยฟุดดีน อัลอามิดี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๖๓๑(al-Zirikliy, 2002 : 4/332 ; al-Dhahabiy, 1963: 2/259 ; Ibn Khalikān, 1900 : 3/293).

## 2.2.5 เตาฮีดในศตวรรษที่ ๘ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราช

### 2.2.5.1 กลุ่มสะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มสะลัฟ ในศตวรรษที่ ๘ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการ เหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ ถึงศตวรรษที่ ๗

ในบรรดาอะลิมศตวรรษที่ ๘ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะเตาฮีดตามแนวทาง สะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมามอิบนุ ตัยมียะฮ์ ได้แต่งหนังสือมัญมูอ อัลฟะตาวา (مجموع الفتاوى) ใน บรรดาคำกล่าวของท่านที่ยืนยันว่าเตาฮีดในสมัยของท่านยังสอดคล้องกับเตาฮีดในสมัยของท่านนะบี มุฮัมมัด ﷺ เศาะฮาบะฮ์ ตาบิอิน และตาบิอิตาบิอินทุกประการ เช่น ท่านกล่าวว่า :

“นี่คือการศรัทธาของกลุ่มผู้รอดพ้น ผู้ถูกช่วยเหลือจนถึงวันกิยามะฮ์ อะฮฺลุสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ คือ การศรัทธาต่ออัลลอฮ์ บรรดามะลาอิกะฮ์ของพระองค์ บรรดา คัมภีร์ของพระองค์ บรรดาเราะซูลของพระองค์ การฟื้นคืนชีพหลังจากการตายและการศรัทธาต่ออัลเกาะดร์ ความดีและความชั่ว และส่วนหนึ่งของการศรัทธาต่อ อัลลอฮ์ คือ การศรัทธากับสิ่งที่พระองค์ทรงให้คุณลักษณะกับพระองค์เองในกิตาบ ของพระองค์ และกับสิ่งเราะซูลของพระองค์ ﷺ ได้ให้คุณลักษณะกับพระองค์ โดย ไม่เปลี่ยนแปลง ไม่ปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ไม่ให้วิธีการและไม่อุปมา แต่ทว่า พวกเขาศรัทธาว่าแท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ ความ ว่า : ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์และพระองค์เป็นผู้ทรงได้ยิน ผู้ทรงเห็น (สุเราะฮ์ อัซซุรอ : อายะฮ์ ๑๑)” (Ibn Taimiyyah, 1995 : 3/129-130).

กลุ่มอะฮฺลิสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ศรัทธาต่ออรุกันอิมานทั้งหก ตลอดจนคุณลักษณะ ของอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งหมดที่ปรากฏในอัลกุรอานและอัลฮะดีษ โดยไม่เปลี่ยนแปลง ไม่ปฏิเสธ ไม่ให้วิธีการ และเปรียบเทียบ โดยยึดหลักการจากสุเราะฮ์อัซซุรอ อายะฮ์ที่ ๑๑

2) อิมามอัชชะฮะบีย<sup>2</sup> ได้แต่งหนังสืออัลอรัซ (العرش) ซึ่งเป็นหนังสือที่แต่งบนแนว ทางสะลัฟ ท่านได้อธิบายเกี่ยวกับการยืนหยัดกับพระนามของอัลลอฮ์และคุณลักษณะของพระองค์ว่า

“แนวทางของสะลัฟ คือ การยืนหยัดต่อบรรดาพระนามของอัลลอฮ์ ﷻ และบรรดา คุณลักษณะของพระองค์ พร้อมกับการปฏิเสธความเสมอเหมือนกับมัลกุก การยืน หยัดโดยไม่มีการเปรียบเทียบ การให้ความบริสุทธิ์โดยไม่มีการปฏิเสธ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ ความว่า : ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือน

<sup>1</sup> ดูหน้า 69-88

<sup>2</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เบ็น อะฮฺมัด เบ็น อุซมาน เบ็น ก็อยมาซ อัชชะฮะบีย ซัมสุตดิน อะบู อับดุลลอฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๗๔๘ (al-Subkiy, 2004 : 1/352 ; al-Zirikli, 2002 : 5/326).

พระองค์ และพระองค์เป็นผู้ทรงไต่ฝัน ผู้ทรงเห็น (สุเราะฮ์อัซซุรอ : อายะฮ์ ๑๑) ในคำตรัสของพระองค์ ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ﴾ เป็นการปฏิเสธสำหรับการเปรียบเทียบ และการเสมอเหมือน และในคำตรัสของพระองค์ที่ว่า ﴿وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ เป็นการปฏิเสธสำหรับการออกนอกศาสนาและนิกายที่ปฏิเสธคุณสมบัติของพระเจ้า” (al-Dhahabi, 2003 : 1/188).

กลุ่มสะลัฟจะใช้อายะฮ์ ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ เป็นหลักการในการยืนยันหยัดพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งหมด พร้อมทั้งปฏิเสธความเสมอเหมือนกับสิ่งถูกสร้างทั้งหลาย ดังคำอธิบายของอิมามอัชชะฮียะฮ์

3) อิมามอิบนุ ก้อยยิม อัลญะซีเยฮ์<sup>1</sup> ได้แต่งหนังสืออิจญ์ติมาอ อัลญุญุช อัลอิสลามียะฮ์ อะลา ฆะชะวะ อัลมุอัฏฏิละฮ์ อะล ญะฮ์ อัลญะฮ์มิยะฮ์ (اجتماع الجيوش الإسلامية على غزو المعطلة والجهمية) เป็นหนังสือที่แต่งตามแนวทางสะลัฟที่มีการยืนยันหยัดคุณลักษณะสูงส่ง (อัลอูลู) ของอัลลอฮ์เหนือมัลกุตของพระองค์ทั้งหลาย ด้วยหลักฐานจากอัลกุรอาน อัลฮะดีษ คำกล่าวของเศาะฮาบะฮ์ ตาบีอินและอุละมาอ์หลังจากนั้น อาทิ เช่น คำกล่าวของอะบู ฮะนีฟะฮ์ที่ว่า : “ผู้ใดกล่าวว่า ฉันไม่ทราบพระเจ้าของฉันอยู่บนฟากฟ้าหรืออยู่บนแผ่นดิน แท้จริงเขาได้ปฏิเสธศรัทธาแล้ว เพราะอัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า ﴿الَّذِينَ عَلَى الْعَرْشِ أُسْتَوَى﴾ ความว่า : ผู้ทรงกรุณาปราณี ทรงสถิตอยู่บนบัลลังก์ (สุเราะฮ์ ฏอฮา : อายะฮ์ ๕) และบัลลังก์ของพระองค์นั้นอยู่เหนือฟากฟ้าทั้งเจ็ด” (Ibn al-Qaiyim, 1993 : 99).

กลุ่มสะลัฟจากบรรดาเศาะฮาบะฮ์ ตาบีอิน ตาบีอ ตาบีอินและอุละมาอ์หลังจากนั้น ทั้งหมดจะยืนยันหยัดกับคุณลักษณะอัลอิสติวอาห์เหนือบัลลังก์ของอัลลอฮ์ ﷻ ตามที่ปรากฏในอัลกุรอาน และอัลฮะดีษทุกประการ

#### 2.2.5.2 กลุ่มเคาะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มเคาะลัฟ ในศตวรรษที่ ๘ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการเหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ ถึงศตวรรษที่ ๗

ในบรรดาอุละมาอ์ศตวรรษที่ ๘ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตาฮีดตามแนวทางเคาะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมามอิบนุ ญะมาอะฮ์<sup>1</sup> ได้แต่งหนังสืออิฎฏอฮ์ อัตตะลีฟี กัฎฏอฮ์ อิญญัฎฏอฮ์ อัตตะอิล्ली (إيضاح الدليل في قطع حجج أهل التعطيل) เป็นหนังสือเตาฮีดเล่มหนึ่งที่เขียนตาม

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด บิน อะบี บักรฺ บิน อัยยูบฺ บิน สะอฺดฺ บิน ฮุร็อยซฺ ซัมสุตดิน อะบู अबดุลลอฮ์ อิบนุ ก้อยยิม อัลญะซีเยฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๗๕๑(al-Zirikli, 2002 : 6/56).

<sup>2</sup> หน้าที่ 79-89

แนวทางเคาะลัฟ เช่น ท่านอธิบายเกี่ยวกับอะดีฮ์อันนุซูลว่า : “พึงทราบเถิด แท้จริง การเสด็จลง (อันนุซูล) ที่มีความหมายว่าการย้ายจากที่สูงลงมาที่ต่ำนั้น ไม่อนุญาตนำอะดีฮ์ใช้กับความหมายนี้” (Ibn Jamā‘ah, 1990 : 163).

อุละมาอ์เคาะลัฟใช้หลักการตะอ์วิลกับอายะฮ์หรืออะดีฮ์ที่คิดว่าคลุมเครือ อย่างเช่น กรณีของอิมามอิบนุ ญะมาอะฮ์ที่อธิบายเกี่ยวกับคิฟัตุนุซูล

2) อิมามอัลอีญีย <sup>2</sup> ได้แต่งหนังสืออัลมะฆะวากิฟ ฟิ อิลม อัลกะลาม (الموافق في علم) เป็นหนังสือเตาฮีดที่เขียนตามแนวทางเคาะลัฟ เช่น ท่านกล่าวว่า : “การสังเกตในการรู้จัก อัลลอฮ์ ﷻ คือ วาญิบโดยมติดอย่างเป็นเอกฉันท์ แต่มีความแตกต่างในวิธีการยืนยันของมันเป็น ทศนะของพวกเราโดยใช้การฟัง (การบัญญัติ) และทศนะของพวกมุตะชีละฮ์คือใช้สติปัญญา” (al-Ejjiy, n.d. : 28).

การสังเกตเป็นหลักการสำคัญอย่างหนึ่งของกลุ่มเคาะลัฟที่ใช้ในการรู้จักอัลลอฮ์ ﷻ และพิจารณาการมีอยู่ของพระองค์ ดังการยืนยันของอิมามอัลอีญีย

## 2.2.6 เตาฮีดในศตวรรษที่ ๙ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราช

### 2.2.6.1 กลุ่มสะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มสะลัฟ ในศตวรรษที่ ๙ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการ เหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ ถึงศตวรรษที่ ๘

ในบรรดาอุละมาอ์ศตวรรษที่ ๙ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตาฮีดตามแนวทาง สะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมามอิบนุ อัลวะซีร <sup>4</sup> ได้แต่งหนังสืออัลอะวาซิมี วะ อัลกะาะวาซิมี ฟิ อัชชะบับ อัน สุนนะฮ์ อะบี อัลกอสิม (العواصم والقواصم في الذب عن سنة أبي القاسم) ในบรรดาคำกล่าวที่ ยืนยันว่าเตาฮีดในสมัยของท่านยังสอดคล้องกับเตาฮีดในสมัยของท่านนะบีมุฮัมมัด ศะฮาบะฮ์ ตาบิอิน และตาบิอิตาบิอินทุกประการ เช่น ท่านกล่าวว่า :

“และฉันกล่าวว่า : แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ได้สร้างมนุษย์บนพื้นฐานแห่งการรู้จักพระองค์ ดังที่พระองค์ตรัสว่า : ﴿فَطَرَتُ اللَّهَ أَنِّي فَطَرْتُ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا بَدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَٰلِكَ الْيُسُوءُ﴾ : โดยเป็นธรรมชาติของอัลลอฮ์ซึ่งพระองค์ทรงสร้างมนุษย์ขึ้นมา ไม่

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อับดุลลอฮ์ มุฮัมมัด เป็น อิบรอฮีม เป็น สะอิดิลลอฮ์ เป็น ญะมาอะฮ์ อัลน่านีย อัลหะมะวีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 733 (al-Zirikli, 2002 : 5/297).

<sup>2</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อัลฟุฏล อับดุลเราะฮ์มาน เป็น อะฮมัด เป็น อับดุลอะซะฟุร อะญูดุดดีน อัลอีญีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๗๕๖ (al-Zirikli, 2002 : 3/295).

<sup>3</sup> ดูหน้า 69-91

<sup>4</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เป็น อิบรอฮีม เป็น อะลี เป็น อัลมุตะฏอ เป็น อัลมุฟฏัฏ อัลหะสะนีย อัลกอสิมีย อะบู อับดุลลอฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๘๔๐ (al-Zirikli, 2002 : 5/300).



มีการเปลี่ยนแปลงในการสร้างของอัลลอฮ์นั่นคือ ศาสนาอันเที่ยงตรง (สุเราะฮ์ฮัรุม :  
 อายะฮ์ ๓๐) และท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้อธิบายและได้เพิ่มความชัดเจนด้วยคำ  
 กล่าวของท่านว่า ((كُلُّ مَوْلُودٍ يُوَلَّدُ عَلَى الْفِطْرَةِ)) ความว่า : มนุษย์ทุกคนเกิดมาบน  
 พื้นฐานแห่งสัญญาตญาณ<sup>1</sup>” (Ibn al-Wazīr, 1994 : 3/391).

กลุ่มสะลัฟมีความเข้าใจและศรัทธาว่า การรู้จักอัลลอฮ์ ﷻ เป็นสัญญาตญาณของ  
 มนุษย์ที่ถูกบังเกิดขึ้นมา โดยยึดหลักฐานจากอัลกุรอาน (สุเราะฮ์ฮัรุม อายะฮ์ที่ ๓๐) และอัลฮะดีษ  
 (al-Bukhāriy, 1422: 1385 ; Muslim, 1996 : 6) ต่างกับกลุ่มเคาะลัฟที่ความเข้าใจและศรัทธาว่า การ  
 รู้จักอัลลอฮ์ ﷻ นั้นจะต้องใช้วิธีการสังเกตเท่านั้น

2) อิมามอัลมักริซีย<sup>2</sup> ได้แต่งหนังสือตัจญีรียัต อัตเตาฮีด อัลมุฟีด (تجريد التوحيد  
 المفيد) เป็นหนังสือเล่มหนึ่งที่เขียนตามแนวทางสะลัฟ เช่น ท่านกล่าวว่า :

“และไม่มีการสงสัย แท้จริงบรรดามุขรินจะไม่ปฏิเสธเตาฮีดฮัรุมบียะฮ์ พวกเขา  
 ยอมรับว่าอัลลอฮ์ ﷻ พระองค์เดียวเท่านั้นเป็นผู้สร้างมนุษย์ ฟากฟ้าและพื้นดิน และ  
 เป็นผู้ดำรงประโยชน์ให้กับโลกทั้งหมด แต่จะปฏิเสธเตาฮีดฮัรุมบียะฮ์และ  
 อัลมะฮับบะฮ์ (ความรัก) ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงรายงานในคำรัสของพระองค์ว่า :  
 ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَخْذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنِدَادًا يُحِبُّوهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ﴾ ความ  
 ว่า: และในหมู่มนุษย์นั้นมีผู้ที่ยึดถือบรรดาภาคีอื่นจากอัลลอฮ์ ซึ่งพวกเขารักภาคี  
 เหล่านั้นเช่นเดียวกับรักอัลลอฮ์ แต่บรรดาผู้ศรัทธานั้นเป็นผู้ที่รักอัลลอฮ์มากยิ่งขึ้นกว่า  
 (สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ : อายะฮ์ ๑๖๕) แล้วในเมื่อพวกเขาได้ทำให้สิ่งอื่นเหมือน  
 กับพระองค์ในเตาฮีดนี้ พวกเขาคือผู้ตั้งภาคี” (al-Maqriziy, 1989 : 7).

อะฮฺลุสสุนนะฮ์ วะลัฎมะอะฮ์จะยึดมั่นในเตาฮีดฮัรุมบียะฮ์ อัลลุลูฮียะฮ์  
 และอัลอัสมาอ์ วัตศิฟาทอย่างสมบูรณ์ ไม่เหมือนกับพวกมุขรินที่ยอมรับในเตาฮีดฮัรุมบียะฮ์ แต่  
 ปฏิเสธกับเตาฮีดฮัรุมบียะฮ์ ดังคำตรัสในสุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ อายะฮ์ที่ ๑๖๕

#### 2.2.6.2 กลุ่มเคาะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มเคาะลัฟ ในศตวรรษที่ ๙ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการ  
 เหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ ถึงศตวรรษที่ ๘

ในบรรดาอะลิมศตวรรษที่ ๙ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตาฮีดตามแนวทาง  
 เคาะลัฟ อาทิ เช่น

<sup>1</sup> บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1422 : 1385 ; Muslim, 1996 : 6)

<sup>2</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะฮฺมัด เบน อะลี เบน อับดุลกอดีร์ อะบู อัลอับบาส อัลฮุสัยนีย์ อัลอับยัดีย์ อัลมักริซีย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๘๔๕  
 (al-Zirikli, 2002 : 1/177).

<sup>3</sup> ดูหน้า 79-92

1) อิมามอัสนะนุสรี<sup>1</sup> ได้แต่งหนังสือเกี่ยวกับเตาฮีดหลายเล่ม เช่น อุมมุลบะรอฮีน (أم البراهين) ชัรฮ อุมมุลบะรอฮีน (شرح أم البراهين) และชัรฮ อัลก็อดดิมัต (شرح المقدمات) เป็นต้น ท่านได้อธิบายเกี่ยวกับศิฟาตมะอานีย์ว่า : “ศิฟาตมะอานีย์ หมายถึง คุณลักษณะที่มีที่ดำรงอยู่กับชาติที่สูงส่ง มี ๗ ศิฟาตคือ อัลกุดเราะฮ์ อัลอิรอตะฮ์ อัลอิลม อัลฮะยาฮ์ อัลสัมอ อัลบะศร์ และอัลกะลาม” (al-Sanūsiy, 2009 : 138).

เตาฮีดในสมัยเคาะลัฟจะเน้นการอธิบายและให้ความสำคัญกับเตาฮีดอัศศิฟาตอย่างมาก โดยเฉพาะศิฟาตมะอานีย์ ๗ ศิฟาต ต่างกับเตาฮีดในสมัยสะลัฟที่ให้ความสำคัญกับเตาฮีดทั้งสามประเภท โดยเฉพาะในเตาฮีดอัลอูลูฮียะฮ์

2) อิมามอัลอัสเกาะลานีย์ ได้แต่งหนังสือฟัตฮุลบารีย์ บิรรัฮ เศาะฮิฮ์ อัลบะกุรีย (فتح الباري بشرح صحيح البخاري) เป็นหนังสืออธิบายฮะดีษเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ อาทิเช่น เรื่องเตาฮีด ท่านได้อธิบายฮะดีษอันนุซูล โดยอ้างคำพูดของอัลบัยฎอวียว่า : “เมื่อได้ยืนยันด้วยความแน่ใจว่า แท้จริงพระองค์สุบฮานะฮ์ ผู้ทรงบริสุทธิ์จากรูปร่างและเนื้อที่ แน่แน่นอนได้ปฏิเสธกับพระองค์ คำว่า “อันนุซูล” (การเสด็จลง) ที่มีความหมายว่า การย้ายจากที่หนึ่งไปยังที่หนึ่งที่ต่ำกว่า ดังนั้นความหมายของมันคือ การเข้าไปใกล้ความเมตตาของพระองค์ กล่าวคือ ย้ายคุณลักษณะอันเกรียงไกรที่ต้องการ ไกรไปยังคุณลักษณะอันทรงเกียรติที่ให้ความเอ็นดูและความเมตตา” (al-‘Asqalāniy, n.d.: 3/31).

อุละมาอ์เคาะลัฟจะให้ความสำคัญบริสุทธิ์ต่ออัลลอฮ์ ﷻ โดยการตีความอายะฮ์หรือฮะดีษที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของพระองค์ที่เข้าใจว่าคลุมเครือ เช่น การตีความศิฟัตอันนุซูลหรือการเสด็จลงของอัลลอฮ์ ﷻ เป็นการเข้าไปใกล้ความเมตตาของพระองค์

## 2.2.7 เตาฮีดในศตวรรษที่ ๑๐ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราช

### 2.2.7.1 กลุ่มสะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มสะลัฟ ในศตวรรษที่ ๑๐ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการเหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ ถึงศตวรรษที่ ๙

ในบรรดาอุละมาอ์ศตวรรษที่ ๑๐ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตาฮีดตามแนวทางสะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมามอิบนุ อัลมิบร็อด<sup>3</sup> ได้แต่งหนังสืออัตตะมฮิด ฟิ อัลกะลาม อะลา อัตเตาฮีด (التمهيد في الكلام على التوحيد) เป็นหนังสือเตาฮีดเล่มหนึ่งที่แต่งตามแนวทางของสะลัฟ เช่น ท่านกล่าวว่า :

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อับดุลลอฮ์ มุฮัมมัด เป็น ยูสุฟ เป็น อุมร์ เป็น ซุัยบ อัสนะนุสรี อัลหะสนีย์ เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. ๘๓๒ และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๘๙๕(al-Zirikliy, 2002 : 7/154).

<sup>2</sup> ดูหน้า 69-93

<sup>3</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า ยูสุฟ เป็น ฮะสัน เป็น อะฮมัด เป็น ฮะสัน เป็น อับดุลฮาดี ญะมาลุดดีน อิบนุ อัลมิบร็อด เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๙๐๙ (al-Zirikliy, 2002 : 8/225).

“และเราศรัทธากับสิ่งที่พระองค์เองทรงให้คุณลักษณะตามความประสงค์ของ

พระองค์ และสิ่งที่เราะสูลของพระองค์ได้ให้คุณลักษณะต่อพระองค์ตามความ  
ประสงค์ของเราะสูลของพระองค์ เราจะไม่ตีความ ไม่ปฏิเสธ และไม่เปรียบเทียบ

พระองค์กับมัลกุก อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า : ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾<sup>1</sup>  
ความว่า : ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์ และพระองค์เป็นผู้ทรงได้ยิน ผู้ทรงเห็น

(สุเราะฮ์อิซซุรอ : อายะฮ์ ๑๑)” (Ibn al-Mibrad, 1997 : 53).

เตาฮีดในสมัยสะลัฟจะศรัทธาต่อคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ตามที่พระองค์ทรงให้  
คุณลักษณะกับพระองค์เองและที่เราะสูลของพระองค์ได้ให้คุณลักษณะต่อพระองค์ตามความประสงค์  
ของพระองค์ โดยไม่ตีความ ไม่ปฏิเสธและไม่เปรียบเทียบ

#### 2.2.7.1 กลุ่มเคาะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มเคาะลัฟ ในศตวรรษที่ ๑๐ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการ  
เหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ ถึงศตวรรษที่ ๙<sup>1</sup>

ในบรรดาอุละมาฮ์ศตวรรษที่ ๑๐ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตาฮีดตามแนวทาง  
เคาะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมามอัซซุญญัย<sup>2</sup> เป็นหนึ่งในบรรดาอุละมาฮ์ที่อธิบายเตาฮีดตามแนวทาง  
เคาะลัฟ เช่น ท่านอธิบายศิฟัตอัลมะญีฮ์ (การเสด็จมา) ในตัฟซีร อัลญะลาลัยนของท่านเกี่ยวกับ  
อายะฮ์ :

﴿وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا﴾

(سورة الفجر : آية 22)

ความว่า : “และพระเจ้าของเจ้าเสด็จมาพร้อมทั้งมะลาอิกะฮ์ด้วย เป็น  
แถว ๆ”

(สุเราะฮ์อัลฟัจญ์ร : อายะฮ์ 22)

ท่านอธิบายว่า: อายะฮ์ ﴿وَجَاءَ رَبُّكَ﴾ หมายถึง (أمر) แปลว่า “กิจการของพระองค์”  
(al-Suyūṭiy, n.d.: 807) ซึ่งเป็นการอธิบายอายะฮ์ตามแนวทางของเคาะลัฟ

การอธิบายของอิมามอัซซุญญัยเกี่ยวกับศิฟัตอัลมะญีฮ์ (การเสด็จมา) ของอัลลอฮ์  
ﷻ ไม่ต่างกับอุละมาฮ์เคาะลัฟท่านอื่น ๆ ที่ให้ความหมายว่า เป็นกิจการของพระองค์

<sup>1</sup> ดูหน้า 79-94

<sup>2</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า ญะลาอุดดีน อับดุลเราะหมาน บิน อะบี บักรฺ บิน มุฮัมมัด บิน ซาบิฏุดดีน อัซซุญญัย เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 849 และ  
เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๙๑๑(al-Zirikli, 2002 : 3/301).

2) อิมามอัดเดวานีย์<sup>1</sup> ได้แต่งหนังสืออัลฮิญาญ อัลบาฮิเราะฮ์ ฟิ อีฟฮาม อัลญออิฟะฮ์ อัลกาฟิเราะฮ์ อัลฟาญิเราะฮ์ (الحجج الباهرة في إفحام الطائفة الكافرة الفاحرة) เป็นหนังสืออะกีดะห์เล่มหนึ่งที่เขียนตามแนวทางเคาะลัฟ เช่น ท่านกล่าวว่า : “และส่วนหนึ่งคือ เคาะลุลกุรอ่าน (การกล่าวอัลกุรอ่านคือ มัคลุก) โดยให้เหตุผลว่า : หากอัลกุรอ่านไม่ใช่มัคลุก แนนอนอัลลอฮ์ ﷻ ต้องเป็นผู้ทรงพูดกับมัน และคำพูดนั้นจะต้องอาศัยลำคอ ลิ้นและริมฝีปาก และสิ่งเหล่านั้นจำเป็นต้องมีร่างกาย และการมีร่างกายนั้นเป็นสิ่งที่ปฏิเสธกับอัลลอฮ์ ﷻ” (al-Dawwāniy, 2000 : 53).

การเปรียบเทียบคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ กับมัคลุกของพระองค์เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เพราะคอลิกกับมัคลูกนั้นไม่เหมือนอยู่แล้ว

## 2.2.8 เตาฮีดในศตวรรษที่ ๑๑ แห่งฮิญาเราะฮ์ศักราช

### 2.2.8.1 กลุ่มสะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มสะลัฟ ในศตวรรษที่ ๑๑ แห่งฮิญาเราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการเหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ ถึงศตวรรษที่ ๑๐<sup>2</sup>

ในบรรดาอุละมาศตวรรษที่ ๑๑ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะห์เตาฮีดตามแนวทางสะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมามอัลกัรมี<sup>3</sup> ได้แต่งหนังสืออะกอวีล อัซซิกอต ฟิ ตะฮ์วีล อัลอัสมَاء วะ อะศคีฟาต วะ อัลอายาต อัลมุฮกะมาต วะ อัลมุชตะบิฮาต (أقوال الثقات في تأويل الأسماء والصفات) ในบรรดาคำกล่าวที่ยืนยันว่าเตาฮีดในสมัยของท่านยังสอดคล้องกับเตาฮีดในสมัยของท่านนะบีมุฮัมมัด เสาะฮาบะฮ์ ตาบีอิน และตาบีอิตาบีอินทุกประการ เช่น ท่านกล่าวว่า :

“และอัลลอฮ์ทรงรู้ว่า แท้จริง หลังจากฉันได้ค้นหาทั้งหมดและอ่านในสิ่งที่มีความสามารถจากคำพูดของสะลัฟ ฉันไม่เห็นคำพูดของคนใดที่บ่งบอกไม่มีตัวบท และไม่มีคำที่ขัดแย้งที่ปฏิเสธศิฟาตเคาะบะรียะฮ์ (คุณลักษณะต่างๆ ที่รายงาน) และฉันไม่เห็นคนใดที่ปฏิเสธกับมันด้วย แต่ในทางตรงข้ามพวกเขาปฏิเสธการเปรียบเทียบและปฏิเสธกับผู้เปรียบเทียบระหว่างอัลลอฮ์กับมัคลุก และไม่เห็นด้วยกับผู้ปฏิเสธคุณลักษณะ เช่น คำพูดของนะอีม เบ็น ฮัมมาดอาจารย์ของอัลบุกอริยฺ ว่า “ผู้ใดที่เปรียบเทียบอัลลอฮ์กับมัคลุกของพระองค์ แท้จริงเขาได้ปฏิเสธแล้ว และ

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เบ็น อัซฮัด อัศศิดดีกี อัตเตวานี ญะลาละตุดีน เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๙๑๘ (al-Zirikli, 2002 : 6/32).

<sup>2</sup> ดูหน้า 69-95

<sup>3</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เบ็น ยูสุฟ เบ็น อะบี บักร เบ็น อะฮมัด อัลกัรมี อัลมัคดิสียฺ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๐๓๓ (al-Zirikli, 2002 : 7/203).

ผู้ใดปฏิเสธสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงให้คุณลักษณะด้วยพระองค์เอง แท้จริงเขาได้ปฏิเสธ และไม่มีสิ่งใดที่อัลลอฮ์ทรงให้คุณลักษณะด้วยพระองค์เองและท่านเราะสูลของพระองค์ ได้ให้คุณลักษณะต่อพระองค์เป็นการเปรียบเทียบ” (al-Kāramiy, 1406 : 114).

อุละมาอ์ในสมัยสะลัฟจะศรัทธาต่อคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งหมดที่รายงานโดยพระองค์เองและเราะสูลของพระองค์ โดยปราศจากการปฏิเสธ การตีความและการเปรียบเทียบ

2) อิมามอิบนุ ฟะกีฮ ฟุศเศาะฮ์<sup>1</sup> ได้แต่งหนังสืออัลอัยน วะ อัลอะษัร ฟิ อะกออิด อะฮล อัลอะษัร (العين والأثر في عقائد أهل الأثر) เป็นหนังสือที่เขียนตามแนวทางของสะลัฟ ในตอนหนึ่งท่านเขียนยืนยัน เช่นเดียวกับ การยืนยันของอุละมาอ์สะลัฟท่านอื่น ท่านกล่าวว่า :

“แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสกับมูซา ﷺ และทรงตรัสกับบรรดามุอ์มินในวันกียามะฮ์ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า ﴿وَكَلَّمَ رَبُّهُ﴾ ความว่า: และพระเจ้าของเขได้ตรัสแก่เขา (สุเราะฮ์อัลอะฮรอฟ : อายะฮ์ ๑๔๓) และพระองค์ ﷻ ตรัสว่า ﴿يُمُوسَىٰ إِنِّي اصْطَفَيْتُكَ﴾ (สุเราะฮ์อัลอะฮรอฟ : อายะฮ์ ๑๔๔) และพระองค์ ﷻ ตรัสอีกว่า ﴿وَنَدَيْتُهُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ﴾ ความว่า: โอ้มูซา แท้จริงข้าได้เลือกเจ้าให้เหนือกว่ามนุษย์ทั้งหลาย เนื่องด้วยบรรดาสาสนของข้าและด้วยถ้อยคำของข้า (สุเราะฮ์อัลอะฮรอฟ : อายะฮ์ ๑๔๔) และพระองค์ ﷻ ตรัสอีกว่า ﴿وَنَدَيْتُهُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ﴾ ความว่า: และเราได้ร้องเรียกเขาจากทางด้านขวาของภูเขาฏูร (สุเราะฮ์มรยัม : อายะฮ์ ๕๒) และเราได้ลงมติอย่างเป็นเอกฉันท์ว่า มูซาได้ยินคำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ จากอัลลอฮ์ ไม่ใช่จากต้นไม้ ไม่ใช่จากหินและไม่ใช่จากอื่นใด เพราะหากว่ามูซาได้ยินจากอื่น นอกจากอัลลอฮ์ ﷻ แน่อนบะนี อีรรอฮ์ลมีเกียรติกว่าท่านในเรื่องนั้น เนื่องจากว่าพวกเขาได้ยินจากผู้มีเกียรติกว่า จากการที่มูซาได้ยินจากมันและพวกเขาได้ยินจากมูซา” (Ibn Faqīh Fussah, 1407 : 91).

อุละมาอ์สะลัฟได้มีมติเป็นเอกฉันท์ยอมรับว่า นะบีมุฮานันน์ได้ยินคำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ จากพระองค์จริง ซึ่งตรงข้ามกับกลุ่มมูอะตะชีละฮ์ที่ปฏิเสธการได้ยินของนะบีมุซา

### 2.2.8.2 กลุ่มเคาะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มเคาะลัฟ ในศตวรรษที่ ๑๑ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการเหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ ถึงศตวรรษที่ ๑๐<sup>2</sup>

ในบรรดาอุละมาอ์ศตวรรษที่ ๑๑ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตาฮีดตามแนวทางเคาะลัฟ อาทิ เช่น

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อับดุลบากีย์ เบ็น อับดุลบากีย์ เบ็น อับดุลกอดิร อัลบะอิลีย์ อิบนุ ฟะกีฮ ฟุศเศาะฮ์ เสียชีวิต ในปี ฮ.ศ. ๑๐๗๑ (al-Zirikli, 2002 : 3/272).

<sup>2</sup> ดูหน้า 79-96

1) อิมามอัลมุลลา อะลีย อัลกอรี <sup>1</sup> ได้แต่งหนังสือซัย อัลฟิฆ อัลอักบร ลีอะบี อะนีฟะฮ์ อันนุมาน (شرح الفقه الأكبر لأبي حنيفة النعمان) เป็นหนังสือเตาฮีดเล่มหนึ่งที่อธิบายตามแนวทาง เคาะลัฟ เช่น ท่านอธิบายเกี่ยวกับศิฟัตอัลกะลามว่า :“และอัลกะลามคือศิฟัตหนึ่งจากบรรดาศิฟัตษาดียะฮ์ (คุณลักษณะแห่งตน) แท้จริง พระองค์ ﷺ เป็นผู้พูดด้วยกะลามของพระองค์ ซึ่งเป็นศิฟัตดั้งเดิม สิ่งที่ถูกอธิบายโดยการร่างขึ้น เรียกชื่อว่าอัลกูราน” (al-Mullā ‘Aliy al-Qāriy, 1997 : 55).

การอธิบายศิฟัตกะลามของอิมาม อัลมุลลา อะลีย อัลกอรีข้างต้นไม่ต่างกับการอธิบายของอุละมาอ์เคาะลัฟท่านอื่น ๆ เช่นกัน

2) อิมามอะฮมัด อัลมัเกาะรีย <sup>2</sup> ได้แต่งหนังสืออิฎออะฮ์ อัตุญญะฮ์ ฟิ อิดติกอด อะฮฺล อัลสุนนะฮ์ (إضاءة الدجنة في اعتقاد أهل السنة) เป็นหนังสือเตาฮีดที่แต่งตามแนวทางเคาะลัฟ ซึ่งผู้แต่งได้กล่าวยืนยันถึงแนวทางของตนเองในตอนต้นว่า :“อะฮมัด อัลพะกีร์ อัลมัเกาะรีย อัลมัฆริบีย อัลมาลิกีย อัลอัชชะรีีย กล่าวว่า” (Ahmad al-Maqqariy, n.d.: 3) คือ ยอมรับตนเองว่าตามแนวทางของอัลอัชชะรีีย

อิมามอะฮมัด อัลมัเกาะรียยอมรับโดยตัวเองว่าตามแนวทางของอัลอัชชะรีีย ดังนั้นการอธิบายและการยึดมั่นในเตาฮีดของอิมาม อะฮมัด อัลมัเกาะรียจะเหมือนกับอุละมาอ์อะชาอิเราะฮ์ท่านอื่น ๆ ด้วย

## 2.2.9 เตาฮีดในศตวรรษที่ ๑๒ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราช

### 2.2.9.1 กลุ่มสะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มสะลัฟ ในศตวรรษที่ ๑๒ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการเหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ ถึงศตวรรษที่ ๑๑

ในบรรดาอุละมาอ์ศตวรรษที่ ๑๒ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตาฮีดตามแนวทางสะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมามอัสะฟารีนีย ได้แต่งหนังสือละวามิอ อัลอันวาร อัลบะฮียะฮ์ วะ สะวาฆิอ อัลอิสรอ อัลอะชะรียะฮ์ (لوامع الأنوار البهية وسواطع الأسرار الأثرية) เป็นหนังสืออะกีดะฮ์เล่มหนึ่งที่แต่งตามแนวทางสะลัฟที่สอดคล้องกับเตาฮีดในสมัยของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ เคาฮาบะฮ์ ตาบีอิน และตาบีอูตาบีอินทุกประการ เช่น ท่านกล่าวว่า :

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะลีย เป็น สุลฏอน มุฮัมมัด นูรุดดีน อัลมุลลา อัลชะเราะวีย อัลกอรี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๐๑๔(al-Zirikli, 2002: 5/12).

<sup>2</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะฮมัด เป็น มุฮัมมัด เป็น อะฮมัด เป็น ยะหยา อัลมัเกาะรีย อัลมาลิกีย อัลอัชชะรีีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๐๔๑ (al-Zirikli, 2002 : 1/237).

<sup>3</sup> ดูหน้า 69-97



“แท้จริงเมื่อท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้รายงานให้กับเราสิ่งหนึ่งจากคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ จำเป็นแก่เราต้องศรัทธา ถึงแม้เราไม่สามารถยืนยันด้วยสติปัญญาก็ตาม และผู้ใดไม่ยอมรับสิ่งที่ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้นำมา จนกว่าเขาจะรู้ด้วยสติปัญญาของเขา แท้จริงเขาได้เหมือนกับผู้ที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสกับพวกเขาว่า ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ หมายความว่า : พวกเขา กล่าวว่าเราจะไม่ศรัทธาเป็นอันขาดจนกว่าเราจะได้รับเยี่ยงสิ่งที่บรรดาเราะสูลของอัลลอฮ์ได้รับมาแล้ว อัลลอฮ์เป็นผู้ทรงรอบรู้ยิ่ง ณ ที่พระองค์จะทรงให้มีสาส์นของพระองค์ขึ้น (สุเราะฮ์อัลอันอาม : อายะฮ์ ๑๒๔) และผู้ใดได้ปฏิบัติบนทางแห่งนี้ความจริงแล้วเขาผู้นั้นมิได้เป็นผู้ศรัทธาต่อเราะสูลุลลอฮ์” (al-Safārīniy, 1982 : 1/20).

อะฮฺลุสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์เชอ์ฟิงและศรัทธาต่อสิ่งที่มาจากท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ทั้งหมด โดยเฉพาะสิ่งที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ เพราะไม่มีใครรู้ดีในเรื่องนี้หลังจากพระองค์แล้ว นอกจากท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ เท่านั้น

#### 2.2.9.2 กลุ่มเคาะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มเคาะลัฟ ในศตวรรษที่ ๑๒ แห่งฮิญาเราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการเหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ ถึงศตวรรษที่ ๑๑

ในบรรดาอุละมาฮ์ศตวรรษที่ ๑๒ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตาฮีดตามแนวทางเคาะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมามอะลี ย อัลมุอัคคัร <sup>2</sup> ได้แต่งหนังสือตักรีย อัลบะอิด อิลลา ญะฮะเราะฮ์ อัตเตาฮีด (تقريب البعيد إلى جوهر التوحيد) เป็นหนังสือเตาฮีดที่แต่งตามแนวทางเคาะลัฟ เช่น ท่านอธิบายว่า : “และการทำความเข้าใจกับสามประเภทนี้ คือ อัลวาญิบ อัลมุสตะฮิล และอัลญะฮิซ มันคือประเภทต่างๆ ของฮุกุมอักลีย ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับผู้ที่ต้องการเข้าไปในรายวิชานี้” (‘Aliy al-Mu’akhkhar, n.d. : 118).

อุละมาฮ์เคาะลัฟให้ความสำคัญทางสติปัญญาเหนืออื่นสิ่งใดและถือว่าสติปัญญาเป็นฐานสำคัญของการรู้จักพระเจ้า ดังนั้นอุละมาฮ์เคาะลัฟจะทำความเข้าใจกับฮุกุมอักลียทั้งสามประเภทข้างต้นเป็นอันดับแรก

2) อิมามอัชชุกรอนีย <sup>3</sup> ได้แต่งหนังสือซุรฮ อัชชุกรอนีย อะลา มุวัฏฏะฮ์ อัลอิมาม มาลิก (شرح الزرقاني على موطأ الإمام مالك) เป็นหนังสือฮะดีษที่อธิบายตามแนวทางเคาะลัฟ เช่น

<sup>1</sup> ดูหน้า 79-98

<sup>2</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะลี เบ็น มุฮัมมัด เบ็น สาลิม อะบู อัลฮะสัน อัตตะมิมีย อันนะวะวีย อัศเศาะฟาฏีญ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๑๑๘ (al-Zirikli, 2002 : 5/14).

<sup>3</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เบ็น अबดุลบากีย เบ็น ยูสุฟ เบ็น อะฮฺมัด อัชชุกรอนีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๑๒๔ (al-Zirikli, 2002: 6/184)

ท่านอธิบายเกี่ยวกับศิฟัตอันนุซูล (การเสด็จลงของอัลลอฮ์) ที่ปรากฏในฮะดีษว่า : “เมื่อได้ยืนหยัดกับผู้ไม่อยู่กับที่ว่า แท้จริงพระองค์ ﷻ เป็นผู้ทรงบริสุทธิ์จากการมีรูปร่างและการมีที่จำกัด แน่นอนได้ ยืนยันคำว่าอันนุซูลที่มีความหมายว่า การเคลื่อนไหวจากที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่งที่ต่ำกว่า ดังนั้น ความหมายของมันคือการเข้าใกล้เราะฮ์มะฮ์มาตของพระองค์” (al-Zurqāniy, 1990 : 2/49).

กลุ่มเคาะลัฟจะใช้หลักการตะอ์วีลกับอายะฮ์ที่คลุมเครือ โดยเฉพาะอายะฮ์ที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ เพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์ต่ออัลลอฮ์ ﷻ ดังเช่น การอธิบายของอิมามอัชชูรกอณีย์ข้างต้น

### 2.2.9.3 กลุ่มตรงข้ามกับสะลัฟและเคาะลัฟ

ชีอะฮ์เป็นกลุ่มหนึ่งที่มีอะกิดะฮ์เตาฮีดแตกต่างกับชาวสะลัฟและเคาะลัฟ ชีอะฮ์ ได้ยึดถือหลักการการศรัทธาในเตาฮีดดังนี้

#### 1) การศรัทธาในเตาฮีดอัลอูลูอียะฮ์

อะกิดะฮ์ของชีอะฮ์ที่เกี่ยวกับเตาฮีดอัลอูลูอียะฮ์มีดังนี้ คือ

ก. นำหลักฐานของเตาฮีดใช้เป็นหลักฐานในการแต่งตั้งบรรดาอิมาม หมายถึง การนำเอาตัวบทหรือหลักฐานจากอัลกุรอานที่สั่งใช้ให้ทำอิบาตะฮ์ต่ออัลลอฮ์องค์เดียว เปลี่ยนความหมายเป็นการศรัทธาต่ออิมามอะลี และบรรดาอิมามทั้งหลาย และตัวบทที่ทรงห้ามมิให้มีภาคีต่ออัลลอฮ์ กลับเปลี่ยนความหมายเป็นการตั้งภาคีในการแต่งตั้งอิมาม อาทิ เช่น คำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ว่า :

﴿وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ﴾

(سورة الزمر : بعض من آية 65)

ความว่า “และโดยแน่อนได้มีวะฮยูมายังเจ้า (มุฮัมมัด) และมายังบรรดานะบีก่อนหน้าเจ้า หากเจ้าตั้งภาคี (กับอัลลอฮ์) แน่อนการงานของเจ้าก็จะไร้ผล”

(สุเราะฮ์อ์ซุฆร : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๖๕)

หนังสืออัลกาฟีย์เป็นหนังสือของพวกชีอะฮ์ที่ถูกต้องที่สุดในการรายงาน และตฟสีร์อัลกุมมีย์เป็นหนังสือหลักที่ยึดถือของพวกเขา ได้อธิบายอายะฮ์คำว่า ﴿لَئِنْ أَشْرَكْتَ﴾ หมายถึง “หากท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ตั้งภาคีในการแต่งตั้ง (การวิลายะฮ์) ให้กับผู้อื่นนอกจากอะลี” (al-Kulainiy, 1388 : 1/427) และในอีกสำนวนหนึ่งว่า “หากท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้สั่งให้แต่งตั้งคนหนึ่งพร้อมกับการแต่งตั้งอะลี หลังจากท่าน แน่อนการงานของท่านจะสูญเสีย” (al-Qummiy, 1387 : 2/251).

การอธิบายของชีอะฮ์ข้างต้นเป็นการอธิบายที่ขัดแย้งกับเจตนารมณ์ของอายะฮ์ ซึ่งในอายะฮ์มีความชัดเจนเกี่ยวกับการให้ความเอกะต่ออัลลอฮ์ ﷻ ในการทำอิบาตะฮ์ของบ่าว แต่พวกชีอะฮ์กลับเบี่ยงเบนความหมายของอายะฮ์ไปใช้กับอะลี โดยการเปลี่ยน “การอิบาตะฮ์” เป็น “การวิลายะฮ์” ทั้งๆ ที่อายะฮ์ไม่ได้กล่าวถึงแต่อย่างใด

ข. การแต่งตั้งผู้ปกครอง (อัลวิลายะฮ์) คือ ปัจจัยสำคัญของการตอบรับการทำงานต่าง ๆ ของกลุ่มชีอะฮ์ ดังที่พวกชีอะฮ์กล่าวว่า :

“แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ทรงกำหนดให้กับอะลี ความรู้ระหว่างพระองค์และมัลลูกของพระองค์ ผู้ใดรู้จักอะลี ผู้นั้นคือมุอ์มิน และผู้ใดปฏิเสธท่าน ผู้นั้นคือกาฟิร และผู้ใดไม่รู้จักท่าน ผู้นั้นคือผู้หลงทาง และผู้ใดได้กำหนดสิ่งหนึ่งให้กับท่าน ผู้นั้นคือผู้ตั้งภาคี และผู้ใดได้มาด้วยการแต่งตั้งท่านเป็นผู้ปกครองเขาผู้นั้นได้เข้าสวรรค์”

(al-Kulainiy, 1388 : 1/437) และชีอะฮ์ยังกล่าวอีกว่า : “แท้จริงแล้วผู้ใดที่ยอมรับการเป็นผู้ปกครองของเรา หลังจากนั้นได้เสียชีวิตไปบนสภาพนั้น การละหมาด การถือศีลอด การจ่ายซะกาต และการทำหัจญ์ของผู้นั้นถูกตอบรับ และหากผู้ใดไม่ยอมรับกับการเป็นผู้ปกครองของเรา ณ อัลลอฮ์ ﷻ พระองค์จะไม่ทรงตอบรับสิ่งใดจากบรรดาท่านของผู้นั้น” (Ibn Babawaih, 1300 : 154-155).

ความเชื่อของชีอะฮ์ที่กล่าวว่าการงานต่าง ๆ จะไม่ถูกตอบรับนอกจากด้วยการวิลายะฮ์ ซึ่งเป็นความเชื่อที่ขัดแย้งกับหลักการอิสลามที่อัลกุรอานได้อธิบายว่า หลักของการตอบรับบรรดาอะมัลคือเตาฮีด และสาเหตุของการปฏิเสธหรือการไม่ตอบรับอะมัลคือการตั้งภาคี ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾

(سورة النساء : بعض من آية 48)

ความว่า “แท้จริงอัลลอฮ์จะไม่ทรงอภัยโทษให้แก่การที่สิ่งหนึ่งจะถูกให้มีภาคีขึ้นแก่พระองค์และพระองค์จะทรงอภัยให้แก่สิ่งอื่นจากนั้นสำหรับผู้ที่ไม่ทรงประสงค์”

(สุเราะฮ์ อันนิสาฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๔๘)

ค. กลุ่มชีอะฮ์มีการศรัทธาว่าแท้จริงบรรดาอิมามคือ สื่อกกลางระหว่างอัลลอฮ์กับมัลลูก

ชีอะฮ์อิมามียะฮ์ ได้กล่าวในเรื่องนี้ว่า : “แท้จริงบรรดาอิมามสิบสองท่าน พวกเขา คือสื่อกกลางระหว่างอัลลอฮ์กับมัลลูกของพระองค์” (al-Majlisiy, 1403 : 23/97).

อัลมัจลีสีย<sup>1</sup> ได้เขียนชื่อเรื่องเกี่ยวกับบรรดาอิมามในหนังสือของท่านว่า : “บทว่าด้วยแท้จริงมนุษย์จะไม่ได้รับทางน่านอกจากด้วยกับบรรดาอิมาม และบรรดาอิมามคือสื่อกกลางระหว่างมัลลูกกับอัลลอฮ์ และคนหนึ่งจะไม่ได้เข้าสวรรค์นอกจากเขารู้จักกับบรรดาอิมาม” (al-Majlisiy, 1403 : 23/97).

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด บากิร เบ็น มุฮัมมัด ตะกีเย เบ็น มัคศูด อะลี อัลอัศพะฮานีย อัลมัจลีสีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๑๑๑ (al-Zirikli, 2002 : 6/48).

การศรัทธาของชีอะฮ์ข้างต้นเป็นการศรัทธาที่ขัดกับหลักศรัทธาของอะฮลิสสุนนะฮ์ ที่อุละมาอ์กล่าวว่า ผู้ใดได้กำหนดสื่อกลางระหว่างเขากับอัลลอฮ์ แล้วมอบหมายให้กับสื่อกลางและ วังวอน ขอร้องกับสื่อกลาง แน่นนอนผู้นั้นได้ปฏิเสธศรัทธาโดยมติดังเป็นเอกฉันท์ เพราะว่า นั้น เหมือนกับการกระทำของบรรดาผู้บูชาเจว็ดที่กล่าวว่า : ﴿ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى ﴾ ความว่า “เรามีได้เคารพภักดีพวกเขา เว้นแต่เพื่อทำให้เราใกล้ชิดกับอัลลอฮ์” (สุเราะฮ์อิซซุมัร : อายะฮ์ ๓) (al-Bahūtiy, 1403 : 6/168).

ง. กลุ่มชีอะฮ์กล่าวว่าแท้จริงอิมามทรงห้ามในสิ่งที่ท่านประสงค์และอนุมัติในสิ่งที่ท่านประสงค์เช่นกัน

หลักการเตาฮีดของอะฮลิสสุนนะฮ์คือ ศรัทธาว่าอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้นเป็นผู้บัญญัติ พระองค์อนุมัติในสิ่งที่พระองค์ทรงประสงค์และห้ามในสิ่งที่พระองค์ทรงประสงค์เช่นกัน โดยไม่มีผู้ใดมี หน้าที่ส่วนกับพระองค์ในการบัญญัติ และบรรดาเราะฮ์ลุลของพระองค์เป็นผู้เผยแพร่บัญญัติให้กับ บรรดาบ่าวของพระองค์ ดังนั้นผู้ใดกล่าวอ้างว่า อิมามสามารถอนุมัติในสิ่งที่ท่านประสงค์และยับยั้งใน สิ่งที่ท่านประสงค์เช่นกัน ผู้นั้นได้เข้าในอายะฮ์ของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ว่า:

﴿ أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللَّهُ ﴾

(سورة الشورى : بعض من آية 21)

ความว่า “หรือว่าพวกเขามีภาคีต่าง ๆ ที่ได้กำหนดศาสนาแก่พวกเขา ซึ่งอัลลอฮ์มิได้ทรงอนุมัติ”

(สุเราะฮ์อิซซุรอ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๒๑)

พวกมุซริกีนมิได้ปฏิบัติในสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงบัญญัติในศาสนาให้กับท่านนะบี แต่ ทว่าพวกเขาได้ปฏิบัติสิ่งที่ชัฎฏอนจากญินและมนุษย์ได้ห้ามและอนุมัติให้กับพวกเขา (Ibn Kathīr, 1999 : 7/198).

การปฏิบัติตามการบัญญัติของผู้อื่นนอกเหนือจากอัลลอฮ์ ﷻ ถือว่าเป็นการตั้งภาคี ต่ออัลลอฮ์ ﷻ แบบหนึ่งที่ไม่อนุญาต

กลุ่มชีอะฮ์กล่าวว่าแท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ทรงสร้างมุฮัมมัด อะลี และฟาฏิมะฮ์ แล้ว พวกเขาอาศัยอยู่หนึ่งพันศตวรรษ หลังจากนั้นได้ทรงสร้างสรรพสิ่งทั้งหลาย แล้วเรียกบรรดาสัตว์ สร้างเป็นพยาน บังคับให้ภักดีและมอบหมายกิจการต่าง ๆ ให้กับพวกเขา แล้วพวกเขาอนุมัติในสิ่งที่ ประสงค์และห้ามในสิ่งที่ประสงค์เช่นกัน (al-Kulainiy, 1388 : 1/441 ; al-Majlisiy, 1403 : 25/340).

จากอะบี ญะอฟร <sup>1</sup> ท่านกล่าวว่า : “ผู้ใดที่เราได้อนุญาตสิ่งหนึ่งให้กับเขา แล้วได้ ประสบจากการกระทำของบรรดาผู้อธรรม <sup>1</sup> มันคือสิ่งอนุมัติ (ฮะลา) เนื่องจากบรรดาอิมามจากพวก

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู ญะอฟร มุฮัมมัด อัลบากิร เป็น อะลี เป็น อัลฮุสัยน เป็น อะลี เป็น อะบี ฏอลิบ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๑๔ (al- Dhahabīy, 1985 : 4/401).

เราเป็นผู้ถูกมอบหมายให้ทำหน้าที่แทน แล้วสิ่งใดที่ได้อนุญาต มันคือสิ่งอนุมัติ (ฮะลา) และสิ่งใดที่ได้ห้าม มันคือสิ่งต้องห้าม(ฮะรอ) (al-Mufīd, 1402 : 330 ; al-Majlisiy, 1403 : 25/334).

การศรัทธาของชีอะฮ์ต่อบรรดาอิมามและอุละมาฮ์ของพวกเขาเหมือนกับการศรัทธาของชาวคริสต์นิกายออร์ทอดอกซ์ของพวกเขา ซึ่งพวกเขาทั้งหลายได้ยึดเอาบรรดาบาทหลวงและนักปราชญ์เป็นพระเจ้านอกเหนือจากอัลลอฮ์ ﷻ ดังที่พระองค์ตรัสว่า :

﴿ اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهَبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ ﴾

(سورة التوبة : بعض من آية 31)

ความว่า “พวกเขาได้ยึดเอาบรรดานักปราชญ์ของพวกเขาและบรรดาบาทหลวงของพวกเขาเป็นพระเจ้าอื่นจากอัลลอฮ์”

(สุเราะฮ์อัตเตอาบะฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๓๑)

พวกอะฮ์ลิลกิตาบได้ยึดถือการอนุมัติ (ฮะลา) และการห้าม (ฮะรอ) จากคำแนะนำของนักปราชญ์และบาทหลวงแทนบัญญัติของอัลลอฮ์ ﷻ จึงเท่ากับว่าพวกเขาถือเอานักปราชญ์และบาทหลวงเป็นพระเจ้า (al-Baghawiy, 1420 : 2/339).

การปฏิบัติตามผู้อื่นนอกเหนือจากอัลลอฮ์ ﷻ ในเรื่องของการฮะลาและการฮะรอเท่ากับว่าเราได้เฝ้าติดตามต่อผู้นั้น

2) การศรัทธาในเตาฮีดอรรูบียะฮ์

อะกีดะฮ์ของชีอะฮ์ที่เกี่ยวกับเตาฮีดอรรูบียะฮ์มีดังนี้ คือ

ก. กลุ่มชีอะฮ์กล่าวว่า แท้จริงอรร็อบ (พระเจ้า) นั้นคือ อัลอิมาม

จากการติดตามบรรดาอิมามจากหนังสือที่ถูกยอมรับของกลุ่มชีอะฮ์ พอที่จะสรุปได้

ดังนี้

กลุ่มชีอะฮ์กล่าวอ้างว่าอะลีได้กล่าวว่า : “ฉันคือ ร็อบบของแผ่นดิน กล่าวคืออิมามของแผ่นดิน” แล้วอ้างว่ามันคือ ความมุ่งหมายของอายะฮ์ ๖๙ ในสุเราะฮ์ อัซซุมัร

﴿ وَأَشْرَفَتِ الْأَرْضُ بِرُؤُوسِنَا ﴾

(سورة الزم : بعض من آية 69)

ความว่า “และแผ่นดินจะเป็นประกายด้วยรัศมีแห่งพระเจ้าของมัน”

(สุเราะฮ์ อัซซุมัร : 69) (al-Qummīy, 1387 : 2/253 ; al-Kashaniy, n.d.:

2/251) เช่นเดียวกับคำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ

<sup>1</sup> บรรดาผู้ธรรมในความ เชื่อของชีอะฮ์หมายถึงบรรดาเคาะลีฟะฮ์อิสลามทั้งหลายนอกจากอะลี และบุตรของท่านอัลฮะสันเท่านั้น เพราะพวกเขาทั้งหลายไม่ได้แต่งตั้งเคาะลีฟะฮ์อะลี ดังนั้นเคาะลีฟะฮ์ทุกคนที่นอกเหนือจากทั้งสองแล้วคือ ผู้ธรรม (Nāsir bin ‘Abdullāh, 1994 : 484).

﴿وَلَا يَشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾

(سورة الكهف : بعض من آية 110)

ความว่า “และอย่าตั้งผู้ใดเป็นภาคีในการเคารพภักดีต่อพระผู้เป็นเจ้าของเขาเลย”

(สุเราะฮ์อัลกะฮฟ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 110)

ตัฟสีร์อัลอียาซีได้อธิบายว่า หมายถึง “การยอมจำนนกับอะลี عليه السلام และไม่ตั้งภาคีกับท่านในเรื่องคิลาฟะฮ์กับผู้ที่ไม่ได้มาจากครอบครัวของท่าน” (al-‘Iyāshiy, n.d.: 2/353 ; Muhsin al-‘Amīn, n.d.: 2/497 ; al-Kashanīy, n.d.: 3/270).

การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำว่า “ร็อบบ” ( رَب ) เป็น “อิมาม” ( إمام ) ของชีอะฮ์ ในอายะฮ์ข้างต้นเป็นการเปลี่ยนแปลงความหมายที่ไม่ถูกต้อง เนื่องจากคำว่า “ร็อบบ” ( رَب ) ในอายะฮ์ได้มาในรูปแบบของ “อิฎฏอฟะฮ์” (คำสัมพันธ) ซึ่งบ่งบอกถึงการเจาะจงกับอัลลอฮ์ ﷻ พระองค์เดียว เช่นเดียวกันกับคำว่า “อรร็อบบ” ( الرَب ) ที่มีอะลิฟกับลาม ( لا ) นำหน้า ซึ่งไม่สามารถใช้กับผู้อื่นได้นอกจากพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ เพียงผู้เดียวเท่านั้น

ข. กลุ่มชีอะฮ์ กล่าวว่า แท้จริงดุญาและอาคิเราะฮ์ทั้งหมด เพื่ออิมามดำเนินตามความประสงค์ของท่าน

ในหนังสืออัลกาฟี ได้ ตั้งข้อบทหนึ่งว่า “บทว่าด้วยแท้จริงแผ่นดินทั้งหมด สำหรับอิมาม” (al-Kulainiy, 1388 : 1/407).

จากอะบี อับดุลลอฮ์ <sup>1</sup> อะลียฮิสสะลาม กล่าวว่า : “เจ้าทราบมิใช่หรือ แท้จริงดุญาและอาคิเราะฮ์นั้นสำหรับอิมาม ท่านสามารถวางม้นตามที่ท่านประสงค์และสามารถให้มั่นกับผู้ที่ท่านประสงค์ นั้นเป็นการอนุญาตจากอัลลอฮ์สำหรับท่าน” (al-Kulainiy, 1388 : 1/409).

การศรัทธาของชีอะฮ์ในลักษณะนี้ถือว่าการศรัทธาที่ตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ ด้านอรรูบูบียะฮ์ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ﴾

(سورة البقرة : آية 107)

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อับดุลลอฮ์ ญะอฺฟัร อัศศอดิกุ เบ็น มุฮัมมัด อัลบะกัร เบ็น อะลี เบ็น อัลฮุสَيْن เบ็น อะลี เบ็น อะบี ฏอลิบ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๔๘(al-Dhahabi, 2003 : 3/828 ; Ibn Khalikān, 1900 : 1/327 ; al-Zirikli, 2002 : 2/126).



ความว่า “เจ้า (มุฮัมมัด) มิได้รู้ดอกหรือว่า แท้จริงอัลลอฮ์นั้นทรงมีอำนาจ  
แห่งชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดิน อื่นจากอัลลอฮ์แล้วพวกเจ้าย่อมไม่มีผู้  
คุ้มครองใด ๆ และผู้ช่วยเหลือใด ๆ”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ : อายะฮ์ ๑๐๗)

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงแจ้งกับบ่าวของพระองค์ว่า แท้จริงอัลลอฮ์ทรงมีอำนาจแห่งชั้นฟ้า  
ทั้งหลายและแผ่นดิน ดังนั้นบ่าวทั้งหลายจำเป็นต้องเชื่อฟังและปฏิบัติคำสั่งใช้และคำสั่งห้ามของ  
พระองค์เท่านั้น (Ibn Kathīr, 1999 : 1/379).

การเชื่อฟังและการปฏิบัติตามย่อมเกิดขึ้นกับผู้คุ้มครองและผู้ช่วยเหลือเท่านั้น นั่น  
คือ อัลลอฮ์ ﷻ

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿فَلِلَّهِ الْآخِرَةُ وَالْأُولَىٰ﴾

(سورة النجم : بعض من آية 25)

ความว่า “(อำนาจนั้น) เป็นกรรมสิทธิ์ของอัลลอฮ์ทั้งในโลกและโลกนี้”

(สุเราะฮ์อันนัจม : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 25)

กิจการทั้งหมดเป็นกรรมสิทธิ์ของอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้น พระองค์คือ ผู้ครอบครองและ  
ผู้ดำเนินการในโล่นี้และโลกหน้าตามความประสงค์ของพระองค์ (Ibn Kathīr, 1999 : 7/458).

ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นในโลกนี้และโลกหน้าเป็นความประสงค์ของพระองค์ ทั้งนี้เพราะ  
อำนาจทั้งหมดเป็นของพระองค์

ค. อ่างการเกิดภาวะเหตุการณ์บนโลกให้กับบรรดาอิมาม

ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นบนโลกนี้ด้วยพลังอำนาจของอัลลอฮ์ ﷻ และการกำหนดของพระองค์  
ไม่มีภาคใด ๆ ทั้งสิ้นสำหรับพระองค์ ซึ่งต่างกับอะกิดะฮ์ของชีอะฮ์ที่อ้างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้กับ  
อิมามของพวกเขา

จากสมาะอะฮ์ เบน มิสรอน<sup>1</sup> กล่าวว่า: “ฉันได้อยู่กับอะบี อับดิลลอฮ์ อะลียฮิสสะลาม  
แล้วได้เกิดฟ้าร้องและฟ้าแลบขึ้นมา แล้วอะบู อับดุลลอฮ์ อะลียฮิ อัสสะลาม กล่าวว่า มิใช่หรือ  
แท้จริงฟ้าร้องนี้ได้เกิดมาจากไหนและฟ้าแลบนี้มาจากไหน? แท้จริงแล้วมันมาจากอำนาจของผู้เป็น  
เจ้าของท่าน ฉันถามว่าใครเป็นผู้เป็นเจ้าของเรา ท่านตอบว่า อะมีรุลมุอ์มินีน อะลียฮิสสะลาม”  
(al-Mufid, 1402 : 327 ; al-Majlisiy, 1403 : 27/33 ; Muhsin al-Amīn, n.d. : 2/482).

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า สมาะอะฮ์ เบน มิสรอน เบน อับดุลเราะหมาน อัลหะญาเราะมียะฮ์เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๔๕ (Mustafā bin al-Husain, n.d. : 2/373).

จากการอธิบายข้างต้นแสดงว่า ทุกครั้งที่เกิดขึ้นจากฟ้าร้องและฟ้าแลบคือมาจากอำนาจของอะลี ย ซึ่งเป็นการศรัทธาที่ขัดแย้งกับการศรัทธาของอะฮฺลิส สุนนะฮ์ที่ศรัทธาว่าเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้นมาจากอำนาจของอัลลอฮ์ ﷻ พระองค์เดียวเท่านั้น

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ الْغَمَامَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنشِئُ السَّحَابَ الثِّقَالَ﴾

(سورة الرعد : آية 12)

ความว่า “พระองค์คือผู้ทรงให้พวกเจ้าเห็นฟ้าแลบเพื่อความกลัวและความหวังและทรงให้เกิดเมฆที่บ”

(สุเราะฮ์ อัลเราะอะด : อายะฮ์ ๑๒)

การที่อัลลอฮ์ ﷻ แสดงให้มัลกฏของพระองค์เห็นฟ้าแลบเพื่อความกลัวและความหวังเป็นหลักฐานหนึ่งจากบรรดาหลักฐานของพระองค์ที่บ่งบอกว่า พระองค์นั้นคือ ผู้สมควรได้รับการเคารพภักดีพระองค์เดียวเท่านั้น (al-Shanqīṭiy, 1995 : 2/237).

การเกิดก่อนเมฆ ฟ้าแลบและฝนตก ทั้งหมดนั้นคือ กิจการของอัลลอฮ์ ﷻ พระองค์เดียวไม่มีภาคีใดๆ ทั้งสิ้น

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสอีกว่า :

﴿اللَّهُ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيَّحَ فَتُبْرِ سَحَابًا فَيَبْسُطُهُ فِي السَّمَاءِ كَيْفَ يَشَاءُ﴾

(سورة الروم : بعض من آية 48)

ความว่า “อัลลอฮ์ทรงเป็นผู้ส่งลมทั้งหลาย แล้วมันได้รวมตัวกันขึ้นเป็นเมฆ แล้วพระองค์ทรงให้มันแผ่กระจายไปตามท้องฟ้า เท่าที่พระองค์ทรงประสงค์”

(สุเราะฮ์อัลรุม : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๔๘)

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงเป็นผู้ส่งลมแล้วรวมตัวแผ่กระจายเป็นเมฆตามท้องฟ้าตามความประสงค์ของพระองค์ แล้วเกิดฝนตกลงมาซึ่งทำให้บ่าวของพระองค์ดีใจ (al-Baghawiy, 1420 : 3/582).

เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งหมดนั้นคือ สัญญาณแห่งการเป็นพระเจ้าของผู้ทรงอำนาจยิ่งใหญ่ที่ไม่มีภาคีใดๆ กับพระองค์

ง. การศรัทธาว่ามีบางส่วนของพระเจ้าอาศัยอยู่ในอิมาม

มีรายงานจากชีอะฮ์กล่าวอ้างว่า แท้จริงส่วนหนึ่งจากนूरของพระเจ้าอาศัยอยู่กับอะลี ย ดังที่อะบู อับดุลลอฮ์ได้รายงานว่า : “หลังจากนั้นพระองค์ได้ลูบเราด้วยมือขวาของพระองค์ แล้วนूरของพระองค์ได้ไปยังที่ว่างในตัวเรา” (al-Kulainiy, 1388 : 1/440) ท่านยังได้กล่าวอีกว่า : “แต่ทว่าอัลลอฮ์ได้รวมกับเราด้วยพระองค์เอง” (al-Kulainiy, 1388 : 1/430).

การศรัทธาดังกล่าวเป็นการให้อำนาจอย่างอิสระกับอิมามเหมือนอัลลอฮ์ซึ่งเป็น  
อะกีดะฮ์ที่ขัดแย้งกับอะกีดะฮ์ของอะฮฺลิสุนนะฮ์ วะลญะมาอะฮ์

จ. มีความเชื่อว่าวันและเวลาสามารถให้คุณและโทษได้

อะกีดะฮ์อะฮฺลิสุนนะฮ์มีการศรัทธาว่า คุณและโทษนั้นมาจากอัลลอฮ์ ﷻ พระองค์  
เดียวไม่ใช่การเวลากลางคืนและกลางวัน ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿وَمَا بِكُمْ مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْزِعُونَ﴾

(سورة النحل : آية 53)

ความว่า “และไม่มีความโปรดปรานใด ๆ ที่พวกเจ้าได้รับ นอกจากมันย่อม  
มาจากอัลลอฮ์ ดังนั้นเมื่อความทุกข์ร้ายประสบแก่พวกเจ้า พวกเจ้าก็จะ  
คร่ำครวญขอพรต่อพระองค์”

(สุเราะฮ์อันนะฮล : อายะฮ์ ๕๓)

ไม่มีนิมัตใดที่มนุษย์ได้รับ เว้นแต่มันมาจากอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้น ดังนั้นเมื่อความทุกข์  
ยาก ความขัดสน และความเจ็บไข้ได้ป่วยประสบแก่พวกเจ้าแล้ว พวกเจ้าก็จะวิงวอนขอพรต่อ  
พระองค์ (al-Baghawiy, 1420 : 3/83).

อะฮฺลิสุนนะฮ์มีการศรัทธาว่า ความโปรดปรานและความทุกข์ยากต่างๆ ที่เกิดขึ้น  
ล้วนแล้วมาจากอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งหมด ดังนั้นจึงอ้อนวอนร้องขอต่อพระองค์เกิด ต่างกับกลุ่มชีอะฮ์ที่มี  
ความเชื่อว่าการเวลากลางคืนและกลางวันสามารถให้รุ่งรอยได้ อะบู อับดุลลอฮ์ได้กล่าวว่า :

“ท่านอย่าออกไปในวันศุกร์เพื่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่จำเป็น ในเมื่อเป็นวันเสาร์ และพระ  
อาทิตยได้ปรากฏขึ้น ท่านจงออกไปเพื่อในสิ่งที่จำเป็นของท่าน” (Ibn Babawaih,  
1401 : 1/95 ; al-Hurr al-‘Āmiliy, 1403 : 8/253) ท่านได้กล่าวอีกว่า : “วันเสาร์  
สำหรับเราและวันอาทิตยสำหรับบะนีอุมัยยะฮ์” (Ibn Babawaih, 1401 : 2/342 ;  
al-Hurr al-‘Āmiliy, 1403 : 8/253) ท่านได้กล่าวต่อไปว่า : “ท่านอย่าเดินทางในวัน  
จันทร์และอย่าขอสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่จำเป็นในวันนั้น” (al-Baraqīy, 1331 : 346 ;  
al-Hurr al-‘Āmiliy, 1403 : 8/255) และได้กล่าวต่อไปอีกว่า : “วันพุธสุดท้ายของ  
เดือนคือ วันเคราะห์ร้ายตลอดกาล” (Ibn Babawaih, 1389 : 2/27 ; al-Hurr  
al-‘Āmiliy, 1403 : 8/257).

จากการอธิบายข้างต้นพอที่จะสรุปได้ว่ากลุ่มชีอะฮ์มีความเชื่อว่า วันศุกร์ วันอาทิตย  
วันจันทร์และวันพุธ คือวันเคราะห์ร้าย ซึ่งเป็นการลางร้าย (ตะตอยยุร) ชนิดหนึ่งที่เกิดขึ้นกับมุชริกีน  
ในสมัยญาฮิลียะฮ์ อิสลามได้ปราบล้างอะกีดะฮ์ชนิดนี้มาตั้งแต่สมัยช่วงแรกของท่านนะบี มุฮัมมัด ﷺ  
และนับมันเป็นสิ่งที่ไม่ดีอย่างหนึ่ง

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿أَلَا إِنَّمَا طَلَيْتُهُمْ عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾

(سورة الأعراف : بعض من آية 131)

ความว่า “พึงรู้เถิดว่า ที่จริงลางร้ายของพวกเขานั้นอยู่ที่อัลลอฮ์ต่างหาก แต่ทว่าส่วนมากของพวกเขารู้ไม่”

(สุเราะฮ์อัลอะอฺรอฟ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๑๓๑)

แท้จริงสิ่งที่มนุษย์ได้รับจากความอุดมสมบูรณ์และความแห้งแล้ง ความดีและความชั่วทั้งหมดมาจากอัลลอฮ์ ﷻ แต่ทว่า ส่วนมากแล้วพวกเขารู้ไม่ (al-Baghawiy, 1420 : 2/223).

ความแห้งแล้งหรือเคราะห์กรรมต่างๆ ที่มนุษย์ได้ประสบมานั้นไม่ได้เกี่ยวข้องกับคนใดคนหนึ่ง แต่มันเป็นไปตามกฎสถานะของอัลลอฮ์ ﷻ หรือไม่ก็เป็นการลงโทษจากพระองค์ต่างหาก จากอิบนุ อัสฮุด จากท่านเราะสูล ﷺ กล่าวว่า :

((الطَّيْرُ شِرْكٌ، الطَّيْرُ شِرْكٌ، تَلَا))

(أخرجه أبو داود، د.ت : 3910 ، وترمذي، د.ت : 1614)

ความว่า “การลางร้ายเป็นการตั้งภาคี การลางร้ายเป็นการตั้งภาคี สามครั้ง”

(บันทึกโดย Abu Dāwūd, n.d.: 3910 ; al-Tirmidhiy, n.d.: 1614)<sup>1</sup>

การลางร้ายเป็นการตั้งภาคี ทั้งนี้เนื่องจากการเชื่อว่าการลางร้ายนั้นสามารถถึงประโยชน์และปกป้องอันตรายได้ ดังนั้นผู้ใดได้ปฏิบัติเช่นนั้น เท่ากับว่าผู้นั้นได้ตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ

3) การศรัทธาในเตาฮีดอัลอัสมَاءและอัศศิฟาต

อะกีดะฮ์ของชีอะฮ์ที่เกี่ยวกับเตาฮีดอัลอัสมَاءและอัศศิฟาตมีดังนี้คือ

ก. การให้เกินความเป็นจริงในการยืนยัน

กลุ่มแรกที่อุตริขึ้นมาในบรรดามุสลิมคือกลุ่มจากรอฟิฏฏะฮ์<sup>2</sup> เช่น อิซาม เป็น อัลอะกัม<sup>3</sup> อิซาม เป็น สาลิม อัลญะวาลีกี<sup>4</sup> ยูนุส เป็น อับดุลเราะฮมาน อัลกุมมีย<sup>5</sup> และอะบู ญะอฺฟัร

<sup>1</sup> อัลอัลบานียกล่าวว่า เป็นชะดีษเศาะฮีฮ (al-Albāniy, 1420 : 3910).

<sup>2</sup> รอฟิฏฏะฮ์ คือ กลุ่มที่ปฏิเสธการเป็นผู้นำของอะบี บักรและอุมัยร (al-Ash'arī, 1969 : 1/89)

<sup>3</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู มุฮัมมัด อิซาม เป็น อัลอะกัม อัชชะบานีย อัลญุฟัย อัลรอฟีฎีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๙๐ (al-Dhahabiy, 1985 : 10/543 ; al-Zirikli, 2002: 8/85).

<sup>4</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู มุฮัมมัด อิซาม เป็น สาลิม อัลญะวาลีกี อัลญะอฺฟีย เมลา บิซร เป็น มรวาน เป็นอุลามาอ์ รอฟิฏฏะฮ์ (al-Alūsīy, 1373 : 15).

<sup>5</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู มุฮัมมัด ยูนุส เป็น อับดุลเราะฮมาน เป็น ยักญีน อัลกุมมีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๒๐๘ (al-Zirikli, 2002: 8/271).

อัลอฮวัล<sup>1</sup> (al-Rāziy, n.d. : 64) ซึ่งบุคคลทั้งหมดนี้ชื่ออะฮ์ อิมามียะฮ์ถือว่าทัพหน้าอุละมาฮ์ของพวกเขาที่ยอมรับ (Muhsin al-ʿAmīn, n.d. : 1/106).

อิซาม เป็น อัลอะกัม ได้กล่าวอ้างว่า “แท้จริงพระเจ้าที่ถูกเคารพบูชาของเขานั้นเป็นรูปร่างที่มีขอบเขตและสิ้นสุด และที่จริงพระองค์นั้นสูง กว้าง ยาว และความสูงของพระองค์นั้นเท่ากับ ความกว้างของพระองค์” (al-Baghdādiy, 1977 : 65).

อิซาม เป็น สาลิม อัลญะวาลีกีย ได้กล่าวอ้างว่า “แท้จริงพระเจ้าที่ถูกเคารพบูชา นั้นอยู่บนรูปของมนุษย์ และพระองค์นั้นมีอวัยวะสัมผัสทั้งห้าเหมือนอวัยวะสัมผัสของมนุษย์” (al-Baghdādiy, 1977 : 68-69) เช่นเดียวกันญุส เป็น อับดุลเราะฮมาน อัลกุมมียะฮ์ที่ยึดในเรื่องการเปรียบเทียบ (al-Baghdādiy, 1977 : 70).

อัลอฮะรีย ได้กล่าวในหนังสือมะกอလာต อัลอิสลามียีนของท่านว่า แท้จริงช่วงแรก ของชื่ออะฮ์นั้นคือ อะกิดะฮ์มุลญะลิมะฮ์ ที่อธิบายรูปร่างให้กับพระเจ้า ต่อมาในช่วงท้ายของพวกเขาได้เปลี่ยนไปอีกทางหนึ่งคือ การปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮ์หรือการตะอฎีล (al-Ashʿariy, 1969 : 1/106-109).

#### ข. การปฏิเสธคุณสมบัติของพระเจ้า

ในช่วงท้ายของศตวรรษที่ ๓ มัชฮับของชื่ออะฮ์เริ่มตามรอยทัศนะของมูตะซิละฮ์ในการปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ปรากฏในอัลกุรอานและอัลฮะดีษ และได้ไปสู่การตะอฎีลมากขึ้นในศตวรรษที่ ๔ เมื่ออัลมุฟิต<sup>2</sup> และสาวกของเขา เช่น อัลมุสะวีย<sup>3</sup> ผู้ได้รับฉายานามว่า อัชชะรีฟ อัลมูรตะฎอ และอะบู ญะฮัฟร์ อัญญูสีย<sup>4</sup> ซึ่งพวกเขามีความมุ่งมั่นกับหนังสือของมูตะซิละฮ์ (Ibn Taimiyyah, n.d. : 1/229) และมีหนังสือมากมายที่พวกเขาเขียนได้คัดลอกมาจากหนังสือของมูตะซิละฮ์ เช่นเดียวกับการตีฟสิรอายะฮ์ที่เกี่ยวกับอัศลิฟาตและอัลเกาะดร์ (Ibn Taimiyyah, n.d. : 1/356).

ดังนั้นหนังสือของชื่ออะฮ์สมัยหลังจะเหมือนกับหนังสือของมูตะซิละฮ์ในเรื่องเตาฮีดอัลอัสมาฮ์และอัศลิฟาต และอุละมาฮ์ชื่ออะฮ์ได้รับเอาปัญหาต่าง ๆ ที่ยืนยันโดยมูตะซิละฮ์ เช่น การกล่าวว่าอัลกุรอานคือมัคลุก การปฏิเสธการมองเห็นพระเจ้าของมูมินในวันอาคิเราะฮ์และการปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ดังตัวอย่างคือ

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู ญะฮัฟร์ อัลอฮวัล อับดุลกอสิร เป็น ฆอสิร เป็น มุฮัมมัด เป็น อับดุลลอฮ์ อัลบัฆดาดีย์ อัตตะมิมีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๒๙(al-Dhahabiy, 1985 : 17/572).

<sup>2</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เป็น มุฮัมมัด เป็น อันนุอมาน อัลบัฆดาดีย์ ชัยค อัลมุฟิต เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๔๑๓ (al-Dhahabiy, 1985 : 17/344 ; al-Dhahabiy, 1963 : 4/26).

<sup>3</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะลีย เป็น อัลฮุสَيْن เป็น มุสา เป็น มุฮัมมัด เป็น อิบรอฮีม อัลมุสะวีย เป็นที่รู้จักในนามของอัชชะรีฟ อัลมูรตะฎอ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๔๓๖(al-Dhahabiy 2003 : 9/557 ; al-Zirikli, 2002 : 4/278).

<sup>4</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู ญะฮัฟร์ อัญญูสีย มุฮัมมัด เป็น อัลฮะสัน เป็น อะลีย อัญญูสีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๔๖๐ (al-Dhahabiy, 1985 : 18/334 ; al-Zirikli, 2002 : 6/684).

### (1) การกล่าวว่า อัลกุรอ่านคือมัคลุก

อะกีดะฮ์ อะฮฺลิสสุนนะฮ์ศรัทธาว่า อัลกุรอ่านคือ กะลามุลลอฮ์ ที่ถูกประทานลงมาให้กับท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ไม่ใช่มัคลุก แต่กลุ่มชีอะฮ์ได้เลียนแบบตามกลุ่มญะฮฺมียะฮ์ที่กล่าวว่า อัลกุรอ่าน คือ มัคลุก

อัลมัจลีสีย เป็นอุละมาฮ์ชีอะฮ์ท่านหนึ่งได้เขียนหัวข้อเรื่องในหนังสือบิฮาร์อัลอันวาร ว่า บทว่าด้วยอัลกุรอ่านคือมัคลุก (al-Majlisiy, 1403 : 92/117) มุฮซิน อัลอะมีน<sup>1</sup> อธิบายว่า ชีอะฮ์และมุตะซิละฮ์ กล่าวว่า อัลกุรอ่านคือมัคลุก (Muhsin al-ʿAmīn, n.d. : 1/461).

อิบนุ บาบะวัยฮฺ อัลกุมมียะ<sup>2</sup> ได้ทำการเปลี่ยนความหมาย (ตะอ์วีล) คำพูดของบรรดาอิมามที่ยืนยันว่า อัลกุรอ่านไม่ใช่มัคลุก (القرآن غير مخلوق) โดยอธิบายความหมายว่า ( أنه غير مخلوق ) ความว่า แท้จริงมัน (อัลกุรอ่าน) ไม่ใช่มัคลุก คือ ไม่ใช่มัคซูป (สิ่งที่ถูกโกหก) ไม่ใช่ให้ความหมายว่า แท้จริงมันไม่ใช่สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ (Ibn Babawaih, n.d : 225) หมายความว่า ท่านให้ความหมายของคำว่า “มัคลุก” (مخلوق) เป็นมัคซูป (مكذوب)

ดังนั้นสายรายงานต่าง ๆ ที่ปรากฏในหนังสือชีอะฮ์ที่เขียนว่า แท้จริงอัลกุรอ่านที่ถูกประทานลงมาไม่ใช่มัคลุก เป็นทัศนะเก่าของชีอะฮ์ที่ศรัทธา ส่วนคำพูดที่กล่าวว่าอัลกุรอ่านคือมัคลุก เป็นทัศนะใหม่ของชีอะฮ์ (al-Ashʿariy, 1969 : 1/114)

อัฏเฐเราะหฺมาน เบ็น อะบี ฮาติม<sup>3</sup> ได้กล่าวว่า ฉันได้ยินจากบิดาของฉันกล่าวว่า ผู้คนแรกที่น่ามาคำว่า “คือลกุล กุรอ่าน” (خلق القرآن) คือ อัลญะฮฺล เบ็น ดิรฮัม (al-Lālakāy, 2003 : 3/425) และท่านเป็นคนแรกที่กำลังกับการปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮ์ในประชาชาตินี้ หลังจากนั้น คือ อัลญะฮฺม เบ็น ศัฟวาน (Ibn Taimiyyah, 1398 : 5/20).

### (2) ปัญหาอรรถุยะฮ์ (การมองเห็นพระเจ้า)

อะกีดะฮ์ อะฮฺลิสสุนนะฮ์ศรัทธาว่า การมองเห็นพระเจ้าในวันอาคิเราะฮ์เป็นสิทธิของชาวสวรรค์โดยไม่มีการปิดบังและวิธีการ ซึ่งขัดแย้งกับญะฮฺมียะฮ์ มุตะซิละฮ์ เคาะวาริจญ์และชีอะฮ์ อิมามียะฮ์ที่ปฏิเสธในเรื่องนี้ (Ibn ʿAbī al-Izz al-Hanafiy, 1984 : 188-189 ; Ibn Qaiyim, 1985: 171-172).

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮซิน อัตุลกะรีม เบ็น อะลี เบ็น มุฮัมมัด อัลอะมีน อัลหุสณีย อัลอามิลีย เป็นอุละมาฮ์ชีอะฮ์ระดับแนวหน้าท่านหนึ่ง เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๓๗๘ (al-Zirikliy, 2002 : 5/287).

<sup>2</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เบ็น อะลี เบ็น อัลฮุสณีย เบ็น มุสตา บาบะวัยฮฺ อัลกุมมียะ เป็นที่รู้จักในนาม ซัยคุ อัศเศาะดุก เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๓๘๑ (al-Dhahabiy, 1985 : 16/303 ; al-Zirikliy, 2002 : 6/276).

<sup>3</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่าอัฏเฐเราะหฺมาน เบ็น อะบีฮาติม มุฮัมมัด เบ็น อิดริส เบ็น อัลมุนิร เบ็น ดาวูด เบ็น มัฮรอน อะบูมุฮัมมัด อัตตะมิมีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๓๒๓ (al-Dhahabiy, 2003 : 7/533).



อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿وَجُودُكُمْ بِمَا تُؤْتُونَ رِجَالَكُمْ إِلَىٰ رِجَالِكُمْ﴾

(سورة القيامة : آية 22-23)

ความว่า “ในวันนั้นหลาย ๆ ใบหน้าจะเบิกบาน จ้องมองไปยังพระเจ้าของมัน”

(สุเราะฮ์ อัลกิยามะฮฺ : อายะฮ์ ๒๒-๒๓)

คำบ่งชี้ของอายะฮ์เกี่ยวกับอรรูยะฮ์คือ คำว่า ﴿إِلَىٰ رِجَالِكُمْ﴾ หมายถึง (نَافِلَةً) แปลว่า “ท่านเห็นพระองค์ด้วยตาเปล่า” (Ibn Kathīr, 1999 : 8/279).

อายะฮ์ข้างต้นเป็นหลักฐานหนึ่งที่ยืนยันถึงการมองเห็นพระเจ้าของบรรดามุอมีนในวันอาคิเราะฮ์ นอกจากอายะฮ์ข้างต้นแล้วยังมีอีกหลายอายะฮ์ที่กล่าวถึงอรรูยะฮ์

ท่านญะรียร์ เป็น अबดุลลอฮ์<sup>1</sup> รายงานว่า :

((كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ نَظَرَ إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ قَالَ : إِنَّكُمْ سَتَرُونَ رُؤُوسَكُمْ كَمَا تَرَوْنَ هَذَا الْقَمَرَ، لَا تُضَامُونَ فِي رُؤُوسِهِ))

(أخرجه البخاري ، 1997 : 7434)

ความว่า “พวกเรา (เศาะฮาบะฮ์) นั่งอยู่กับท่านนะบี ﷺ เมื่อท่านมองไปยังจันทร์เพ็ญ ท่านได้กล่าวว่า แท้จริงพวกท่านจะได้เห็นพระเจ้าของพวกท่าน เหมือนกับท่านได้เห็นดวงจันทร์ดวงนี้ ท่านทั้งหลายจะไม่ถูกบดบังในการเห็นพระองค์”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 7434).

ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวยืนยันกับบรรดาเศาะฮาบะฮ์ว่า พวกเขาจะได้เห็นอัลลอฮ์ ﷻ ในวันอาคิเราะฮ์ได้อย่างชัดแจ้งโดยไม่มีการปิดบังใดๆ ทั้งสิ้น

จากอายะฮ์อัลกุรอานและอัลฮะดีษข้างต้นชี้ให้เห็นว่า อรรูยะฮ์ เป็นคุณลักษณะหนึ่งของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ศรัทธาชนสามารถจะเห็นพระองค์ในวันอาคิเราะฮ์

ชีอะฮ์ได้กล่าวอ้างว่า อะบู अबดุลลอฮ์ ญะอฺฟัร อัศศอดิก ได้ถูกถามเกี่ยวกับการมองเห็นอัลลอฮ์ในวันกิยามะฮ์ แล้วท่านตอบว่า : “อัลลอฮ์ผู้ทรงบริสุทธิ์และทรงไว้ซึ่งความสูงส่งยิ่งจากสิ่งนั้น ด้วยความสูงส่งและความยิ่งใหญ่...แท้จริงสายตาทั้งหลาย ไม่สามารถมองเห็นนอกจากสิ่งที่มีสีและวิธีการสำหรับมัน” (al-Majlisiy, 1403 : 4/31).

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า ญะรียร์ เป็น अबดุลลอฮ์ เป็น ญะอฺบิร เป็น มาลิก อัลบะญะลียี เศาะหาบีย์ (al-Dhahabi, 1405 : 2/530).

อัลฮุรฺ อัลอามิลีย<sup>1</sup> ได้เขียนในหนังสือของท่านว่า : “บทยาวด้วย แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นตาไม่สามารถเห็นพระองค์และไม่สามารถมองเห็นพระองค์ทั้งในโลกนี้และในวันอาคิเราะฮ์” (al-Hurr al-‘Āmiliy, n.d: 12).

ค. การให้คุณสมบัติกับบรรดาอิมามด้วยพระนามของอัลลอฮ์และคุณลักษณะของพระองค์

การอุทรีในประชาชาติของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้เกิดมาอีกครั้งเมื่อกลุ่มชีอะฮ์ได้กล่าวอ้างว่า แท้จริงบรรดาอิมามนั้น พวกเขาคือพระนามของอัลลอฮ์ ดังนั้นพระนามของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ได้กล่าวไว้ในอัลกุรอานตามคำอ้างของพวกเขาหมายถึงบรรดาอิมามสิบสองท่าน<sup>2</sup> (Nāsir bin ‘Abdullāh, 1994: 556).

อัลกุลัยนีย ได้รายงานจากอะบี อับดุลลอฮ์ในคำตรัสของอัลลอฮ์ที่ว่า:

﴿وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا﴾

(سورة الأعراف : بعض من أية 180)

ความว่า “และอัลลอฮ์นั้นมีบรรดาพระนามอันสวยงาม ดังนั้นพวกเจ้าจงเรียกหาพระองค์ด้วยพระนามเหล่านั้นเถิด”

(สุเราะฮ์อัลอะอฺรอฟ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๑๘๐)

ท่านได้กล่าวว่า : “พวกเราและอัลลอฮ์นั้นมีบรรดาพระนามอันสวยงาม อัลลอฮ์จะไม่ทรงตอบรับการทำงานใดการทำงานหนึ่งจากบรรดาบ่าว นอกจากด้วยการรู้จักเรา” (al-Kulainiy, 1388: 1/143-144).

จากอะบี ญะอฺฟัรท่านกล่าวว่า : “เราคือพระพัตรของอัลลอฮ์ เราจะเปลี่ยนแปลงอยู่ในแผ่นดินท่ามกลางพวกท่าน และเราคือพระเนตรของอัลลอฮ์ในสิ่งที่ถูกสร้างของพระองค์ และพระหัตถ์ของพระองค์แผ่ขยายด้วยความเมตตาให้กับบรรดาบ่าวของพระองค์ เรา รู้จักกับผู้ที่รู้จักเราและเราไม่รู้จักกับผู้ที่ไม่รู้จักเรา” (al-Kulainiy, 1388: 1/143 ; Muhsin al-Āmin, n.d.: 3/240).

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เป็น อัลอะสัน เป็น อะลี อัลอามิลีย อัลฮุรฺ ฟูเกีย อิมามีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๑๐๔ (al-Zirikli, 2002 : 6/90).

<sup>2</sup> พวกเขาสิบสองท่าน คือ ๑) อะบู อัลอะสัน อะลี เป็น อะบี ฏอลิบ (อัลมุตะฏอ) เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๔๐ 2) อะบู มุฮัมมัด อัลอะสัน เป็น อะลี (อัซซะกี) เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 50 3) อะบู อับดุลลอฮ์ อัลฮุสَيْن เป็น อะลี (สัยิด อัซซุฮะด้า) เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 61 4) อะบู มุฮัมมัด อะลี เป็น อัลฮุสَيْن (ซัยน อัลอาบิดีน) เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 95 5) อะบู ญะอฺฟัร มุฮัมมัด เป็น อะลี (อัลบากิร) เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 114 6) อะบู อับดุลลอฮ์ ญะอฺฟัร เป็น มุฮัมมัด (อัศศอดิก) เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 148 7) อะบู อิบรอฮีม มุซา เป็น ญะอฺฟัร (อัลกาซิม) เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 183 8) อะบู อัลอะสัน อะลี เป็น มุซา (อรริฎอ) เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 202 หรือ ๒๐๓ ๙) อะบู ญะอฺฟัร มุฮัมมัด เป็น อะลี (อัลญะวาวด) เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 220 10) อะบู อัลอะสัน อะลี เป็น มุฮัมมัด (อัลฮาดิ) เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 254 11) อะบู มุฮัมมัด อัลอะสัน เป็น อะลี (อัลฮะกะมีย) เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 260 12) อะบู อัลอะสัน มุฮัมมัด เป็น อัลอะสัน (อัลมะฮ์ดี) ยังมีชีวิตอยู่จนถึงวันกิยามะฮ์ (‘Aliy Ahmad al-Salus, 1997 : 49).

กลุ่มชีอะฮ์กล่าวอ้างว่า แท้จริงจะมีรุลมุฮัมมีน อะลี ได้กล่าวว่า : “ฉันคือพระเนตรของอัลลอฮ์ และฉันคือพระหัตถ์ของอัลลอฮ์ และฉันคือข้างเคียงของอัลลอฮ์ (ญุมบุลลอฮ) และฉันคือประตูของอัลลอฮ์” (al-Kulainiy, 1388 : 1/145; al-Majlisiy, 1403: 24/194) และท่านยังได้กล่าวอีกว่า : “ฉันคือความรู้ของอัลลอฮ์ และฉันคือหัวใจของอัลลอฮ์ที่รำลึก และลิ้นของอัลลอฮ์ที่พูด และพระเนตรของอัลลอฮ์ที่มอง และฉันคือข้างเคียงของอัลลอฮ์ และฉันคือพระหัตถ์ของอัลลอฮ์” (Ibn Babawaih, n.d.: 164 ; al-Majlisiy, 1403 : 24/198).

จากการอธิบายข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า กลุ่มชีอะฮ์ไม่ได้ให้ความเป็นเอกะต่ออัลลอฮ์ ﷻ ในพระนามและคุณลักษณะของพระองค์ตามที่พระองค์ทรงแจ้งไว้ให้กับพระองค์เองในอัลกุรอานและท่านเราะสูลของพระองค์ได้แจ้งไว้ให้กับพระองค์ในอัลฮะดีษ แต่พวกเขากลับเอาพระนามและคุณลักษณะของพระองค์ไปให้กับมัลกุล ซึ่งทำให้เกิดการภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ ในเตอาฮ์ดอัลฮัสมาอ์และอัศศิฟาต

ง. การบิดเบือนอายะฮ์เพื่อใช้สนับสนุนทัศนะของพวกเขาในการปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮ์

กลุ่มชีอะฮ์ได้บิดเบือนอายะฮ์จากสิ่งที่อัลลอฮ์ได้ประทานลงมา อาทิ เช่น

อิบนุ บาบะวัยฮ์ได้รายงานจากฮัรริฎอ อะลี เป็น มุซา<sup>1</sup> ในคำตรัสของอัลลอฮ์ที่ว่า :

﴿ هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَهُمُ اللَّهُ فِي ظُلَلٍ مِنَ الْغَمَامِ وَالْمَلَائِكَةُ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴾

(سورة البقرة : آية 210)

ความว่า “และพวกเขามีได้คอยอะไร นอกจากการที่อัลลอฮ์และมะลาอิกะฮ์ของพระองค์จะมายังพวกเขา ในร่มเงาจากเมฆ และเรื่องนั้นได้รับการตัดสิน และยิ่งอัลลอฮ์นั้นเรื่องราวทั้งหลายจะถูกนำกลับไป”

(สุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์ : อายะฮ์ ๒๑๐)

ฮัรริฎอได้กล่าวกับอายะฮ์นี้ว่า : “แท้จริงอายะฮ์นี้คือ ﴿ هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَهُمُ اللَّهُ ﴾

﴿ هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَهُمُ اللَّهُ ﴾ ความว่า “พวกเขามีได้คอยอะไร นอกจากการที่อัลลอฮ์จะมายังพวกเขา ในนามมะลาอิกะฮ์ ในร่มเงาจากเมฆ” และนี่คือ อายะฮ์ที่ถูกประทานลงมา” (Ibn Babawaih, n.d.: 163 ; al-Majlisiy, 1403 : 3/319 ; Muhsin al-ʿAmīn, n.d.: 1/208).

จากการอธิบายข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า จุดประสงค์ของการบิดเบือนอายะฮ์ของชีอะฮ์ครั้งนี้คือ พวกเขาต้องการที่จะปฏิเสธศัพทการมาของพระเจ้าเหมือนกับคำพูดของมุอตะซิละฮ์

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อัลฮะสัน อะลี ฮัรริฎอ เป็น มุซา อัลกาซิม เป็น ญะอฟร อัศศอดิก เป็น มุฮัมมัด อัลบาคิร เป็น อะลี เป็น อัลฮุสَيْن อัลอาซิมียุ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๒๐๒ หรือ ๒๐๔ (al-Dhahabī, 1985 : 9/387).

แต่พวกเขาจะเหนือกว่ามุฮตะซิบะฮ์ เพราะพวกเขาจะบิดเบือนตัวบทอายะฮ์ ในขณะที่มุฮตะซิบะฮ์จะตีความหมายออกจากความหมายเดิมของมัน

การอธิบายทั้งหมดข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การศรัทธาในเตฮีดของกลุ่มชีอะฮ์นั้นต่างกับการศรัทธาในเตฮีดของอะฮ์ลิสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์อย่างสิ้นเชิง

## 2.3 เตฮีดในสมัยหลัง

เตฮีดในสมัยหลังในที่นี้หมายถึง เตฮีดในศตวรรษที่ ๑๓ และที่ ๑๔ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราช

### 2.3.1 เตฮีดในศตวรรษที่ ๑๓ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราช

#### 2.3.1.1 กลุ่มสะลัฟ

เตฮีด กลุ่มสะลัฟ ในศตวรรษที่ ๑๓ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการเหมือนกับเตฮีดในศตวรรษที่ ๔ ถึงศตวรรษที่ ๑๒

ในบรรดาอุละมาฮ์ศตวรรษที่ ๑๓ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตฮีดตามแนวทางสะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมามมุฮัมมัด เป็น อับดุลละฮาบ<sup>2</sup> ได้แต่งหนังสืออุศูล อัลอิมาน (أصول الإيمان) ในบรรดาคำกล่าวของท่านที่ยืนยันว่าเตฮีดในสมัยของท่านยังสอดคล้องกับเตฮีดในสมัยของท่านนะบี เศาะฮาบะฮ์ ตาบิอิน และตาบิอิตาบิอินทุกประการ เช่น ท่านกล่าวว่า :

“ฉันขอยืนยันต่ออัลลอฮ์และผู้ที่อยู่รอบๆ ฉันในบรรดามะลาอิกะฮ์ และฉันขอยืนยันว่าอะกีดะฮ์ที่ฉันยึดมั่นคือ อะกีดะฮ์อะฮ์ลิสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์โดยการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ บรรดามะลาอิกะฮ์ของพระองค์ บรรดาคัมภีร์ของพระองค์ บรรดาเราะสุลของพระองค์ การฟื้นคืนชีพหลังจากตายและการศรัทธาต่ออัลเกาะดร์ ความดีและความชั่ว และศรัทธาต่ออัลลอฮ์โดยการศรัทธาตามที่พระองค์ได้ตรัสในคัมภีร์ และตามการอธิบายของท่านเราะสุลของพระองค์ ﷺ ปราศจากการเปลี่ยนแปลงและการปฏิเสธคุณลักษณะของพระองค์ แต่ทว่าฉันศรัทธาว่า แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ ความว่า : ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์ และพระองค์เป็นผู้ทรงได้ยิน ผู้ทรงเห็น (สุเราะฮ์อัลชุกรอ : อายะฮ์ ๑๑) แล้วฉันไม่ปฏิเสธกับสิ่งพระองค์เองทรงให้คุณลักษณะของพระองค์ และฉันไม่เปลี่ยนแปลง

<sup>1</sup> ดูหน้า ๘9-99

<sup>2</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เป็น อับดุลละฮาบ เป็น สุลัยมาน อัตตะมิมีย อันนัจดี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๒๐๖ (al-Zirikli, 2002 : 6/257).

ประโยคจากที่ของมัน และฉันไม่ปฏิเสธในบรรดาพระนามและอายะห์ของพระองค์ และฉันไม่ให้อะไรและการและอุปมาคุณลักษณะต่างๆ ของพระองค์กับคุณลักษณะของ มัคลุกของพระองค์” (Muhammad bin ‘Abd al-wahāb, 1420 : 11-12).

การศรัทธาของอิมาม มุฮัมมัด เป็น อัคฺลอะฮาบข้างต้นสอดคล้องกับอะกีดะห์ของ อิมาม อัลอะลุสีย<sup>1</sup> ในหนังสืออัยะฮ์ อัลอะมานีย ฟิ อัลรียาด อะลา อันนัฮยานีย (al-Alusīy, 2001: 1/411) อิมาม อิบน์ สะอดี<sup>2</sup> ในหนังสืออัตตันบียาฮ์ อัลละกัฟียะฮ์ (Ibn Sa‘diy, 1414 : 19) และซัยคุ อัลตุรกี<sup>3</sup> ในหนังสือมุญญัฎ อัลติกอฎ อะอิมมะฮ์ อัลสะลัฟ (al-Turkīy, 1417 : 103).

จากแนวทางการศรัทธาของอิมาม มุฮัมมัด เป็น อัคฺลอะฮาบไม่แตกต่างกับอะกีดะห์ของอุละมาฮ์ข้างต้น ดังนั้นการที่กล่าวหาว่าอะกีดะห์ของอิมาม มุฮัมมัด เป็น อัคฺลอะฮาบเป็นอะกีดะห์ที่ไม่ถูกต้องนั้นถือว่าเป็นการกล่าวหาที่ไร้เหตุผล เพราะอะกีดะห์ของท่านเหมือนกับอะกีดะห์ของอุละมาฮ์อะฮลิสสุนนะฮ์ วะลญะมาอะฮ์ท่านอื่นๆ ที่ถูกยอมรับ

2) ซัยคุอิบน์ มุฮัมมัด<sup>4</sup> ได้แต่งหนังสืออัตตุฟะฮ์ อัลมะตะนิยะฮ์ ฟิ อะกีดะฮ์ อัลสะละฟียะฮ์ ( التحفة المدنية في العقيدة السلفية ) เป็นหนังสือเตาฮีดเล่มหนึ่งที่เขียนตามแนวทางของสะลัฟ ในบรรดาคำพูดของท่านที่ยืนยันถึงความถูกต้อง เช่น ท่านกล่าวว่า :

“เราให้คุณลักษณะต่ออัลลอฮ์ ﷻ ตามที่พระองค์ทรงให้คุณลักษณะกับพระองค์เอง ในคัมภีร์ของพระองค์ และในสิ่งที่ท่านเราะสูลของพระองค์มุฮัมมัด ﷺ ได้ให้คุณลักษณะกับพระองค์ โดยไม่เปลี่ยนแปลง ไม่ปฏิเสธ ไม่ให้อะไร และการและอุปมา ในตรงกันข้ามเราศรัทธาว่า อัลลอฮ์ ﷻ **لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ** หมายความว่า : ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์ และพระองค์เป็นผู้ทรงได้ยิน ผู้ทรงเห็น (สุเราะฮ์อัลฮุรอ : อายะฮ์ ๑๑) แล้วเราจะไม่ปฏิเสธต่อสิ่งที่พระองค์ทรงให้คุณลักษณะกับพระองค์เอง และเราจะไม่เปลี่ยนแปลงประโยคจากที่ต่าง ๆ ของมัน เราจะไม่ปฏิเสธบรรดาพระนามและบรรดาอายะห์ของพระองค์ เราจะไม่ให้อะไรและการและเราจะไม่อุปมาบรรดาคุณลักษณะของพระองค์กับคุณลักษณะต่างๆ ของมัคลุกของพระองค์” (Hammād bin Nāsir, n.d.: 23).

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า มะฮฺมุด ซุกรีย เป็น อัคฺลุลลอฮ์ เป็น มุฮัมมัด อัลอะลุสีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๓๔๔(al-Zirikliy, 2002 : 7/172).

<sup>2</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อับดุลเราะฮมาน เบ็น นาศิร เบ็น อัคฺลุลลอฮ์ เบ็น นาศิร สะอดี อัลตะมิมีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๓๗๖(al-Zirikliy, 2002: 3/340).

<sup>3</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อับดุลลอฮ์ เบ็น อับดุลมุฮซิน เบ็น อับดุลเราะฮมาน อัลตุรกี ท่านยังมีชีวิตอยู่ ปัจจุบันอาศัยอยู่ในซาอุดีอาระเบีย (al-Turkīy, 1417 : 1).

<sup>4</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า ฮะมัด เบ็น นาศิร เบ็น อุซมาน เบ็น มุฮัมมัด อันนัจญดี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๒๒๔(al-Zirikliy, 2002 : 1/263).

3) ชัยคุอัรเราะฮมาน เป็น ฮะสัน<sup>1</sup> ได้แต่งหนังสือฟัตฮ อัลมะญิด ชัรฮ กิตาบ อัลเตาฮีด (فتح المجيد شرح كتاب التوحيد) เป็นหนังสือเตาฮีดที่สำคัญเล่มหนึ่งที่อธิบายตามแนวทาง สะลัฟ เช่น ท่านอธิบายเกี่ยวกับกะลิมะฮ์ เตาฮีดหรือกะลิมะฮ์ ชะฮาดะฮ์ว่า:

“จำเป็นกับการกล่าวชะฮาดะฮ์ “ลาอิลลาฮะ อิลลัลลอฮ” ต้องมี ๗ เงื่อนไขด้วยกัน ซึ่งผู้กล่าวชะฮาดะฮ์จะไม่เกิดประโยชน์เว้นแต่ต้องมีเงื่อนไขของมัน คือ ๑.อัลอิลม (ความรู้) ที่สามารถจัดความงั ๒.อัลยะกิน (การเชื่อมั่น) ที่สามารถจัดความ สงสัย ๓.อัลเกาะบูล (การยอมรับ) ที่สามารถจัดการด้านทาน ๔.อัลอินกียาด (การ เชื่อฟังและปฏิบัติ) ที่สามารถจัดการละทิ้ง ๕.อัลอิกศาส (การบริสุทธิ์ใจ) ที่ สามารถจัดการมีภาคี ๖.อัลศิดก (การสัจจริง) ที่สามารถจัดการโกหก ๗. อัลมะฮับบะฮ์ (การรัก) ที่สามารถจัดตรงกันข้ามของมัน และเป็นหลักฐานว่า เตาฮีดที่นำมาซึ่งการบริสุทธิ์ในการทำอิบาดะฮ์ต่ออัลลอฮ์พระองค์เดียวไม่มีการภาคี และละทิ้งการทำอิบาดะฮ์ที่นอกเหนือจากพระองค์ คือ เป็นสิ่งแรกที่วาญิบ และด้วย เหตุผลนี้ทำให้บรรดาเราะสุล อะลัยฮิมุสสะลาม ได้เรียกร้องไปสู่มัน ดังคำตรัสว่า ﴿قُلْ مَنْ يُؤْتِي الْحَيَاةَ وَالْمَوْتَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ ความว่า : พวกท่านจงเคารพภักดีอัลลอฮ์เถิด สำหรับ พวกท่านนั้นไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากพระองค์ (สุเราะฮ์อัลมูมิโนน : อายะฮ์ ๓๒) และนุอได้กล่าวว่า ﴿قُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ ความว่า : เพื่อพวกท่านจะได้ไม่เคารพภักดีผู้ใด นอกจากอัลลอฮ์ (สุเราะฮ์ฮุุด : อายะฮ์ ๒) และในอายะฮ์นั้นตรงกับ ความหมายของ “ลาอิลลาฮะ อิลลัลลอฮ” (‘Abd al-Rahmān bin Hasan, 1992: 73).

กลุ่มสะลัฟในศตวรรษที่ ๑๓ ยึดแนวทางยึดมั่นเหมือนกับชาวสะลัฟในสมัยก่อน ๆ เช่น สมัยสะลัฟและสมัยเคาะลัฟ

ชาวสะลัฟมีความเข้าใจว่าสิ่งแรกที่วาญิบกับมนุษย์ทุกคนคือ การกล่าวกะลิมะฮ์ ชะฮาดะฮ์ ซึ่งแตกต่างกับชาวเคาะลัฟที่มองว่าสิ่งแรกที่วาญิบกับมนุษย์ทุกคนคือ การรู้จักอัลลอฮ์ด้วย การสังเกตและการพิสูจน์

### 2.3.1.2 กลุ่มเคาะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มเคาะลัฟ ในศตวรรษที่ ๑๓ แห่งอิญญะเราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการ เหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ ถึงศตวรรษที่ ๑๒

ในบรรดาอุละมาฮ์ศตวรรษที่ ๑๓ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตาฮีดตามแนวทาง เคาะลัฟ อาทิ เช่น

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อัศดุรเราะฮมาน เป็น ฮะสัน เป็น มุฮัมมัด เป็น อัศดุละฮาบ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๒๘๕ (al-Dhahabiy, 2003 : 15/572 ; al-Zirikli, 2002 : 3/304).

<sup>2</sup> ดูหน้า 79-100



1) ซัยคัฮ์อะศอวีย<sup>1</sup> ได้แต่งหนังสือฮาซียะฮ์ อะลา ชัรฮ อัลเคาะรียะฮ์ อัลบะฮียะฮ์ (حاشية على شرح الخريدة البهية) เป็นหนังสือที่แต่งตามแนวทางเคาะลัฟ เช่นท่านได้อธิบายเกี่ยวกับประเภทต่าง ๆ ของศิฟาตว่า : “พึงทราบเถิด แท้จริงบรรดาศิฟาตนั้นมันถูกแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ได้แก่ นัฟสียะฮ์ สัลบียะฮ์ มะอานีฮ์ และมะอนะวียะฮ์<sup>2</sup>” (al-Sāwiy, n.d. : 34).

2) ซัยคัลบัยญูรีย<sup>3</sup> ได้แต่งหนังสือเตาฮีดหลายเล่ม อาทิ เช่น ฮาซียะฮ์ อะลา มะตัน อัสนะนุสียะฮ์ (حاشية على متن السنوسية) ตะฮกีก อัลมะกะอม อะลา กิฟายะฮ์ อัลอะวาม ฟิ อิลม อัลกะลาม (تحقيق المقام على كفاية العوام في علم الكلام) ตุฟพะฮ์ อัลมูรีย อะลา ญะฮะเราะฮ์ อัตเตาฮีด (تحفة المريد على جوهر التوحيد) ทั้งหมดเป็นหนังสือที่แต่งตามแนวทางเคาะลัฟ เช่นท่านอธิบายเกี่ยวกับศิฟาตกะลามในหนังสือตุฟพะฮ์ อัลมูรียว่า : “อะฮลุสสุนนะฮ์กล่าวว่า กะลามคือคุณลักษณะหนึ่งที่ตั้งเดิมทรงอยู่กับอาดัม (ชาต) ของพระองค์ ﷺ ไม่มีฮุรูลและไม่มีเสียงบริสุทธิ์จากการมาก่อนและมาหลัง เปลี่ยนแปลงและคงที่” (al-Bajuriy, n.d. : 43).

อะกิดะฮ์เคาะลัฟในศตวรรษที่ ๑๓ มีแนวทางศรัทธาไม่แตกต่างจากแนวทางการศรัทธาในสมัยเคาะลัฟที่ผ่านมา

## 2.3.2 เตาฮีดในศตวรรษที่ ๑๔ แห่งอิญญะเราะฮ์ศักราช

### 2.3.2.1 กลุ่มสะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มสะลัฟ ในศตวรรษที่ ๑๔ แห่งอิญญะเราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการเหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ ถึงศตวรรษที่ ๑๔

ในบรรดาอุละมาฮ์ศตวรรษที่ ๑๔ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกิดะฮ์เตาฮีดตามแนวทางสะลัฟ อาทิ เช่น

1) ซัยคัลฮะกะมีย<sup>5</sup> ได้แต่งหนังสือมะอาริจญ์ อัลเกาะบูล บิซุฮ์ สุลละมิ อัลจุศูล อิลา อิลม อัลจุศูล ฟิ อัตเตาฮีด (معارج القبول بشرح سلم الوصول إلى علم الأصول في التوحيد) เป็นหนังสือเตาฮีดที่สำคัญเล่มหนึ่งที่แต่งตามแนวทางของสะลัฟ เช่น ท่านอธิบายว่า : “วาญิบต่อศรัทธาคุณลักษณะต่างๆ ที่นำมาในอัลกุรอานและสุนนะฮ์ที่เศาะฮีย และยืนยันกับมันเหมือนกับสิ่งที่ได้มา ” (al-Hakamiy, 1990 : 1/346).

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะฮมัด บิน มุฮัมมัด อัลมาลิกีย์ อัศศอวีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๒๔๔(al-Zirikliy, 2002 : 1/246).

<sup>2</sup> จะกล่าวรายละเอียดในบทที่ ๔

<sup>3</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อิบรอฮีม บิน มุฮัมมัด บิน อะฮมัด อัลบัยญูรีย หรือ อัลบัยญูรีย เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 1198 และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 1277 (al-Zirikliy, 2002 : 1/71).

<sup>4</sup> ดูหน้า 69-116

<sup>5</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า ฮาฟิซ บิน อะฮมัด บิน อะลีย อัลหะกะมีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๓๗๗(al-Zirikliy, 2002 : 2/159).

2) ชัยคุมฮัมมัด เป็น เคาะลีล <sup>1</sup> ได้แต่งหนังสือซัยร อัลอะกีดะฮ์ อัลวาสิฎียะฮ์ (شرح العقيدة الواسطية) เป็นหนังสือเตาฮีดเล่มหนึ่งที่สำคัญที่แต่งตามแนวทางของสะลัฟ เช่น ท่านอธิบายว่า : “อะฮฺลุสสุนนะฮ์ วิลญะมาอะฮ์ศรัทธากับสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงบอกเกี่ยวกับพระองค์ว่า แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ทรงสถิตอยู่บนบัลลังก์ของพระองค์ แตกต่างจากมัลกุกของพระองค์ โดยวิธีการที่พระองค์เองทรงรู้กับตำแหน่งอันสูงส่งของพระองค์ ดังที่อิมามมาลิกและท่านอื่นได้กล่าวว่า : อัลอิสติวาว์ (การทรงสถิต) เป็นที่รู้จักกันและวิธีการนั้นเป็นที่ไม่รู้” (Muhammad bin Khalīl, 1415: 139).

3) ชัยคฺ อัซซันกีฎีย <sup>2</sup> ได้แต่งหนังสืออฎวาว์ อัลบะยาน (أضواء البيان) เป็นหนังสือตฟิรที่สำคัญเล่มหนึ่งที่อธิบายตามแนวทางของสะลัฟ เช่น ท่านอธิบายเกี่ยวกับศิฟัต อัลวัญญูฮ์ ว่า : “และอัลวัญญูฮ์ คือ คุณลักษณะหนึ่งจากบรรดาคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงให้คุณลักษณะโดยพระองค์เอง แล้ววาญิบแก่เราต้องศรัทธาต่อพระเจ้าและต่อสิ่งที่พระองค์ทรงให้คุณลักษณะโดยพระองค์เอง พร้อมให้ความบริสุทธิ์ที่สมบูรณ์จากการเสมอเหมือนกับคุณลักษณะของมัลกุก” (al-Shanqīṭiy, 1988 : 7/750).

การศรัทธาของอุละมาอ์ทั้งสามข้างต้นมีแนวทางการศรัทธาเหมือนกับสมัยสะลัฟ และสมัยเคาะลัฟ และชาวสะลัฟในศตวรรษที่ ๑๓

### 2.3.2.2 กลุ่มเคาะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มเคาะลัฟ ในศตวรรษที่ ๑๔ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการเหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ ถึงศตวรรษที่ ๑๓

ในบรรดาอุละมาอ์ศตวรรษที่ ๑๔ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตาฮีดตามแนวทางเคาะลัฟ อาทิ เช่น

1) ชัยคอะฮฺมัด ดะฮฺลาน <sup>4</sup> ได้แต่งหนังสืออัดดุรฺ อัลสะนียะฮ์ ฟิ อรัร้อด อะลา อัลวะฮฺฮาบียะฮ์ (الدرر السنية في الرد على الوهابية) เป็นหนังสือเตาฮีดที่แต่งตามแนวทางเคาะลัฟเช่น ท่านอธิบายว่า เตาฮีดอัลอูลูฮียะฮ์คือเตาฮีดอรัรฺบียะฮ์นั่นเอง เป็นการโต้ตอบกับผู้ติดตามแนวทางของชัยคฺ มุฮัมมัด เป็น อับลวะฮฺฮาบ ที่เข้าใจว่าเตาฮีดอัลอูลูฮียะฮ์นั้นแตกต่างกับเตาฮีดอรัรฺบียะฮ์อย่างสิ้นเชิง เช่น ท่านกล่าวว่า : “และส่วนที่เขากำหนดเตาฮีดให้กับพวกเขาสองชนิดได้แก่ เตาฮีดอรัรฺบียะฮ์และเตาฮีดอัลอูลูฮียะฮ์เป็นการโมฆะเช่นกัน แท้จริงเตาฮีดอรัรฺบียะฮ์คือเตาฮีดอัลอูลูฮียะฮ์นั่นเอง” (Ahmad Dahlan, 1405 : 40).

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เป็น เคาะลีล ฮะสัน อรัรอส เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๓๙๕ (al-Maghrawī, n.d.: 10/47).

<sup>2</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด อัลอะมิน เป็น มุฮัมมัด อัลมุคตาร์ เป็น อับลกอดิร อัซซันกีฎีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๓๙๓ (al-Zirikli, 2002 : 6/54).

<sup>3</sup> ดูหน้า 79-117

<sup>4</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อะฮฺมัด เป็น ชัยนีย์ ดะฮฺลาน เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๓๐๔ (al-Zirikli, 2002 : 1/129).

2) ชัยคุสัยนุ เบ็น มุฮัมมัด อัลญิสร<sup>1</sup> ได้แต่งหนังสืออัลฮุซุน อัลฮะมีดียะฮ์ (الْحُسُونُ الْحَمِيدِيَّةُ) เป็นหนังสือเตาฮีดที่แต่งตามแนวทางเคาะลัฟอีกเล่มหนึ่ง เช่น ท่านได้กล่าวถึงเกี่ยวกับสิ่งที่วาญิบ สิ่งที่มีสตะฮิล และสิ่งที่ญาฮิซสำหรับอัลลอฮ์ ระบุว่า: “พึงทราบเถิด แท้จริงความหมายของการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ตะอาลานั้น คือ บ่าวจะต้องรู้และศรัทธาอย่างแน่วแน่กับสิ่งที่วาญิบสำหรับพระองค์จากบรรดาคุณลักษณะ และสิ่งที่มุสตะฮิลสำหรับพระองค์จากสิ่งตรงกันข้าม และสิ่งที่ญาฮิซสำหรับพระองค์” (Husain bin Muhammad, 1947 : 13).

แนวทางการศรัทธาของอุละมาอ์เคาะลัฟทั้งสองท่านก็เหมือนกับการศรัทธาของเคาะลัฟในสมัยก่อน ๆ

### 2.3.2.3 หลักการศรัทธาของชีอะฮ์ในเตาฮีด

หลักการศรัทธาของชีอะฮ์ในศตวรรษที่ ๑๓ และศตวรรษที่ ๑๔ มีแนวทางที่เหมือนกันหรือคล้ายกันกับหลักการศรัทธาต่อเตาฮีดในสมัยที่ผ่านมา

### 2.3.3 เตาฮีดในปัตตานี

เตาฮีดในโลกมลายูหรือปัตตานีได้มีการเผยแพร่ในสังคมโดยการเรียนการสอนในสถาบันศึกษาต่าง ๆ เช่น โรงเรียน ปอเนาะ มัสยิด สุเหร่าและบ้าน และด้วยการนิพนธ์ตำราหรือหนังสือต่าง ๆ ด้านอะกีดะฮ์เป็นการเฉพาะ

เตาฮีดในโลกมลายูหรือปัตตานี ส่วนมากจะยึดตามแนวทางเคาะลัฟ ทั้งนี้จะเห็นได้จากบรรดาดำราเตาฮีด<sup>2</sup> ที่ใช้ในการเรียนการสอนในปัตตานี ได้แก่

1. หนังสืออัดดุรฺ อัยชะมีน (الدر الثمين)
2. หนังสืออะกีดะฮ์ อัลญะวาฮิร (عقيدة الجواهر)
3. หนังสือวรฺด อัยชะวาฮิร (ورد الزواهر)
4. หนังสืออัลบัยฎะฮ์ อัลสะนียะฮ์ (البهجة السنية)
5. หนังสืออิรชาด อัลอัยฎาล ลิลมุบตะดีน ฟิ อะกออิด อัตติน (إرشاد الأطفال للمبتدئين في عقائد الدين)
6. หนังสือฎิยาอ์ อัลมูรืด ฟิ บะยาน กะลิมะฮ์ อัตเตาฮีด (ضيء المريد في بيان كلمة التوحيد)

หนังสือที่กล่าวมาข้างต้นตั้งแต่หมายเลข ๑-๖ เป็นหนังสือที่แต่งโดยชัยคุ ดาวูด เป็นอับดุลลอฮ์<sup>1</sup> อัลพะฆูนีย

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า ฮุสัยน เบ็น มุฮัมมัด เบ็น มุศฎะฟา อัลญิสร เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๓๒๗ (al-Zirikliy, 2002 : 2/258).

<sup>2</sup> วิชาเตาฮีดเช่นกันเป็นที่รู้จักในบรรดาอุละมาอ์ปัตตานีในนามของวิชาฮุซูลุดดีน อิลมุกะลาม ศิพัตตวอบูโลหะห์ และอิลมูมัจญินอัลลอฮ์

7. หนังสืออักด อัลญมาน ฟิ อะกออิด อัลอิมาน (عقد الجمان في عقائد الإيمان)
  8. หนังสือบัยยูฮ์ อัลมุบตะดีน วะ ฟัยรอฮ์ อัลมุญญ์ตะดีน  
(بهيحة المبتدين وفرحة المجتدين)
  9. หนังสือฟะรี้ดะฮ์ อัลฟะวาอิด ฟิ อิลม อัลอะกออิด(الفريدة في علم العقائد)
  10. หนังสือญมานะฮ์ อัตะเตาฮีด (جمانة التوحيد) เป็นหนังสือภาษาอาหรับ
  11. หนังสือมันฮาญญ์ อัลสะลาม ฟิ ชัยรฮ์ ฮิตายะฮ์ อัลอะวาม  
(منهاج السلام في شرح هداية العوام) เป็นหนังสือภาษาอาหรับ
- หนังสือที่กล่าวมาข้างต้นตั้งแต่หมายเลข ๗-๑๑ เป็นหนังสือที่แต่งโดยชัยค

วันอะฮมัด<sup>2</sup> อัลพะฏอนีย

12. หนังสืออะกีดะฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลม อุศูล อัตดีน  
(عقيدة الناجين في علم أصول الدين)
13. หนังสือมิฟตาส อัลมูรืด ฟิ อิลม อัตะเตาฮีด (مفتاح المريد في علم التوحيد)
14. หนังสืออิรชาด อัลอียาด อิลลา สะบิล อรรเราะชาด  
(إرشاد العباد إلى سبيل الرشاد)

หนังสือที่กล่าวมาตั้งแต่หมายเลข ๑๒-๑๔ เป็นหนังสือที่แต่งโดยชัยคต่วนมีนาล

15. หนังสือมัจญละฮ์ อัลบัตรียัน วะ มัจญ์มะฮ์ อัลบัตรียัน  
(مطلع البدرين وجمع البحرين) เป็นหนังสือที่แต่งโดยชัยคญิมะ กือจี<sup>3</sup>

16. หนังสือบากูเราะฮ์ อัลอะมานีย (باكورة الأمانی) เป็นหนังสือที่แต่งโดยชัยค

ปะดอฮิล<sup>4</sup> และหนังสือเตาฮีดอื่น ๆ อีกหลายเล่มที่แต่งโดยอุละมาอ์ปัตตานีและอุละมาอ์อื่น ๆ ทั้ง  
ภาษามลายูและภาษาอาหรับ

นอกจากตำราหรือหนังสือ (kitab) ตามแนวทางเคาะลัฟ ยังพบมีตำราหรือหนังสือ  
(kitab) ที่นำเสนอแนวสะลัฟ เช่น หนังสือปอรัสัย บาซี สะกาลียัน มุกัลลัฟ ที่แต่งโดยชัยค  
อับดุลเกาะดีร์<sup>5</sup> เป็น อับดุลมุฏฏะละลิบ ทั้งยังพบหนังสือเตาฮีดที่มีแนวการเขียนตามเคาะลัฟ แต่ผู้แต่ง

<sup>1</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า ดาอูด เบ็น อับดุลลอฮ์ เบ็น ฮิดรึส อัลญาวีย อัลพะฏอนีย เกิดเมื่อปี ค.ศ. ๑๗๖๙ และเสียชีวิตในปี ค.ศ. ๑๘๔๖ (Ahmad Fathy, 2009 : 29).

<sup>2</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า วันอะฮมัด เบ็น วันมุฮัมมัด ชัยน เบ็น วันมุฟฏะอะฟา อัลมลายูวีย อัลพะฏอนีย เกิดเมื่อปี ค.ศ. ๑๘๕๖ และเสียชีวิตในปี ค.ศ. ๑๙๐๘ (Ahmad Fathy, 2009 : 51).

<sup>3</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า วันมุฮัมมัด เบ็น วันอิสมาอิล เบ็น อะฮมัด เบ็น วันฮิดรึส เสียชีวิตในปี ค.ศ. ๑๙๑๔ (Ahmad Fathy, 2009 : 78).

<sup>4</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า วันอิสมาอิล เบ็น วันอับดุลกอดีร์ เบ็น วันมุฏฏะอะฟา อัลพะฏอนีย เกิดเมื่อปี ค.ศ. ๑๘๘๒ และเสียชีวิตในปี ค.ศ. 1965 (Ahmad Fathy, 2009 : 193).

<sup>5</sup> ท่านมีชื่อเต็มว่า อับดุลกอดีร์ เบ็น อับดุลมุฏฏะละลิบ อัลอินโดนีสิย อัลมันดิลีย (Abd al-Qadīr al-Mandilī, 1961 : 1).

จะให้น้ำหนักกับแนวทางสะลัฟ เช่น หนังสืออะกีดะฮ์ อันนาญีน ฟิ อัลม อุกูล อัลดีน ที่แต่งโดยชัยคุ  
ต่วนมีนาล

จากหนังสือและตำราข้างต้นพอที่จะสรุปได้ว่า หนังสือและตำราที่ใช้ในการเรียนการ  
สอนในปัตตานีล้วนแล้วเป็นหนังสือที่แต่งตามแนวทางของเคาะลัฟอะชาอิเราะฮ์ ซึ่งอุละมาอ์ปัตตานี  
ส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่า นี่คือนทางของอะฮลิซสุนนะฮ์ วะลญะมาอะฮ์ อีกทั้งไม่ปฏิเสธแนวทาง  
สะลัฟ

จากการอธิบายทั้งหมดข้างต้นพบว่าแนวทางการอธิบายเตาฮีดของสะลัฟนับตั้งแต่  
สมัยของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ จนถึงสมัยอับบาอฺ ตาบีอฺ ตาบีอินและผู้ที่เกี่ยวข้องตามแนวทางของ  
สะลัฟจะยึดปฏิบัติตามแนวทางของอัลกุรอานและอัลหะดีษอย่างเคร่งครัด โดยยึดถือตัวบทบัญญัติ  
ของอัลกุรอานและอัลหะดีษในทุกกรณีของเรื่องการศรัทธาไม่ปฏิเสธ ไม่ตีความ ไม่ให้วิธีการ และไม่  
เปรียบเทียบอัลลอฮ์ ﷻ กับสิ่งอื่น ส่วนแนวทางการอธิบายเตาฮีดของเคาะลัฟคือจะให้ความสำคัญ  
กับความคิดเหนือหลักฐานจากอัลกุรอานและอัลหะดีษเมื่อเกิดการคัดค้านขึ้นมาระหว่างบทบัญญัติ  
กับความคิดจะพิจารณากับความสอดคล้องกับเหตุผลแห่งความคิดที่ถือว่าถูกต้องและจะตีความตัวบท  
บนหนทางของความสวยงาม เช่น การตีความ”อิสติวาล์” เป็น “อิสติลาอ์” และในขณะเดียวกันพบว่า  
แนวทางการอธิบายเตาฮีดของชีอะฮ์จะให้ความสำคัญกับบรรดาอิมามเหนือกว่าสิ่งใดโดยการ  
นำเอา หลักฐานของเตาฮีดไปใช้เป็นหลักกับบรรดาอิมาม จะให้อำนาจทั้งหมดกับบรรดาอิมาม  
เหมือนกับอำนาจของอัลลอฮ์ ﷻ พร้อมทั้งปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ปรากฏในอัลกุรอาน  
และอัลหะดีษเช่นเหมือนกับมูอตะฮิละฮ์